

10 1961

planinski vestnik

POSTNINA PLAČANA V GOTOVINI

planinski vestnik 10 1961

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE | LETNIK XVII | OKTOBER

VSEBINA:

OB DVAJSETLETNICI VSTAJE	
Dr. Miha Potočnik	529
KARNIJSKE ALPE IN KARNIJA	
Dr. Viktor Vovk	534
ZGODOVINA ALPINISTIČNEGA	
KLUBA SKALA	
Dr. Vladimir Škerlak	551
IZ SPOMINOV NA OČETA	
Anka Tuma	565
DVE ZIMI – DVE PREČENJI	
SAVINJCEV	
Vanč Potrč	568
ODKRITE ZANIMIVOSTI	
Ludvik Zorzut	574
DRUŠTVENE NOVICE	579
IZ OBCNIH ZBOROV	579
IZ PLANINSKE LITERATURE	580
RAZGLLED PO SVETU	585

NASLOVNA STRAN:

Korošica in vrh Ojstrice
Foto Franc Peršak

PRILOGA: Mangrt nad Predelom

Foto: Ivan Tavčar

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS – urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvanajstkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje – Gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvoržakova 9, p. p. 214, telefon 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 600.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 150.— (naročnina za inozemstvo din 800.— / Tekoči račun revije pri Narodni banki 600-15-3-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto

PLANINSKA ZALOŽBA pri Planinski zvezi Slovenije

je založila

Splošno kazalo za šesto desetletje Planinskega Vestnika

(1951 — 1960)

katero je sestavil

VILKO MAZI

Kazalo je sestavljeno po vzorcu prejšnjih dveh kazal, ki sta bila delo pokojnega profesorja Josipa Westra

Cena za izvod je din 300

Naročite jo pri

PLANINSKI ZALOŽBI
pri Planinski zvezi Slovenije

LJUBLJANA, Dvoržakova 9

Poštni predal 214 — telefon 32-553

Ob dvajsetletnici vstaje*

DR. MIHA POTOČNIK

Naša domovina se letos še posebno slovesno in pazljivo spominja dogodkov pred 20 leti. Ti dogodki so odločali in usodno odločili o našem obstanku. Spominjamo se začetkov oborožene vstaje zoper okupatorje, začetkov vsesplošnega in vsejugoslovanskega boja za narodnostno in socialno osvoboditev. Svetovna zgodovina pomni le malo ali nič podobnih in takih epopej, kot je bil nedavni boj jugoslovanskih narodov. Ta boj smo bojevali kot droben skalnat otok sredi ogromnega razbesnelega in zverinsko podivjanega nacistično-fašističnega morja. To morje je dolge mesece in leta pljuskalo po vseh ustrahovanih in za odpor nezmožnih deželah Evrope in jih obrizgavalo s svojimi krvavimi valovi nasilja in brezumnega uničevanja. Samo naš jugoslovanski otok se — daleč od protifašističnih jezov sovjetskega in angloameriškega ljudstva — ni pokoril, se ni pustil ustrahovati, se ni nikdar potopil v tem morju; nobena še tako besna plima sovražnih ofenziv ga ni mogla docela preplaviti. Kdorkoli je doživel in preživel tiste čase, jih ne bo do konca svojih dni pozabil. Za nas vse so bili časi usodnih preizkušenj in izkušenj, pa tudi začetek ponosne in svetle naše sedanjosti in še vse lepše bodočnosti. Brez pretiravanja lahko rečemo, da se nam je prav v tistih časih pred 20 leti prelomila in razklala zgodovina: na koncu poti ugašajočega in pojemajočega starega sveta, na pol kolonialnega hlapčevanja tujcem ter narodnega in socialnega zapostavljanja pa brezumnih strankarskih preprirov nam je Komunistična partija Jugoslavije v vsej svetlobi gorečega planeta pokazala pot v rešitev in častno ter svobodno bodočnost. Zato ni prav nič čudno, da je uspela zbrati pod zastavo osvobodilnega boja najširšo in najmnožičnejšo fronto zatiranih upornikov zoper nasilje in nečloveškega »nadčloveka«.

Dvajseto obletnico oboroženega in uporniškega nastopa jugoslovanskih delovnih množic smo v preteklem mesecu praznovali že na mnogih krajih in v najrazličnejših oblikah: na osrednji jugoslovanski proslavi v Užicu, pri nas pa v praznični Ljubljani na predvečer 22. julija za vso Slovenijo, razen tega pa smo se teh časov spominjali na Poljanah, nad Jesenicami, v Žužemberku v Suhi Krajinici in v partizanskem Rogu, v Kranju in povsod po naših mestih in občinah, kjer so bili letos pokrajinski, občinski in krajevni prazniki še posebno

* Op. ur.: Govor dr. Mihe Potočnika, načelnika GRS in člana UO PZS, na proslavi 20-letnice vstaje in 40-letnice organiziranega alpinizma 5. in 6. avgusta 1961.

slovesni in pomembni. Teh proslav smo se povsod seveda množično udeležili tudi slovenski planinci.

Vendar pa smo čutili kot organizacija in kot posamezniki še posebno potrebo, da se dostojno in z vsem poudarkom prav kot gorniki in planinci snidemo in spomnimo časov pred 20 leti. Tako smo danes tu na klasičnih tleh slovenskega planinstva in alpinizma, v Vratih, pred tisočletnim obličjem našega očaka Triglava in njegove mogočne severne stene posebej zbrani in uglašeni na to, da posvetimo nekaj misli in spominov času, ko smo si prebujeni iz zatiranja in hlapčevanja začeli pisati sodbo sami. »Vse je vihar razdjal, narod pa zmerom stal, — gledal na Triglava...« Tu pod Triglavom, ki je bil v najtežjih pa najslavnejših trenutkih slovenskega naroda simbol upora in vere v zmagovito in svobodno bodočnost, skrivnostni znak in povezovalac ljudi, ki so v vrstah OF ustvarjali čudeže in legendarna junaštva, znak, ki je bodril in navduševal, povezoval gozdove in domove, hribe in doline, vlival upanje v zaporih in koncentracijskih taboriščih, tolažil ponižane in razžaljene, navdihoval borce med vojno in prve graditelje po njej, znak, ki je zdaj ovekovečen tudi v grbu naše Ljudske republike Slovenije!

Slovenski planinci smo bili vedno dobri in zvesti sinovi svoje prelepe domovine, kateri zlepa ni enake na tej zemeljski obli. Ker smo jo prehodili podolgem in počez, poznamo večino njenih najbolj intimnih lepot in skrivnosti, pa nam je zaradi tega še posebej tesno in milo pri srcu. Poznamo pa tudi pravila tovarštva, solidarnosti, cenimo hrabrost, razvijamo dobre navade, spoznavamo naravo in njene zakone, gojimo čut za pravico in poštenost, zavzemamo se za žlahtnost srčne kulture. Zato ni čudno, da je že leto 1941-to videlo ogromno večino slovenskih planincev in alpinistov čvrsto povezanih z OF in njenim hrabrim, pravičnim bojem. Mnogo jih je bilo med narodnoosvobodilnim bojem v partizanskih vrstah, v odredih in brigadah, na kurirskih potih in po tehnikah, med sanitetnim in zaščitnim osebjem partizanskih bolnišnic, med aktivisti, sodelavci in simpatizerji OF, med talci, med žrtvami zaporov, internacij, koncentracijskih taborišč — kdo bi mogel vse naštetih in prešteti? Mnoge podrobnosti o tem — katerih naštevanje bi nam na tem mestu vzelo preveč časa — so razvidne iz Hribarjevega »Kratkega opisa zgodovine slovenskega planinstva« iz leta 1959 in številnih drugih podatkov. Kakor med vojno in neposredno po njej v prvih mesecih obnove so tudi danes planinci krepko povezani pri delu za družbeni in gospodarski napredek, pri delu SZDL in drugih množičnih organizacij in tudi sami predstavljajo pomembno družbeno organizacijo, ki ji je šele osvoboditev omogočila in zagotovila nesluten zamah in napredek.

Spominjamo se, da je pred drugo svetovno vojno stal vrh Triglava, na Luknji, na Stenarju, vrh Kriške stene, na Prisojniku, na Mojstrovki, na Jalovcu še krivični državni mejnik kot rezultat imperialističnega mešetarjenja velesil. Upor leta 1941 in neizprosni, vztrajni ter brezkompromisni boj med vojno pa tudi neposredno po njej, ko je šlo za priznanje rezultatov našega boja na mirovni konferenci v Parizu, je podrl in odmaknil mejnike daleč proč od osrčja naše slovenske dežele. Čeprav je eden najlepših predelov te naše dežele — Zapadne Julijske Alpe z Zajzero, Višnjo goro in Poliškim Špikom — ostal še onstran, je vendarle osvobojen in znova združen z nami pretežni predel Julijskih Alp z vso dolino Soče, Trento in Koritnico, z Matajurjem, Laško Planjo, Kaninom, Jerebico in Mangrtom na novi meji. Prepričani pa smo in upravičeno upamo, da bo socialistična preobrazba sveta, ki vedno bolj postaja zgodovinska nujnost, odpravila potrebo po mejah in raznarodovalno prisvajanje še tako do

časa, da bo lahko ohranjen še prvobitni obraz Rezije in Zajzere ter njenih ljudi! Podobno velja seveda tudi za kraje in ljudi pod Dobračem in onstran Karavank.

Dovolite, da v dokaz, kako se razvija in napreduje osvobojeni delovni človek pri nas, navedem poleg že splošno znanih družbenih, političnih in gospodarskih še nekaj planinskih podatkov:

Leta 1939 je SPD štelo 31 društev z 11 179 člani. Danes imamo v okviru PZS 92 društev z 51 661 člani, med katerimi je 11 463 mladink in mladincev ter 10 026 pionirjev. Število društev se je torej potrojilo, število članstva skoraj popetorilo. Leta 1939 je bilo v »stari« predvojni Sloveniji 65 planinskih domov, koč in zavetišč in na območju Primorske, ki ji je NOB prinesla osvoboditev, še 11, skupaj torej 76 planinskih postojank in še 3 (trije) skalaški »bivaki«. Med vojno je bilo od tega požganih in docela uničenih 47 postojank, vse druge pa so bile docela opustošene. Konec leta 1960 pa smo imeli že 162 domov, koč, zavetišč in postojank ter 7 alpinističnih »bivakov«. Ležišč je bilo pred vojno 2173, konec leta 1960 pa že 5020 s 133 314 nočitvami. Tako je tudi obisk v naših planinskih in gorskih postojankah zrasel od 68 996 obiskovalcev v letu 1939 na 606 845 obiskovalcev v letu 1960. To so seveda omogočile znatne vsakoletne podpore ljudske oblasti in znatni napor planincev samih. Po vojni je bilo samo v planinske domove in postojanke investiranih 708 milijonov dinarjev, člani so v tem znesku predstavljeni z 850 358 prostovoljnimi delovnimi urami v vrednosti okroglo 39 milijonov dinarjev. Že vse to priča o nepričakovanem razmahu povojnega gornišтва, planinstva in planinskega ter izletniškega turizma pri nas. Delovnim ljudem iz leta v leto vedno bolj urejene in ugodne življenjske razmere omogočajo, da se po vestnem delu v tovarnah, delavnicah, uradih, šolah itd. zatekajo v naravo in tam obnavljajo svojo delovno in življenjsko sposobnost. Planinstvo in izletništvo je pri nas Slovencih najbolj priljubljen in množično izvajan način rednega povezovanja in stika z naravo. Postalo je mnogim že del njihovih življenjskih navad in sestaven, nepogrešljiv del njihovega življenjskega standarda.

Za obnovu med vojno zapuščenih in zanemarjenih poti po naših gorah je bilo vloženega mnogo truda (195 025 prostovoljnih delovnih ur) in denarja (ca. 13 milijonov dinarjev). Narejenih je bilo po vojni precej povsem novih poti, med katerimi so posebno znane trentarske umetnine: jeseniške in jubilejna pot v Prisojniku ter pot z Doliča skozi sredo Kanjavčeve severne stene na Prehodavce. Posebno pa se je številnim planincem in športnikom priljubila slovenska »transverzala«, ki posrečeno povezuje popotovanje po najlepših predelih našega gorskega sveta z obiski krajev, ki so znani in slavni iz časov narodnoosvobodilnega boja.

Naš alpinizem se je po vojni na široko razmahnil in tudi kakovostno napredoval. Pred vojno je bilo vsega nekaj desetih alpinistov. Povezoval jih je v glavnem alpinistični klub Skala, katere štirideseto obletnico ustanovitve in s tem 40-letnico organiziranega alpinizma v Sloveniji tudi letos praznujemo in se danes še prav posebej toplo tudi tukaj spominjamo. Delo AK »Skale« je podrobno popisano v avgustovski številki Planinskega Vestnika. Bilo je to pionirsko in v primerjavi z enostranskim in nekoliko starokopitnim delom v SPD naravnost revolucionarno delo, saj je bila »Skala« po svojih članih organizatorica in pobudnica pomembnih alpinističnih uspehov, začetnica zimskega alpinizma, ustvarjalka prvega slovenskega celovečernega planinskega filma, propagandistka in učiteljica visokogorskega smučanja, organizatorica številnih kulturnih dogodkov, kot so bila dela njenih fotoamaterjev, predavanja domačih ter tujih alpinistov ter njena edinstvena knjiga »Naš alpinizem«, bila

je graditeljica znanega skalaškega doma na Voglu in znamenitih visokogorskih »bivakov«. »Skala« pa je zraven tega bila velika šola tovarištva ter kovačnica značajev svojih članov. Zato tudi ni čudno, da je velika večina »skalašev« nadvse častno prebila tudi vse preizkušnje boja z okupatorji in njihovimi domačimi pomagači. Tako se tudi tukaj spominjamo padlih borcev partizanov — skalašev — alpinistov: Matevža Freliha, Mihe Ariha, Mirana Cizlja, Dr. Slavka Prevca, Janeza Bernika, Janeza Snoja, Franceta Resnika, Lada Goršiča, Pepčka Ravnika, Tončka Štumflja, Edvarda Giorgionija, Miša Čopa, Saše Štempiharja; Pomorjenih talcev: Tomaža Godca, dr. Aleša Stanovnika, Ludvika Stražišarja, Janeza Mraka, Petra Romavha, Bogdana Jordana in še vseh drugih znanih in neznanih borcev, kurirjev, talcev, aktivistov, internirancev.

V primerjavi s peščico nekdanjih predvojnih alpinistov in plezalcev se je danes alpinistika neverjetno razmahnila in postala priljubljeno opravilo koražne in podjetne planinske mladine. Zdaj je v Sloveniji že 25 alpinističnih odsekov pri planinskih društvih z okrog 700 aktivnih alpinistov, ki delujejo v mnogo ugodnejših pogojih in razmerah, kot smo mi pred vojno. Učijo in pripravljajo se v plezalnih šolah (v zadnjih 5 letih 49 šol s 386 udeleženci), alpinističnih tečajev (v 5 letih 28 zimskih in 30 letnih s skupno 536 udeleženci), zato je tudi relativno manj plezalnih nesreč. Od leta 1956 dalje so slovenski alpinisti opravili 9300 letnih in 2100 zimskih plezalnih vzponov, med njimi nekaj sto zelo težkih in najtežjih. V istem času je bilo 45 odprav v inozemske gore z 206 udeleženci. Posebej je treba omeniti našo prvo himalajsko odpravo, ki dokazuje, da smo se vkljub vojnim opustošenjem in trdim prvim povojnim letom vendarle uspeli — čeprav skromno — uvrstiti v sodobna alpinistična dogajanja. Značilno je, da je to našo prvo himalajsko odpravo vodil gorenjski partizan-prvoborec in nosilec spomenice 1941 Stane Kersnik. Sklenjena je tudi že druga himalajska odprava, ki naj bi bila ob 70-letnici naše planinske organizacije v letu 1963.

Gorska reševalna služba, ki se je pred vojno morala trdo boriti za svoj obstanek in za priznanje v planinski organizaciji sami ter je bila kar najskromnejše opremljena, je danes priznana kot javna služba, oziroma služba z javnim značajem in uživa vsestransko materialno podporo ljudske oblasti, raznih ustanov in organizacij ter najširše javnosti. Ima okrog 250 izšolanih gorskih reševalcev ter solidno najmodernejšo reševalno opremo in tehniko. Tudi to službo navdihujejo svetli vzori partizanske tradicije, ki je izgradila na Sutjeski, na Neretvi, v brigadah in po partizanskih bolnišnicah najbolj človeški in plemenit odnos do ranjenca, do človeka, ki je v stiski in potrebuje pomoč.

Planinska založba je po vojni izdala samostojno že 12 knjig, in sicer življenjepise velikih slovenskih planincev oz. planincev, ki so delovali v naših gorah: Jakoba Aljaža, Baltazarja Hacqueta, Dr. Klementa Juga, Valentina Staniča, dr. Josipa C. Oblaka, knjigo Borisa Režka »Stene in grebeni«, vodič »Po slovenskih gorah«, Evgena Lovšina »Gorske vodnike v Julijskih Alpah«, plezalsko knjigo prve povojne plezalske generacije »V naših stenah«, Levstkovno in Blažejevo »Himalaja in človek« (ki je povzetek iz obširne tuje literature o Himalaji), zemljevid Julijskih Alp, zemljevid Karavank, Kamniških Alp in soseščine. Razen tega je v drugih založbah izšlo še več prevodov iz svetovne planinske literature. Naš »Planinski Vestnik«, ki se ponša s tem, da je najstarejša planinska revija, se je od 2090 naročnikov v letu 1939 povzpela na 5400 naročnikov v letu 1960.

Se in še bi lahko našteval. Toda že teh nekaj podatkov zadostuje za dokaz, kako smo planinci povezani z narodnoosvobodilnim bojem in našo poveljno graditvijo in kako upravičeno še posebej tudi praznujemo 20-letnico vstaje. Dobro se zavedamo vseh dobrin in uspehov, ki sta nam jih prinesla krvavi boj in tudi delo vseh jugoslovanskih delovnih ljudi. Natančno kot z vrha visoke gore ob jasnem jesenskem dnevu tudi vidimo, da je danes in v bodoče naša glavna skrb in prizadevanje v tem, da bi v miru, daleč od vojnih strahot in nevarnosti, lahko svobodno gradili in izpopolnjevali naše življenjske razmere in pravične odnose med ljudmi. Jugoslovani s svojim delom nikogar ne ogrožamo. Nočemo pa tudi biti od nikogar odvisni in nikomur podložni. Med vojno in po njej smo za svojo neodvisnost in za svojo lastno pot v novo družbo plačali zadosti visoko ceno, da danes z vso pravico svarimo svet pred nevarnostmi na bloke razdeljenega sveta ter pred strahotami nove vojne. V prvi svetovni vojni je padlo 10 milijonov ljudi, 20 milijonov je bilo ranjenih in 6 milijonov ujetih. Po dobrih dvajsetih letih je v drugi vojni padlo 16 milijonov ljudi na fronti, 30 in več milijonov v zaledju in po nacističnih moriščih, skupaj torej blizu 50 milijonov ali toliko, kot bi pomorili vse prebivalce današnje Italije ali Francije. Stroški prve svetovne vojne so bili 956 milijonov zlatih mark, stroški druge svetovne vojne pa že 1500 milijard dolarjev. Za oboroževanje porabijo zdaj vsak dan okoli 135 milijard dinarjev (NATO 80 milijard in v njem USA 50 milijard, SSSR 15 milijard; letni vojni proračun USA znaša za leto 1961 48 milijard dolarjev). Ena sama raketa vrste »Atlas« stane 20 milijard dinarjev, to je za 5 milijard več, kot pa znaša celokupni letni državni proračun naše republike Slovenije za leto 1961. Mar naj se ta pošastna geometrična postopica trgovcev in mešetarjev s smrtjo kar venomer še nadaljuje in stopnjuje? Ali je res glavna skrb in vprašanje današnjega sveta oborožiti z atomsko in vodikovo bombo ter raketami še vedno militaristično Nemčijo, ki je v zadnjih 50 letih zanetila že dve svetovni vojni? Statističarji so izračunali, da so samo v zadnjih desetih letih na svetu porabili za oboroževanje toliko sredstev, da bi z njimi za vsako družino na naši zemlji lahko zgradili štirisobno vilo z vso opremo, s televizijskim sprejemnikom, avtomobilom in garažo! Danes pa tri četrtine človeštva še strada in živi v nezaslišani bedi in pomanjkanju!

Planinci smo že od nekdanj pristaši ideje mednarodnega sporazumevanja in sodelovanja. Zato tudi vneto podpiramo politiko našega političnega in državnega vodstva, politiko aktivnega mednarodnega sožitja in miroljubnega reševanja mednarodnih vprašanj. Ta politika, ki jo tako pogumno in srečno navdihuje naš Tito s svojimi sodelavci, bo brez dvoma našla svojo najširšo potrditev na bližnji konferenci nebloksovskih držav v Beogradu.

Planinci smo vedno bili in smo optimisti. Zato trdno verjamemo in zanesljivo upamo, da ne bo prišlo do nove katastrofe. Za to si bomo vedno in povsod prizadevali. Pa tudi, če bodo novi vojni hujskači, zakrknjeni kolonialisti in brezsrčni izkoriščevalci še kdaj lahko sprožili nov svetovni spopad in si s tem skušali odložiti sodbo, ki jim je že napisana in izrečena, pa četudi bodo utegnili zmetati na ta izmučeni planet vse atomske in vodikove bombe, kar so jih in jih še bodo pripravili za zanikanje človeštva in njegovega obstanka — v teh gorah in njihovih dolinah pa po podobnih krajih širom po našem svetu bo še vedno ostal kak človek, ki bo iz novega začel in ki bo končno vendarle uresničil vse najlepše ideale človeškega razuma in srca. Kajti nemogoče in nenaravno bi bilo, da bi vse delo človeške ustvarjalnosti lahko do konca uničil človek-zločinec. Nemogoče je, da ne bi prevladal in končno zmagal človek, ki je uresničil francosko in oktobrsko revolucijo, ki je porazil in uničil fašizem,

ki je odkril severni in južni tečaj, ki je stopil na vrh Čomolungme (Everesta), ki s svojimi stvaritvami gleda in posluša na daljavo, ki je že prodril v vesolje in ki končno sicer še ni našel načina, kako bi za vedno onemogočil vojno in nasilje, ga pa vendarle vztrajno išče in želi. Končno in dokončno bo triumfiral vendarle človek - ustvarjalec, ki bo prodiral in prodril ne le v vse skrivnosti vesolja in narave, temveč bo pametno in predvsem uredil tudi svoj lastni planet!

Veselimo se torej svobode in naših uspehov, ki rastejo iz nje! Vztrajno in odločno se povzpenjajmo, ne glede na težave in ovire, k vrhu, ki mu pravimo življenje v miru, brez strahu in pomanjkanja za vse ljudi!

V tem znamenju, tovariši in tovarišice, proslavimo tudi ta naš današnji praznik!

Karnijske Alpe in Karnija

DR. VIKTOR VOVK

IV. COGLIANS — HOHE WARTE — VOLAJA

Tiste čase smo o Petrovem začeli poletno sezono za daljše ture. Takrat je bilo po navadi vreme lepo, dosti snega je že bila odnesla spomladanska toplota in koder je odkopnel, se je bohotno razcvetalo pisano cvetje. Odpirale so se planinske kočje. Oživele so planine. Po tamarjih in stajah so se pastirji in planšarji urno sukali, so čistili in pospravljali, kravji zvonci pa so ubrano požvenkljavali, da jih je bilo veselje poslušati.

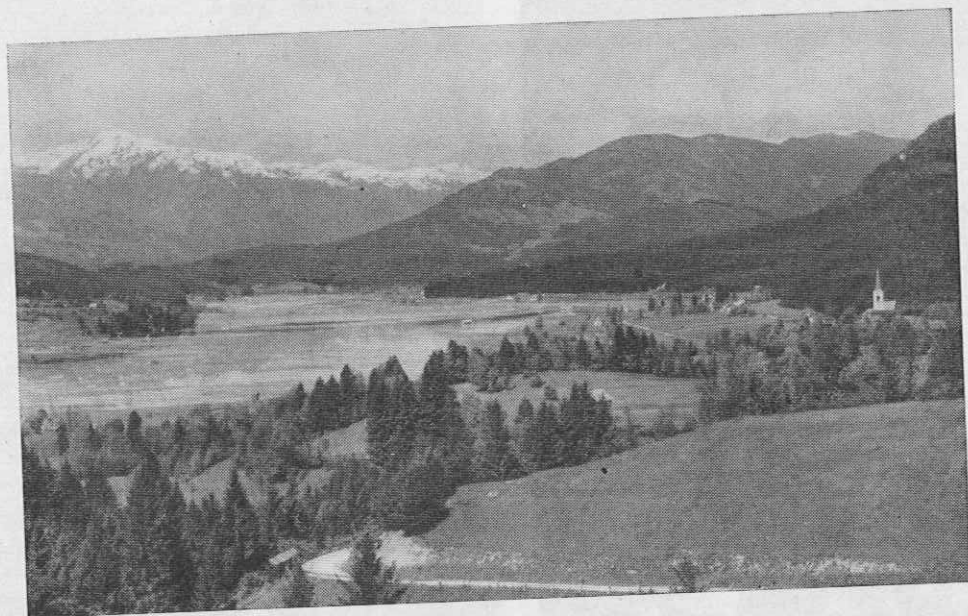
Naneslo je, da sva se tisto leto s Stankom bolj zgodaj v juniju napravila na pot. Šla sva, da vidiva najvišje furlanske gore, Karnijske Alpe od severne, avstrijske strani. Bilo je, da sem jih takrat prvič videl od blizu.

Peljala sva se po ziljski železnici do njene končne postaje Muta — Kečane. Vlak ni bil kaj prida nagel, ni se mu posebno mudilo, nama pa tudi ne, saj je bilo prijetno med vožnjo razgledovati se na obe strani. Na desni sva ves čas imela Ziljske, na levi Karnijske Alpe, obakraj proge so se v soncu belile prijazne koroške vasi in vasice. V hribe so se barvito vzpenjale senožeti, planine in hoste. Po dolini je zložno tekla mila nam Zilja.

Zmerom je človeku tesno ob srcu, kadar se bliža naši jezikovni meji in ko že pelje vlak mimo skrajnih slovenskih krajev. Ziblje se tamkaj skoz Blače, Goriče in Borlje, čez Preséko in mimo jezera¹, pa pride še Bela in vse ondod so vasi z našim ljudstvom. Potem zavije proga k Šmohorju, starodavni Šmohor je tam, ki se že piše Hermagor.

Prav takrat so imeli v Šmohorju vojaške nabore in so fantje iz gornjih, ponemčenih krajev dokaj okajeni v vlaku rjaveli na moč in od časa do časa hrupno poskušali zapeti kakšno pesem. Divje so udarjali hreščéči glasovi, naporno so krohali, kar bi naj bilo petju podobno, in glej, iz vsega tistega sem zaslutil stare slovenske naborniške in soldaške popevke, ki so bile v besedilu

¹ Prešeško jezero, nem. Pressegger See. Je najtoplejše od vseh koroških jezer. Naši ljudje govorijo tudi, ko imajo v mislih jezero, samo takole: gremo se kopat na Preséko, vozili smo se s čolnom po Preséki. Na severni strani jezera, pod goro, je zaselek Preséka, nem. Presseggen.

Borlje v Ziljski dolini s Preseškim jezerom — Preseko

hudo izrojene, priličene na izgovarjavo gorjanskih Nemcev ali polunemcev, razgrajaškim pevcem seveda prav nič razumljive.

Iz Kečan (Kötschach) sva se napotila v prelepo Valentinsko dolino². Hodila sva skozi velike bukove gozdove, globoko pod stezo je po temnih tesnéh (Valentin Klamm) šumno drl Valentinski potok. Ko sva prišla iz hoste na zelene planje pod Spodnjo Valentinsko planino, se je nama kakor iz sanj odprl veličasten gorski svet. V čarobno prelivajočih se barvah so se pred nama pokazale orjaške oblike samih znamenitih vršacev, zelene rebrí Mooskofla in bele pečine Gamskofla, pa silne stene gorá po avstrijsko-italijanski meji, Cellonkofel (Creta di Collinetta), Kollinkofel (Creta di Collina)³ Kellerspitzen ali Kellerwand (Creta della Chianeváte), in Cogliáns, nemški Hohe Warte, Karnijskih Alp najvišji vrh. Navkreber po stezi sva se bližala Zgornji Valentinski planini in vsa okolica je postala čedalje bolj ímpozantna, visokogorska, divje romantična. Kakor v tesen žleb so se od obeh strani skupaj zgrinjale strahotne stene visokih gorá. Človek strmé obstane pod severno Kellerwand - Chianeváte, pravzaprav sta to dve skoro navpični steni, druga nad drugo, obe skoraj 1200 m višine, kakor dve ogromni stopnji, nad prvo je obsežen, viseč skedenj, ki ga deloma zavzema lepí ledenik Ghiacciáio della Chianevate, edini pravi ledenik v Karnijskih Alpah. Od vseh strani je zakrit in ga je videtti samo z okolišnjih vrhov navzdol v temačne, vrtoglave globočine, in tudi — tako pravijo — iz Mute na Zilji.

Nad planino sva prišla na neizmerno snežišče, po njem pa sva dobro pol-drugo uro hodila, zadnji del po precej hudi strmini, da sva dospela v Törl,

² Valentintal. Kot pišejo, izvira ime od rimskih cesarjev Valensa in Valentijniana, ki se jima pripisuje zasluga za obnovo bližnje velike ceste čez današnji Plöckenpass.

³ Collinetta in Collina sta vznožni vasici na južni, furlanski strani. Creta, cretón pomení v karn. narečju kar se ital. glasi: croda, crodon = skalnata gora, zelo strma stena, tudi vrh nasploh (nem. Felsberg, Felswand).

*Kečane – Kütschach na Koroškem,
v ozadju Kellerwand ali Kellerspitzen
(Creta della Chianevate)*

*Volajsko jezero in Monte Coglians z avstrijske
strani*

Foto G. Del Fabbro – Forni Avoltri

Valentintörl, 2138 m, tesna, visoko alpinska vrata med grozljivo steno Cogliansa in vitko piramido Rauchkofla, ki s svojimi belimi pločami in pisanimi zelenicami kipi v ostro zašiljeni vrh. Tam v Vratcih je nedopovedljivo divje, vendar čez vse lepo, nepozabno. In tam se je nama še odgrnil neizrekljivi pogled na ono stran, na čarobno jezerce v romantični kotanji, temno, sanjavo gorsko jezerce Volaja, Wolayersee, Lago di Volaja. Mirno je tam ležalo v neskončni tišini sredi silnih vrhov, ki so se s svojimi stenami mično zrcalili na njegovi rahlo razgibani modri višini. Kraj jezera je zelena trata in tam blizu stoji postavna planinska koča Eduard Pichl-Hütte. Na levi, par metrov višje, so Volajska vrata, Wolayerpass, Passo di Volaja, meja med Avstrijo in Italijo, prehod s Koroškega, iz Leške doline (Lessachtal), v Karnijo.

Skrivnosten mir, večna tišina je vladala vsepovsod. Resnoben svet, čez vse veličasten. Tu in tam so še bili videti žalostni ostanki iz prve svetovne vojne, podrtine od vojaških barak, napajališča, žice, kakšna puška, a samo cev, ker je njeno lesovje že davno sprhnelo. S Stankom sva se iz Vratc podričala po snežišču navzdol in bila kmalu pri jezeru. Koča je bila še zaprta, čeprav je že toplo prigrevalo junijsko sonce in je imelo jezerce še prav malo ledu ter so okoli njega že cvetele prve planinske cvetlice.

Posedela sva na klopci pred kočo in radostno uživala prelesti, ki so se nama bogato ponujale. Po žlebeh in policah v Cogliansu je bilo še mnogo snega. Ker nama ni bilo mogoče tam gori prenočiti, sva odložila turo na Coglians,

Zgornja Valentinska planina s Cogliansom — Hohe warte

pa sva se morala popaščiti, da bi prišla pred nočjo med ljudi.⁴ Od jezera drži skozi Volajska vrata gorska steza v furlansko Collino. Turistovski promet je ondod poleti zelo živahen. V vsakem letnem času je steza pridna tihotapcem z obeh strani. Midva pa nisva ves dan videla žive duše.

Težko sva se ločila od tistega čudovitega gorskega kotička. Šla sva po stezi od koč v Volajska vrata ter skóznje na italijansko stran in sva po strmi, niže spodaj na redko obraščeni, skaloviti, a zelo zanimivi gorski dolini Rio Landri v dveh urah dospela v čedno karnijsko vasico Collina.

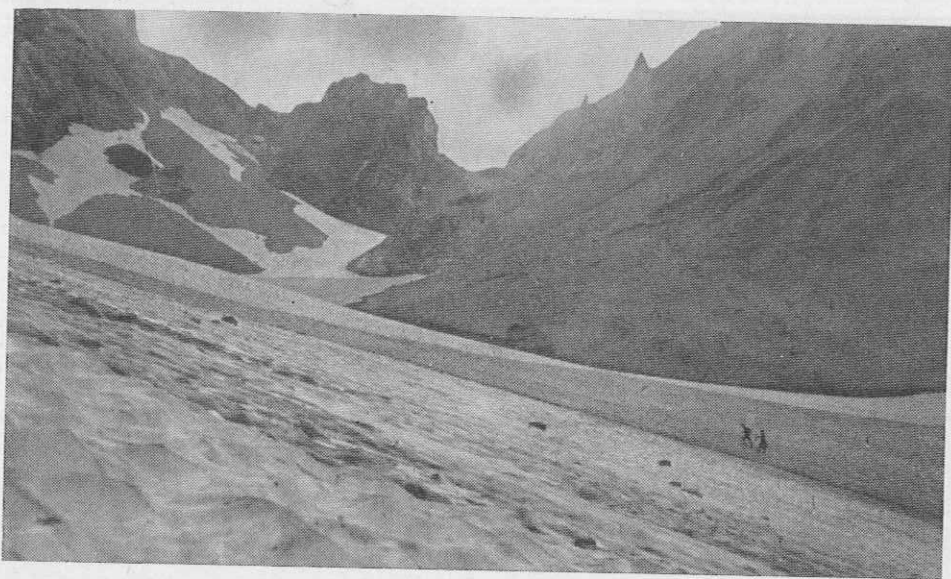
Dnevi so bili lepi, kazalo nama je ostati še dan ali dva v Karniji, ki se je prav tisti čas bohotno razcvetala. Vse je bilo v zelenju in rožah. Veselo sva se sprehajala po gričih in hribih nad dolino Corto—Degano, najlepšo od lepih karnijskih dolin. In spet sva se znašla v krajih s slovenskimi imeni. V sami italijanski literaturi se s poudarkom navajajo ondodni toponimi slovenskega porekla, tako pišejo o slovenskem potoku Rio Sclavón v zgornji Tilmenski dolini, med Forni di Sopra in Forni di Sotto. Iz območja doline Degano—Gorto poročajo o Cuèl Sclavanesco⁵ v sončnem zaseku Vuezis s prijazno cerkvico, pa o lepi, razgledni planji Sclavaneschis, kjer stoji gorska vasica Povolario (620 m) z mičnimi starinskimi hišami in se je tukaj še ohranila stara karnijska šega, kot pravijo, traí lis cidulis — metanja drvc in tresák. O določenih praznikih ali spominskih dneh, tu za Silvestrovo, mečejo, ko se znoči, dol z robú kraj vasi goreča bukova drvca in trske.⁶ Zelo v čislih je ondod tudi ples, radi plešejo minuvèz, sbòlzeros in sclavos.⁷

⁴ Vzpon na Coglians s severne strani nam je opisal dr. Jos. C. Oblak: »V Karniskih Alpah«, P. V. 1937, str. 321—332.

⁵ Cuèl (furl.) = ital. colle, grič, vrh, gorski prehod. Torej: slovenski vrh. Višina 878 m.

⁶ Prof. Pio Paschini v »Guida della Carnia e del Canal del Ferro«, 1924—25, str. 163. Glej tam tudi na str. 100, 527.

⁷ Luigi Gortani, r. t., str. 80 — Menuet, valček in sclavos — schiava = slovenski ples.

Veliko snežišče, Valentinska vratca (Valentintörl)

Sam sem pa tam okoli dobil še nekatera krajepisna imena, ki se mi glasijo domače. Severno od Povolara je vasica Mièli,⁸ ki gre o njej in njenih vaščanih toliko, tudi hudo zbadljivih pripovedk. Tam so potoki Voglina,⁹ Gladegna (gladina?), Rio Chiadínis (kladine). Hrib je Monte Runch (ronek) in planina Pezzét (pečice, pečevje) in staje Stali Prigelos (pregli?). Pa sva šla s Stankom na obisk h gorjancem v Givigliano, pri domačinih Giviane, 1120 m nadmorske višine, mično vasico v hribih, vsenaokoli prečuden planinski svet. Gore višje in nižje, pod njimi globoke doline, in vse je strmo, pa vse v samem zelenju, v cvetju in soncu. Kar sem že krajev videl, ne bi vedel povedati za katerega, ki bi bil temu podoben. Kot da čepi, se tesno prislanja vasica v póbreg in ako jo gledam od daleč, mi je nepojmljivo, kakor more obstati v takšni strmini. Je v vasi nekaj hiš, ki kažejo na dolinsko stran prvo, tudi še drugo nadstropje, le-to pa je pritličje na hribovski strani, kjer je gola skala postala prava stena bodisi sobe, shrambe ali kleti. Po Karniji gre glas: »A Giviane vadin di tori anchie lis gialinis«, v Givigliani padajo tudi kokoši čez strm v dolino, in se pripoveduje, da jim odzad privezujejo košek ali torbico, da se ne bi znesena jajca zakotaljala v vodo Degano, ki teče 450 m globoko pod vasjo.¹⁰

Nad Givigliano, za pol ure hoda, je nizki prehod Pértighe, 1213 m, pravi prétrg, od katerega so si Furlani prikrojili sedanje krajepisno ime. Više na sever je Monte Gola, 1941 m. Nisem si je šel ogledat, te gore, zato ne vem, če je poraščena ali zares gola. Toda prav blizu Givigliane, severozapadno in nekoliko nižje od nje, se razprostira razsežna poljana, staje in seniki, Plan dai

⁸ 654 m, méli, melje.

⁹ Prim.: Voglajna. Pišejo tudi Vaglina (avstr. specialka in generalka). Jugosl. specialka ima: Valjina.

¹⁰ Marinelli — Gortani, n. m., str. 548.

Vas Collina, 1250 m, Volajske gore in Coglians

Foto G. Del Fabbro - Forni Avoltri

Scláfs,¹¹ slovenska plan, Slovenska planina, tretja od teh, ki so mi znane: Slovenska planina ali Gorenja Dépaljska (Lípaljska) planina, Obere Leopoldskirchner Alm, pod Lipnikom v Zapadnih Julijskih Alpah, Slovenja planina,¹² Windische Alp (1622 m) v Ziljskih Alpah, in tale tukaj v Karniji. Tri Slovenske planine, vse tri izven mejá naše države, ena v Avstriji, dve v Italiji. Tista v Karniji je dosti daleč od dandanašnjega slovenstva, ostali dve pa sta še kar blizu dóma. Toda Dépaljska planina je skoroda izgubila tla pod sabo, odkar so se domačini iz Dépalje ali Lípalje vesi v Kanalski dolini izselili v Avstrijo ali Nemčijo na podlagi hitlerjevskih, za naše ljudi in našo zemljo tako tragičnih opcij iz leta 1939. V dotlej čisto slovenski vasi sta zdaj, kot čujem, samo dve hiši, kjer se še oglašá naša beseda. —

Slovenska planina in kraji slovenskih imen v Karniji so danes daleč od nas, daleč od najbližjih Slovencev in še dálj od mejá Jugoslavije. Prav zato me je nemalo presenetilo, ko sem po ondotnih cestah videl velike, precej lične kovinske table z opozorilom v petih jezikih, angleškem, francoskem, nemškem, italijanskem in — slovenskem. Vsaj hotelo je biti slovensko, ker se takole glasi: »Zebranjeno je slikanje, filmovanje, mestni in panoramski načrti in uporaba kukala in dalnogleda poleg navedene cone. Prekrševalci...« Table so solidne, kar trdno izdelane, stoje pa na močnih kovinskih drogih. In kako na gosto so postavljene! Da pa mora biti opomin kaj važen, se kaže tudi po tem, da so pred kratkim še prav dobre table zamenjali z novimi, ki se pa resnično še lepše od prejšnjih svetlijo.

¹¹ Pišejo tudi: Plan das Cláfs (Marinelli — Gortani, n. m., str. 549), Karta Istituto Geogr. Mil. 1 : 23 000, list Còneglians, 1913, Plan dosclafs (avstrijska specialka).

¹² Tako Anton Melik: »Slovenski alpski svet«, Slovenska Matica, Ljubljana, 1954, str. 367.

Vasica Givigliana – Giviane, 1120 m

Foto G. Del Fabbro – Forni Avoltri

To pot sva šla s Stankom na Coglians z italijanske strani. Čakal sem ga pri vlaklu v Vili Santini,¹³ od tam sva se peljala po ozkotirni železnici, ki so jo kasneje kakor vse druge take odpravili, po dolini Degano — Canal di Gorto, najbolj slikovit in najbogatejši v Karniji. Vlavec je trudoma, počasi sopihal navzgor, kar je nama bilo na dobro, saj je bilo že zdaj, med vožnjo, videti na vse strani mnogo lepega in zanimivega. Po bregeh so čepele bele vasi, velike in majhne. Z zelenih hribov so v dolino pritekale bistro vode in prijetno poživljale že tako pestro okolje. Peljala sva se skozi Ovaro, večji, zdaj že sodobno urejen letoviščarski kraj. Tam sva v dalji že zagledala bele stene gorovij Coglians in Volaja. Dospela sva v Comeglians, poslednjo postajo, glavni kraj v dolini Degano — Gorto, kjer sva prestopila na avtobus in se z njim popeljala še nekaj malega navzgor po dolini, ki je postajala čedalje bolj pisana in zanimiva. Še skozi Rigolato je peljala ovinčna cesta, furlanski Riulât, zelo slikovit kraj z nekaterimi zgodovinskimi poslopji, ki so se postavljala s kar umetniško grajenimi pročelji. Tam, kjer priteče v Degano gorski potok Morarêt, sva izstopila pa prišla čez trate in skozi smrekov gozd v vasico Collinetta ter skoznjo še za četrto ure v Collino, 1250 m, po višini tretje naselje v Furlaniji, v Karniji poleg Forni di Sopra najveljavnejše izhodišče za velike gorske ture. Pokrajina je lepa, zelo slikovita, vse naokoli je samo zelenje, v ozadju so v sončnem sijaju mogočno bleščale Cogliansove svetle stene. Rada sva se pogovarjala z vaščani, ki govore s posebno, za uho zelo prijetno kantileno, njihovo narečje pa velja za najzanimivejše od vseh v Karniji. Krompirju pravijo cartúfulos, dež je la plejo, grmenje (gromi) cresolados, ovca je min, fant je puèm, fantje puèm, dekle puème, dekleta puèmos ali las mámos v nižjih vaseh.

¹³ Villa Santina, večji kraj v Karniji, zadnja postaja Karnijske železnice, ugodno izhodišče za številne izlete in ture.

Koča Giovanni e Olinto Marinelli v škrbini Morarêt, Monte Coglians

Iz Colline se hodi pol ure po ravnem skoz hladen gozd do mične jase ob potočku, ki jo imenujejo Plan di Val di Bos, po naše »v volovji dolini plan«. Tam držijo poleti v majhni, na pol podrti drvarski bajti skromno, a za popotnika kar pripravno okrepčevalnico. V senci stoji nekaj za silo zbitih mizic in klopi in tam se človek odpočije, preden nastopi pot v strmino. Od bajte pelje navkreber dvoje stezjá. Na levo se gre po dolini Landri v Volajska vrata, k Volajskemu jezeru in do obeh koč, Eduard Pichl — Hütte na avstrijski in nove koč Romanin Lambertenghi na italijanski strani. Midva pa kreneva v strmo po desni, ker namenjena sva za nocoj do koč Rifugio Giovanni e Olinto Marinelli, da od tam napraviva jutri turo na Coglians. Skozi gozd sva prišla na razsežne pašnike, tam stoji planina Morarêt, ena največjih in najznačilnejših v Karniji, in naprej je peljala še dosti spoznavna vojaška pot iz prve svetovne vojne, pa sva hodila zdaj po njej zdaj kar poprek, ker sva se morala podvzati, če sva hotela še za dne zaradi slovitega razgleda spred koč dospeti do nje. Čedna in prostorna planinska postojanka stoji v višini 2120 m, v prepišni, a zelo lepi, sila razgledni škrbini Morarêt. Nosi ime po Giovanniju Marinelliju in njegovem sinu Olintu.

V zadnjem četrtletju prejšnjega stoletja je bila videmska planinska organizacija (Società Alpina Friulana, podružnica ali sekcija osrednjega društva Club Alpino Italiano) izredno delavna na vseh toriščih, zapisanih v društvenih pravilih, predvsem v odkrivanju in proučevanju Furlanskih Alp, kar je v polni meri pospremljalo bogato, zelo plodno literarno delo. Imeli so v društvu odlične delavce, a njihov vodja in duša vsega tistega delovanja je bil profesor Giovanni Marinelli, učenjak ter velik ljubitelj in brezprimeren poznavalec furlanskih gorá. Mnogo je pisal o njih in še zmerom imajo nezmanjšano vrednost njegove z obsežnim znanjem, z veliko ljubeznijo, temeljito in izčrpno pisane knjige »Guida del Canal del Ferro«, 1894, »Guida della Carnia«, 1898,

Koča Marinelli, Creta della Chianevate – Kellerspitzen

Foto G. Del Fabro – Forni Avoltri

in po njegovi smrti od Gortanija oskrbljena izdaja »Guida della Carnia e del Canal del Ferro«, 1924—25. Zlasti se je bavil z višinskimi meritvami gorá in veliko je o vsem, kar je bilo z njegovimi gorami v zvezi, pisal še v raznih publikacijah, največ v tedanji »Cronaca della Società Alpina Friulana«. Še danes so njegovi spisi in potopisi o Zapadnih Julijskih Alpah bolj ustrezni, točnejši in zanesljivejši kot kateri koli drugi, ki so bili v Italiji o tem gorstvu napisani kasneje. Zaslužni mož je umrl l. 1900 in po njegovih poteh je naprej hodil njegov sin Olinto. —

Pod večer sva postopala okoli koče in uživala razgled po razdrapani, divji dolini Collinetta navzdol vse do sela Timau, po vsem vzhodnem delu osrednjih Karnijskih Alp, na vzhod sva preštevala enega za drugim vrhove v Julijskih. Vendar resnično očarljiv je bil pogled v razorane, strme pa skoro navpične stene gorstev Creta di Chianevate (Kellerspitzen, Kellerwand) in Creta di Collina (Kollinkofel), ki prav sèm h koči razkazujejo po vsej širini svoja silna, veličastna ostenja. Iz same škrbine Morarêt, le nekaj korakov od koče preč, sva od blizu občudovala skalnate strmine Cogliansa, na zapad in jugozapad so se razločno videli Sappadski Dolomiti (Dolomiti di Sappada, Pesarinski Dolomiti, Dolomiti Pesarine, Terze, Rinaldo, Peralba) in še naprej kadorski mogočnjaki (Dolomiti Cadorine, Crídola, Marmarole, Sorapis, Tofane). Čez čudo lepe barve je v ta edinstvena gorstva ubiralo zahajajoče poletno sonce. Velikanske scenerije, ki se odkrivajo planinčevim očem.

Chianevate ali Kellerwand je Kugy imenoval najsilnejšega izmed karnijskih gorskih velikanov. Zelo mu je bila pri srcu ta čudovita gora in v besedah,

Koča Marinelli, Monte Coglians – Hohe Warte

Foto G. Del Fabbro – Forni Avoltri

ki jih je zmoglo samo njegovo pero, nam pripoveduje o svojih poskusih, podvigih in uspehih na nji.¹⁴ Pokojni Oblak pa se je v svojem spisu vpraševal, češ »tu nas zapušča imenoslovje v polni nejasnosti — nemška Kellerwand... kdo jo zna razložiti?«¹⁵ Stvar pa je kaj preprosta, ker je ime tukaj furlansko. Nemški imeni Kellerwand in Kellerspitzen izvirata iz furlanske Creta della Chianevate.¹⁶ Na južni strani te mogočne gore, v višini okoli 2260 m, je nekakšna jama, velikanska, globoka, med visoke stene stisnjena, skoro čisto zaprta vdrtina, ki ji je domače furlansko ljudstvo dalo ime chianevate. Od vseh tamkajšnjih gora, ki po njih teče avstrijsko-italijanska državna meja, je le Kellerwand — Kellerspitzen, ki jo sami Nemci vsaj po navadi imenujejo z nemškim imenom. Še pri Italijanih se za to goro tu in tam čuje nemški naziv, ki se včasih, seveda po njihovo, tudi zapiše, tako da je treba stvari poznati, ako se »Chelespiz« kar često piše in čita. Drugače pa uporabljajo tudi Nemci za te gore večinoma ali skoro samo italijanska ali furlanska imena in zelo redko se pri njih sliši Hohe Warte namesto Coglians, pa čeprav je davno že tega, ko jih je svaril in poučeval Findenegg: »Zelo žalostno je, da izginjajo malo po malo lepa nemška imena vzdolž meje. Karte so pri tem dosti krive, nemalo tudi turisti, ki so jim vseč le tuja imena, za njimi pa gre domače ljudstvo,

¹⁴ »Aus dem Leben eines Bergsteigers«, 1925, str. 201—204.

¹⁵ Dr. Jos. C. Oblak, n. m., str. 325.

¹⁶ Ital.: cantina, furl.: chianevate, nem.: Keller = klet. Creta della Chianevate, Kellerwand, Kellerspitzen bi tedaj bili po naše: kletna stena, kletni vrh.

češ: „gospoda že ve, kako se temu in onemu pravi“. Ne slediti takim zgledom, je častna zadeva.«¹⁷

Najvišji vrh v glavni vrsti Karnijskih Alp je Coglians, samo 83 metrov nižji od Triglava. Toda dolgo je Kellerspitzen — Chianevate veljal za najvišjega, in dokler mu ni Marinelli izmeril višine ter ugotovil, da je vendar 11 metrov nižji od Cogliansa,¹⁸ so alpinisti v pretežno večji meri usmerjali v Chianevate, čeprav je le-ta kot tura neprimerno težji kot pa Coglians. Tudi tam se je videlo, da je v veliki meri v gore vabljava višina.¹⁹ Toda četudi je Coglians najvišji vrh in od vseh karnijskih najbolj obiskovan, je pa Chianevate sam zase od vseh najiminenitnejši, najčešče in velikih časteh imenovan. A ves gorski sklop, ki ga tvorijo Creta di Collina, Creta della Chianevate in Coglians, je največja, najbolj veličastna gorska gromada v vseh osrednjih Karnijskih Alpah, in podoba, ki jo ta sklop nudi očem, je edinstvena, nepozabna.

Čez noč sva ostala v koči Marinelli. Oskrbnica je nama pripravila večerjo, dobro, po furlansko skuhanu polento, ki ji tam pravijo basa. A ponoči se je iz daljave zamolklo začulo grmenje, napravljalo se je k dežju, ki je res po malem začel in je še zjutraj rosilo, majussava, pravijo tam. Težke meglé so se pasle po skalnatih strminah nad kočo. Oskrbnica pa naju je tolažila, saj vleče pravi veter, ki bo megle razkadil in da bova imela še lepo vreme. Zares se je začelo kasneje vedriti zdaj tu, zdaj tam, in kmalu je sonce, il soreli, osvetlilo zelene doline na jugu. Počasi se je vreme naredilo in sva se vzdignila, ko je bil že velik dan. V dobrih dveh urah se pač pride od koče na vrh, midva pa se nisva žurila, saj se nama ni nikamor mudilo, svet je bil lep.

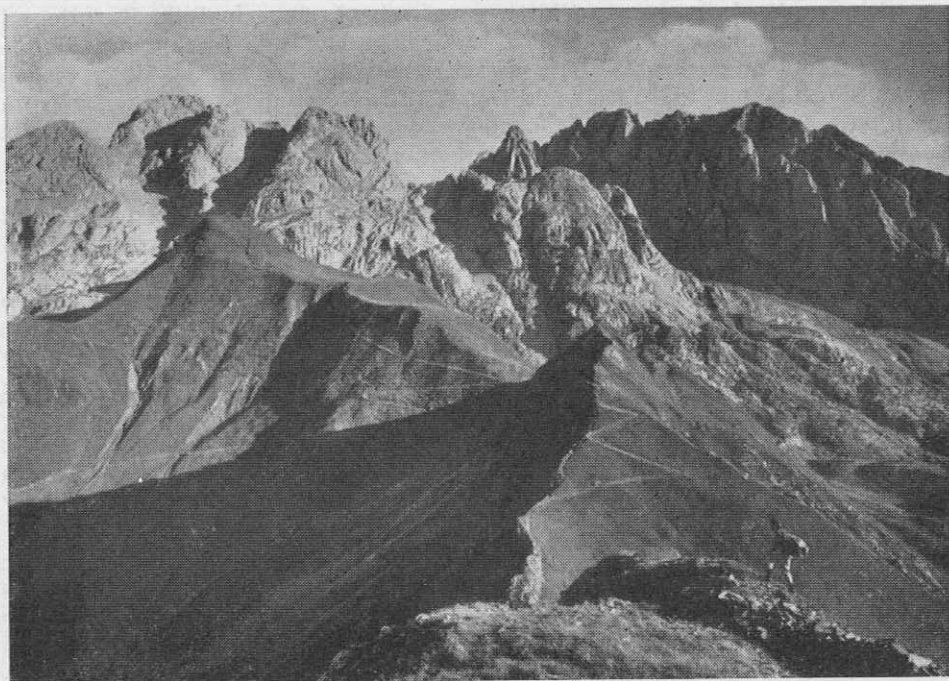
Razgled s Cogliansa imajo za najlepšega in najrazsežnejšega v vseh Karnijskih in — trdijo nekateri — tudi Julijskih Alpah ter za enega izmed največjih v Alpah sploh. Ko se je v klasični dobi alpinizma veliko pisalo o razglednih gorah v Alpah so bili pogosto imenovani Coglians in Peralba v Karnijskih pa Poliški Špik in Kanin v Julijskih Alpah. Marinelli je pisal: »Razgled s Poliškega Špika nadkriljuje vse razglede z drugih Julijskih vrhov, tudi triglavskega, razen tistega s Kanina.«²⁰ Veliki, sila razgledani alpinist svoje dobe, Viktor Hecht, je tako pripovedoval: »Če je govora o najiminenitnejših razglediščih v Vzhodnih Alpah, bom brez obotavljanja imenoval Adamello, Parseierspitze in Kanin. Šele za temi tremi pridejo na daleč sloveči visoki vrhovi Osrednjih Alp, snežnik v Ortlerjevem gorovju, v prvi vrsti Cevedale, potem Weisskugel in Hochgall... Dolomitov nisem od nikoder videl v takšni popolnosti, kot sem jih občudoval s Kanina. S Poliškega Špika se vidi mnogo manj morja in ravnine, ker prav najlepše in bližnje kraje morja nam tamkaj zakriva Kanin... S Peralbe se na zapad lepo vidijo Dolomiti, toda s Kanina je pogled nanje

¹⁷ H. Findenegg v »Mitteilungen des deu. u. österr. Alpenvereins«, 1881, str. 333—334.

¹⁸ »Bollettino del Club Alpino Italiano«, 1888, str. 157.

¹⁹ Zdaj velja za Coglians 2780 m, za Kellerwand, ki je drugi po višini v glavnem gorovju Karnijskih Alp, pa 2769 m. Tako Marinelli in Castiglioni, enako »Der Hochtourist in den Ostalpen«, VIII. zvezek, 1930, str. 94, 99 ter za Coglians tudi jugosl. specialka. Karta Istituto Geogr. Mil. ima Coglians 2781 m. Kugy je pisal za Coglians 2782 m ter za Kellerwand 2775 m (n. m., str. 201). Za Coglians je imel Tuma 2791 m (P. V. 1909, str. 65), Oblak očitno po Kugyju 2782 m (P. V. 1937, str. 322). Na avstr. specialki je Coglians 2772 m, Kellerspitzen pa 2760 m. Avstr. generalka ima za Coglians 2799 m, za Keilerspitzen 2816 m. Enako za oba Vilko Mazi na svojem izvrstnem »Razgledu s Triglava«, kjer ju je prav tako razločno narisal, kakor sta dejansko vidna z našega gorskega očaka.

²⁰ G. Marinelli: »Guida del Canal del Ferro«, Società Alpina Friulana, Videm, 1894, str. 266.

Cogliansova gorska gmota

Foto G. Del Fabbro – Forni Avoltri

dosti lepši.²¹ Tudi Rutar je ugotavljal, da imajo najveličastnejši razgled v vseh Vzhodnih Alpah Kanin, Monte Adamello in Parseier.²² In Potočnik je pisal: »Južno od Rekljanske doline je skupina, v kateri je zaradi najlepše panorame ne samo v Julijskih Alpah, ampak v Alpah sploh, sloveči Kanin ali Sivec. S Kanina uživaš najveličastnejši razgled v Alpah.²³ Tuma nam je takole povedal: »Panorama s Kanina je ena najlepših, če ne najlepša ne le izmed vseh v Julskih planinah, ampak sploh v Alpah.« In je ob tem razgled s Kanina nadrobno opisal.²⁴ Leto kasneje pa je zapisal: »Razgled s Špika nad Policami se kosa po svoji razsežnosti in lepoti s triglavskim in onim z najvišjega karnijskekega vrha Coglians. Lepši je le razgled s Kanina.«²⁵

No, bodi Peralba ali Spik, Kanin ali Triglav, zmerom velja razgled s Cogliansa v Karnijskih za enega izmed prvih. S tega silnega vrha seže v jasnih dneh pogled vzdolž dolin But in Degáno do Tilmenta ter na jug preko zelenih hribov Crostis in Vercegnis čez vso Furlansko nižino do Vidma in naprej do sinjih obal Jadranskega morja. Na vse druge strani se iz bližin v daljave mogočno vrste gore in gorovja, vrhovi in ledeniki, ki se v dalji izgublajo

²¹ Dr. Viktor Hecht: »Aus den Julischen und Karnischen Alpen« v »Zeitschrift des deu. u. österr. A. V.«, 1883, XIV. zvezek, str. 482, 484, 491.

²² Pisal je Parzajar. S. Rutar: »Beneška Slovenija«, Slov. Matica, Ljubljana, 1899, str. 7.

²³ Dr. Matko Potočnik: »Vojvodina Koroška«, I. zvezek, Slov. Matica, Ljubljana, 1909, str. 28.

²⁴ Dr. H. Tuma: »Kanin«, P. V. 1908, str. 72.

²⁵ Dr. H. Tuma: »Špik nad Policami«, P. V. 1909, str. 65.

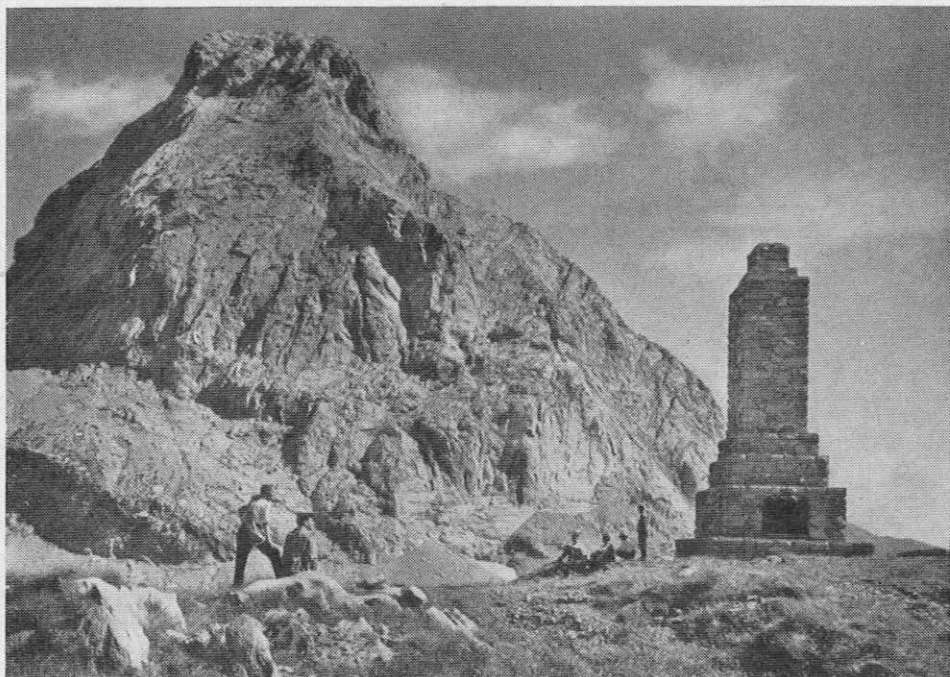
v modrini neskončnih obzorij. Vidiijo se vsi vrhovi, stene in špiki Karnije, od Monte Ruát do velikega Pramaggiore, od strmega Duranna do sklopov Monfalconi in Cridola, od Bivere do Siere, vse do Pesarinskih Dolomitov, Terze, pisana kotlina Sappada, bolj daleč Kadorski Dolomiti (Dolomiti del Cadore) z mogočnim Sorapisom. Čez prelaz Dígola se ob njegovi strani kažejo velikani Marmarole, Antelao, Pelmo in Civetta. In še naprej se vidiijo Pale di S. Martino, Cima d'Asta, Marmolada, Tofane, Cristallo, Popera, Tre Scarperi, do katerega — podoba je — veže karnijsko mejno gorovje velikanski most, ki ga drže vrhovi Volaje, Fleòns, Peralba, Avanza, Rinaldo, Longerin. V daljavi blestijo ledeniki Oetzalskih in Stubajskih Alp, med njimi so razpoznavni Palla Bianca, Similaun, Tribulaun in Zillertalske Alpe, pa Ries, Visoke Ture od Gran Pilastra do Picco dei Tre Signori in Grossvenedigerja, od nebotičnega Veliškega Kleka do Ankogla in Nizkih Tur. Bliže se pogledu odpirajo vsa vrsta Lienških Dolomitov pa Ziljske Alpe vse do Dobrača. Čez razriti greben Chianevate se razteza skoro v ravni črti proti vzhodu dolga mejna Karnijska rajda, ki ima v daljnih Karavankah svojo naravno podaljšavo. Blizu so julijski velikani, Mangrt, Triglav, Viš, Poliški Špik, Kanin. Čisto se vidiijo grmade Zuc de Bóor, Grauzaria, Sernio in Tersádia, ki zapirajo ogromni obroč in privedejo naš razgled nazaj, spet v veliko, rodovitno ravnino.²⁶

Tako sva se s Stankom na Cogliansu na široko razgledovala ter se z brezskrbnim prestopanjem in presedanjem prepuščala tistemu čistemu veselju, ki ga pozna sleherni planinec, ko je že prehodil kaj gorskih vrhov. Sonce je bilo že na kraju, nižalo se je nad Kadorske Dolomite in razsipalo v čudo kontrastnih barvah čez gore in doline svojo poslednjo svetlobo. Težko sva se odtrgala z vrha in kar prenašlo je naju neslo navzdol po gladkih pločah ter čez prostrane peske in melí. Pa sva se rada ustavljala, ker je bilo prelepo in škoda priti brez potrebe prezgodaj v kočo. A sva prišla niže doli v mrak in meglo in je že rahlo na naju pritiskala skrb, da li imava v strmeh rebri še pravo smer do koč. Ko naenkrat zaslišiva v megleno, temno, gluho noč kaj hrupno vpitje. Bili so vojaki v koči, začeli so tiste dni delati cesto iz doline sam gor, strateško cesto, ki jo bodo rabili proti Rusom, tako so nama potem pripovedovali. Igrali so moro, igro, ki je zlasti med preprostimi ljudmi, moškimi, zelo priljubljena. Igrajo jo pogostoma, čeprav je oblastveno prepovedana.²⁷ Jenjali so, ko sva vstopila. Pač iz spodobnosti. Saj naju niso mogli imeti za žandarja.

Zdaj pa je bila že jesen, ko smo se spet napravljali na Coglians. Stanko je prihitel iz Ljubljane, pri morju naju je s samodrčem čakal vedno ustrežljivi Janko. Dandanes potuje človek precej drugače v daljne gore. Hoja ni več v modi, pa kdo bi še pešačil po ravnem ali po dolgih in dolgočasnih cestah! Na Cridoli v Clautanskih Alpah (Karnijskih Predalpah) je bil prvi Kugy, leta 1884. Sam nam pripoveduje, da si je bil doma lagodno razdelil dneve za poto-

²⁶ Ettore Castiglioni, n. m., str. 247. Italijanska in nemška imena se mešajo med sabo. Monte Popera je Hochbrunnnerschneide, 3045 m, velikanski sklop v Sekstenskih Dolomitih, prepoln spominov iz prve svetovne vojne. Do tedaj je tekla čezenj avstrijsko-italijanska meja. Cima Tre Scarperi je slovita, veličastna Dreischusterspitze, 3152 m, v istem gorovju Palla Bianca je Weisskugel, 3736 m, najvišji vrh v Oetzalskih Alpah — Alpi Venoste, in Gran Pilaastro je Hochfeiler. Picco dei Tre Signori je nem. Dreierherrenspitze. Čez vse te tri gre zdaj meja med Avstrijo in Italijo.

²⁷ La morra — igra, pri kateri odpirata igralca hkrati iz zaprte pesti prste obeh rok in kričaje ugibata vsoto od njiju obeh odprtih prstov. Igra teče za naše pojme nemogoče hitro in igralca zraven vpijeta na vso moč. Pravi bakanal, ki spominja na ples derviševev, če sta južnjaka. Igrata z vsem telesom, stopata ali skačeta na stol, na mizo. Oni drugi iz družbe pospremljajo igro z odobravanjem ali grajo, rjoveč izraža vsakdo svoje mnenje.

Coglians – Hohe Warte, spomenik padlim v prvi svetovni vojni, pogled z jezera
Foto G. Del Fabbro – Forni Avoltri

vanje po Tilmetski dolini navzgor, in kako je hodil več dni, da je došel do vznožja svoje gore.²⁸ Ob tem moramo pomisliti, da Karnija takrat sploh še ni imela cest, da tisti čas še ni bilo karnijske železnice, ki so jo začeli graditi šele, ko se je na temnem obzorju takratnih meddržavnih odnosov že močno približevalo za vojno, prvo svetovno vojno. Prehod čez Passo della Múria so sicer poznali že stari Rimljani, ali sedanja cesta po Tilmetski dolini je bila urejena komaj nekaj let pred Kugyjevim potovanjem (l. 1881), seveda le ustrezno takratnim razmeram in krajevnim potrebam. V vsem je takratni človek pridno rabil svoje noge, ki so bile zelo v časteh in v številne pregovore povzete. Napoleonovi vojaki so se trkali na prsi: »Z našimi nogami je zmagal v svojih bitkah.«

Pa nogé znamenitih alpinistov klasične dobe! Skoro vsi pionirji velikega angleškega alpinizma so bili strašanski pešaki. Tako zlasti Tuckett, Moore, L. Stephen, H. Walker, T. S. Kennedy, Whymper. Robert Barclay je prehodil v dvanajstih urah 115,9 km, v devetnajstih urah 161 km (same hoje 17 ur in pol), v devetindvajsetih urah in tri četrt 228,5 km in v tisoč zaporednih urah 1069 km. Takole je bil nekdo postavil merilo: »Če krene dober pešec zgodaj zjutraj iz Viège, lahko pride v enem dnevu skozi Zermatt in čez Col du Théodule v Breuil.«²⁹ — G. A. Passingham je delal takele ture: iz Courmayeura ponoči ob pol dveh, na vrhu Mont Blanca ob dveh popoldne in v Chamonixu zvečer ob

²⁸ »Aus dem Leben eines Bergsteigers«, 1925, str. 196—197.

²⁹ Kdor ne pozna, naj pogleda na karti razdalje in višinske razlike. In naj pomisli, da pred 100 leti še ni bilo v Švici gorskih železnic in ne vzpenjač. Tudi na ital. strani imajo vzpenjačo komaj nekaj let. Ko smo se mi trije prvokrat vzpenjali pozimi iz Breuila na Théodule, je še ni bilo.

Coglians, vrh, pozimi

Foto G. Del Fabbro — Forni Avoltri

devetih in pol. Iz Zermatta četrt pred polnočjo, na vrhu Matterhorna ob 9.50 ter spet v Zermattu ob 17.30. Ali iz Gressoney ob pol dveh zjutraj, Lyskamm ob eni popoldne, v Zermattu ob poldevetih zvečer. Vseskoz je hodil, vsaka njegova tura je bila v eni sami potezi, nikoli ni zunaj prenočeval.³⁰ Seveda se moramo pri vsem tem spomniti, da takrat še ni bilo planinskih koč ali kakršnih koli zavetišč v višinah.

Današnji izletnik uporablja avto, vzpenjače in kar mu je še takih reči na razpolago. Z udobnega gostišča ga pripeljejo v nekaj minutah na neizmerne strmine večnega ledu. Vsako srce pa ne zmore preneglih dvigov in skokov, zato se poraja v alpinistiki nova pomožna znanost, nauk o aklimatizaciji.

No, tako smo se tokrat mi trije, Janko, Stanko in jaz, z avtom peljali od bloka pri Škofijah čez Trst—Tržič—Videm—Tumeč—Villa Santina—Ovaro—Comeglians—Forni Avoltri gor v Collino. Tam smo pobrali oskrbnico Marinellijsve koč, ki je bila po zaključeni sezoni že zaprta. Še nekaj minut je bilo vožnje, pa smo pristali na jasi Plan di Val di Bos. Kilometražo smo imeli za sabo precejšnje, a smo jo, rekel bi, do zajtrka prevozili. Posedeli smo na klopcah pri bajti. Bil je zelo lep oktobrski dan. Ozračje je navdajal, kakor bi rekel Rébuffat, parfum, blažilen vonj prekrasne jeseni. Sèm čez Coglians se je zdaj tu, zdaj tam visoko po nebesnem svodu pripeljal nežen, bel oblak in se na vrhu razpršil v prečisti modrini. Vreme je bilo kakor naročeno. In tam me je obšla neudržljiva želja, da bi ne šel naprej s tovarišema na Coglians, temveč

³⁰ Louis Seylaz: »Étapes d' autrefois«, Les Alpes, revue du Club Alpin Suisse, 1958, str. 262—267.

Volajsko jezero in koča Eduard Pichl — Hütte

Foto G. Del Fabbro — Forni Avoltri

sam po svoji poti, po jesensko posamevat k jezercu v Volaji. Kdo ve, če ga bom drugače še kdaj videl. Po planinsko smo se pozdravili, da se snidemo drevi v Collini. Oboji smo imeli tisti dan čez vse lepo turo.

Šel sem navzgor po strmem, divjem, skopo obraščenem dolu, ob suhem potoku Rio Landri. Vendar me je tudi po tej izjedeni grapi navdajalo čisto veselje, kajti očarljiv je bil svet naokoli, prelestno bleščeč v mnogoterih barvnih odtenkih. Svetlo so še v nižjih legah rumeneli redki macesni, rdeče se je tukaj pa tam zlatilo nizko grmičje, zeleno je ostajalo rušje, ki mu Furlani pravijo russe. Skale in stene je po soncu in sencah čarobno sprehajalo nešteto čudežnih barv. Čim više sem prišel, tem bolj na daleč nazaj v temne smrekove doline se mi je odpiral razgled. Še prekmalu sem dospel pod vrh. Volajska vrata, kjer se je mrko, v hladni senci, postavila predme velika stavba, nova planinska koča Rifugio Romanin Lambertenghi (1970 m), zdaj že zaprta. Od severa, sèm čez mejo, je mrzlo zapihala ostra sapa, pa sem pospešil še tistih par stopinj in se pred vetrom pritiskil za leseno kočico, ki stoji tesno na meji in služi avstrijskim financarjem, ki jih pa zdaj ni bilo več gôri. Ko sem si oddahnil in se napravil, sem stopil naprej, čez mejo še dva tri korake navzdol, in sem obstal ob jezeru, Volajskem jezercu, pravim, da najlepšem gorskem jezeru, kar sem jih svoj živ dan videl.³¹ Samotno je v skrivnostni tihoti ležalo

³¹ Wolayersee, Lago di Volaja. Po gladini 1961 m nadm. višine, obsega 40 640 m², za globočino pišejo 10—20 m. — Volajska vrata ali Volajsko luknjo, sploh okolico Volajskega jezera štejejo med geološko najzanimivejše kraje v Evropi. Luknja je globoko vdrtá v velikanski gorski lok, ki ga tvorijo mejni sklopi Coglians — Seekopf ali Monte Capolago — Monte Canale. Ves tamkajšnji odprti svet je izredno bogat s fosilijami. Tam so nahajališča sto in sto okameninskih vrst, koral, neštetihi species polžev, školjk, ramenonožcev (Armfüssler, brahiopodov) itd. Marinelli — Gortani, n. m., str. 579—580.

pred mano, čez njegovo modrino se je lesketala luč žarnega jesenskega sonca. Na nasprotni strani je sredi grušču nemo samevala avstrijska planinska kočča Eduard Pichl — Hütte, vrata in okna, vse je bilo zaprto. Okoli in okoli je vladala grobna tišina. Še studenček zraven kočče je curljal brez glasu. Le čutil sem, kako mi od radosti utriplje srce.

In sem skočil še gor po strmem snežišču na Valentintörl, Valentinska vratca, da bom še lepše in še več videl. Mirno so v toplih rjavih in sivih barvah v nedosegljive višave kipele strahotne stene Kellerspitzen — Chianevate in Cogliansa. Na nasprotni strani je sonce obžarevalo rdečkaste vesine strmega Rauchkofla. Preko vrhov je hladno vel jesenski veter. Iz Vratec na Vzhod sem čez veliko snežišče zrl daleč dol v dolgo Valentinsko dolino, videl sem v dnu njene zelene trate in v omamni krasoti so se nepopisne barve prelivale čez daljne bukove hoste. V mrčavi dalji so se medlo odražali obrisi Višprskega vrha, Reisskofel, 2371 m, najvišje in najlepše gore v Vzhodnih Ziljskih Alpah.

Pa sem se ozrl na jezersko stran. Volajska kotlina je vsa žarela v jesenskem popoldanskem soncu. Kakor zlato so se svetile žametne zelenice nad koččo, a jezerce, ki so ga na kraju že obsenčevale obrobne gore, je blestelo ko najdražji dragulj. Dol k njemu sem se po snegu podričal in sedel v zavetje na stopnice pred koččo. Od časa do časa je od severa povlekel rahel vetrček in mehkožno razgibaval jezerce čez njegovo sinjo gladino. Voljno so se v vetru pozibavali, so strepetavali poslednji cvetovi, v boječem pričakovanju, da jih zdaj zdaj zagrne prvi sneg. A sonce je še sijalo milo in toplo. Le počasi so se dalje in dalje raztezale sence. Čudovita je bila tista samota, slovesen, kozmičen mir. Nobenega glasu ni bilo od nikoder. Samo kdaj pa kdaj se je kamenček utrgal v steni, priskakoma letel navzdol, se pritakljal v dno in slišno obtičal v grušču. Bilo mi je, ko da še ni živ krst stopil v tisti odmaknjeni, prelestni svet. Sem vstal in šel. Votlo je od sten odmeval korak. Pri leseni koččici sem se še enkrat okrenil, še enkrat z očmi objel jezerce in kar je bilo videti okoli njega. Potem sem stopil skoz Vrata na stezo in se po nji podvical v dolino. —

Umira narava jeseni, smo poslušali v šoli. A glejte, še umirajoča je tako silno bogata. In čez moč dobra. Še ko umira, obilno razdaja, razsiplje svojih žlahtnih darov. In osrečuje z njimi svoje najdražje stvarstvo, človeka.

(Dalje prihodnjič)

PLANINCEM V VEDNOST!

S 15. septembrom nas je iznenadila novica, da ni več dovoljen dostop na Mangrt. Planinske javnosti o tem nismo mogli pravočasno obvestiti, ker nam ukrep ni bil znan. Dostop do Mangrtske kočče pa je dovoljen.

PZS

Zgodovina alpinističnega kluba Skala

DR. VLADIMIR SKERLAK

(Nadaljevanje)

Stališče Skale tu ni bilo popolnoma pravilno, kajti alpinizem pomeni tisto delovanje, bodisi športno bodisi kulturno, ki je zvezano z alpinistiko, to je, vzponi na gore v njihovi nedotaknjeni obliki. Ni pa mogoče hoje po zavarovanih poteh označiti kot alpinistiko, pa čeprav bi glede slikarja, ki gre po nadelani poti na gore zato, da tam slika, ne imeli pomislekov, da ga imenujemo alpinističnega kulturnega delavca. (Nikakor pa ni mogoče imenovati alpinista človeka, ki sedi ob mizi in preučuje zemljepis Alp; v pojem alpinizma spada vsekakor pohod na goro.) Potreba je izoblikovala malo pred začetkom II. svetovne vojne besedo »gornik« in »gornišstvo«, pravilno tvorjene iz besede »gora«. Kajti bistvo in najznačilnejše delovanje teh ljudi je vzpon na goro. S pojmom »gornišstvo« je zajet tako alpinizem, kakor tudi hoja po označenih poteh v gorskem svetu. Beseda »górnik« je od leta 1848 pomenila v vinskem kraju od graščine izvoljenega zaupnega moža, ki je nadzoroval v svojem kraju vinograde, trgatve, pobiranje desetine, gornice (= Weinabgabe); toda ta pomen besede se je izgubil, ker pač funkcije górnika zdavnaj ni več.*

Izraz »gornik« uporabljajo že številni pisatelji. Toda uveljaviti se ta izraz ne bo mogel vse dotlej, dokler se bo organizacija imenovala planinska zveza. To ime se vzdržuje zaradi podobnosti srbskohrvatskega izraza. To pa, seveda, prav tako ni umestno, kakor ni pravilno zaradi »jugoslovanske jezikovne enotnosti« uporabljati besede »višek« namesto »presežek«, »manjek« namesto »pomanjkljaj«, »juriš« namesto »naskok« in »usluga« namesto »storitev« itd. Bratstvo med narodi ne pomeni dolžnosti, da narod opusti uporabo lastnih izrazov na ljubo podobnim izrazom iz jezika, ki ga govori drug narod.

Izraz »planinstvo« je v slovenskem jeziku odveč in škodljiv. Odveč zato, ker se to, kar ni gornišstvo, da zajeti z besedo »izletništvo« (na primer pohodi na griče), škodljiv zato, ker se s tem posredno še vedno vzdržuje v življenju nepravilni izraz »planine« za gore.

Leta 1932, ko je bil predgovor k Našemu alpinizmu napisan, je vsekakor bila pridobitev že opredelitev pojma »alpinizem« in propaganda zanj.

Kritiki Našega alpinizma so se v glavnem ognili z nekaterimi splošnimi frazami nehvaležni nalogi, da se spoprimejo s člankom Albina Torellija o Vrednotah alpinizma. Razloga sta bila gotovo pred vsem: vsak kritik se je zavedal, kako zelo se pisec takega članka izpostavlja nevarnosti, da bo s te ali one strani napaden, zato se ga iz obzornosti niso lotili; drugič je članek zelo težko razumljiv.

V njem so stavki kot n. pr.: »Izgubil je vsako podstatnost in središčnost, tako da so mu norma le še obstoječe gospodarske okoliščine;« »človek ne črpa več iz sebe, zato ni več gospodar samega sebe, ni več samonikel, ne usmerja več sam svojega življenja, temveč je postulat praktičnosti, materialne smotrenosti.« »Emocija je vendar najdragocenejši element našega življenja, ker nam daje pravi impulz, ki je v današnjem (zlasti kolektivnem) človeku malone

* Górnik je pomenil tudi vinogradnika (Weinbauer); tudi gozdarja (gora, hrib = gozd); vrsto ptica (Alpensänger); vrsto rastline = Bärentraube = arctos staphylos.

že zamrl. To nam potrjujejo pojavi naše dobe, kakor so teorija rase, kolektivistični socializem, šovinistični nacionalizem, ki ni nič drugega kakor egoizem. Vsa ta gibanja, ki pa danes svet obvladujejo, v človeku sistematično zatirajo po naravi mu dano tvornost... S tega stališča hočemo najti idejne utemeljitve za alpinizem.«

Taki odstavki so težko razumljivi, zveze med posameznimi mislimi niso jasne, dana je možnost različnih razlag, ne da bi vedeli, katera je prava.

Po dolgem uvodu pa pisec le najde svoj cilj: razlaga o alpinističnem dejanju. Sicer pobije pri tem svojo lastno trditev o veselju nad zmago, kljub temu pa se moramo z njim strinjati v tem, da je vzpon kot celota (pisec govori o opravljenem delu; tu se z njim ne strinjamo; alpinistika ni delo), pri tem prestani napor itd. bistvo alpinističnega dejanja, tu jedro pa potisne vse druge momente vstran, tudi estetskega; ta je prej slučajen kakor reden. S tem se, kot že rečeno, strinjamo. Toda estetski moment se pojavlja tudi pri smučarstvu. Kljub temu nihče ne zanika, da je smučarstvo šport in da zanj lepota pokrajine ni bistvena.

Piščev (kakor tudi Tumov) odpor zoper civilizacijo, normiranje (mišljene so tehnične norme, ne delovne) in standardizacijo je, seveda, zgrešen. To niso bremena, temveč pridobitve sodobne civilizacije. Kaj bi napravil na primer alpinist, če dimenzije in občutljivost filmov ne bi bile normirane? Ali bi si dal prikrojevati film po svojem aparatu?

Dalje nas pisec pripelje do bistva vprašanja, ali je alpinistika šport. Torelli pravi, da je odnos alpinista do njegovega sočloveka (tekmeca) postranski. Alpinist zmaguje pri vzponu nad samim seboj, teža vzpona je pa odvisna od osebnih lastnosti posameznega alpinista.

Sam Naš alpinizem je pokazal, da je ta miselnost nepravilna. Sámó dejstvo, da je dana splošno veljavna stopnja težavnosti in povprečno potreben čas za vzpon, že omogoča primerjavo. Izkušnje so pokazale, da so med posameznimi plezalci primerjave glede časa, ki ga porabijo za določeno smer, zelo reden pojav. Sam pojem prvenstvenega vzpona že pomeni tekmovanje. »Jaz sem bil prvi, ne kdo drug!« »Moja je stena!« Da je pa vzpon za šibkejšega ali manj vajenega človeka težji, to na stvari nič ne spremeni. Saj velja isto glede vseh športov! Kdor ni treniran, ta dela teže in mora porabiti za uspeh več volje kot tisti, ki je izurjen. In glede zmage nad samim seboj alpinistika ni osamljena: kaj pa smučar-skakalec, motorist-tekmovalec in razni drugi športniki, ali ti lahko dosežejo uspehe, ne da bi imeli svoje telo v popolni oblasti?

Pisec je torej dokazal prav nasprotno, kot je hotel: dokazal je, da je alpinistika šport. To pa trdi tudi dr. Tuma.

Glede vprašanja nesreč v gorah prihaja pisec v nasprotje s seboj. Najprej pravi, da je to velika nepredvidena tragedija, nato pa pravi: »Ko gre alpinist na turo, ima pred seboj predvsem cilj, vse drugo je postransko. V obseg možnosti mora vzeti tudi nezgodo ali nesrečo kot negativno stran alpinskega čina.« Če vzame v obseg možnosti, kako pa naj bo potem nesreča nepričakovana?

Torellijev članek torej miselno ni dosledno izveden. Razen tega je bil pisec s svojimi nazori osamljen. Niti Kajzelj se ni z njim popolnoma strinjal. To se vidi iz poročila na občnem zboru leta 1933. Torelli, ki je v podrobnostih in v organizatoričnem življenju hitro našel idejno pravilno pot, pri poskusu, da zgradi celoten idejni sistem, ni imel uspeha.

Pravi ideologi tedanje Skale so bili Mirko Kajzelj, Miha Potočnik in Joža Čop. Kajzeljeva miselnost se odraža kratko in jedrnato v vprašanju »Kaj si preplezal?« Zanj govori o opravljeni alpinistični dejanja, vse drugo ni nič.

K temu dodajata Potočnik in Čop v načelu in zlasti tudi v dejanju etični moment: potrebo popolnega poštenja in tovarištva med alpinisti. Ni pošteno, krasti tovariševo zamisel za določen vzpon, ni dostojno, širokoustiti se z uspehom, za tovariša moraš storiti vse, kar je le mogoče.

Vendar tudi Čopova in Potočnikova miselnost ni postala last vseh skalah. Poleg številnih primerov vzornega tovarištva je bil tudi primer, da je sicer zelo uspešen plezalec ukradel načrt za prvenstven vzpon; ko je bil tovariš v nevarnosti, se je odvezal itd.

Alpinizem torej ni čarobna delavnica, v kateri se alpinist avtomatično poplemeniti. Alpinistika sicer res odvrča mladino od kriminala, jo navadi vztrajnosti, discipline, toda podlaga za velike moralne uspehe mora biti le v srčni kulturi posameznika.

K članku »Pregled našega alpinizma« ne moremo imeti vsebinsko druge pripombe, kakor jo je imel že dr. Tominšek. Članek je izredno poučen, le to je škoda, da pisec ni imel več časa za obdelavo. Vidi se namreč, kako se celi odstavki bili v naglici vrinjeni. Na primer na strani 53 preskoči pisec iz kaminov v Dolomitih neposredno na slovenske plezalce. Imena niso popolna, tudi vrstni red naštevanja ni prepričljiv. V istem imenu uporablja srbski in slovenski jezik (Savez planinskih društev, str. 61); Podatki o Skali niso točni, na primer (str. 49): »Prvi predsednik je bil Stane Tominec« (to, seveda, ni točno), prej pa piše, da je Tominec pristopil kmalu po nastanku. Ali je bil klub do takrat brez predsednika?

Glede pravopisa bi bilo nekaj pripomb, zlasti ta, da se beseda »skalaš« ne piše z veliko začetnico, pač pa prva beseda imena »Turistovski«.

Prav tako moramo pri opisih prvenstvenih vzponov omeniti najprej pravopis. Kajzelj je tu sledil dr. Tominšku in dr. Tumi. To je bila napaka. Tako piše Dolgi Hrbet, Široka Peč, Kukova Špica, Rakova Špica itd. namesto Dolgi hrbet, Široka peč, Kukova špica itd., kakor bi ustrezalo takrat veljavni Breznikovi slovnici. Seveda je pa prav, če se pišeta z veliko začetnico obe besedi v imenu Štajerska Rinka.

Pač pa je koristno, da se je sicer Naš alpinizem držal Tumovega imenostvoja in s tem še bistveno pripomogel k ureditvi in utrditvi pravilnih imen. Pač pa so razlike glede imen v skupini Rokav, Oltar in Martuljška Ponca. Namesto Visoki vršič Rokava in Spodnji vršič Rokava uporablja Kajzelj Visoki Rokav in Spodnji Rokav; Zadnji vršič Rokava imenuje Veliki Oltar, Oltar imenuje Mali Oltar, Vrh za stenami pa Malo Ponco. Obrazložitev: Ljudska imena so deloma predolga, deloma pa (Vrh za stenami) nič ne povedo. Kot vidimo iz izkušenj, se je ta raba udomačila. Pri tem je treba vedeti, da pomeni po Tumovi karti Mala Ponca nekaj drugega. Za Tumovo in ljudsko Malo Ponco Kajzelj nima imena. Koliko je bila ta reforma umestna, je vprašanje. Sedaj bi bilo, seveda, nevarno, spreminjati Kajzeljeva imena, ker bi se zmeda le še povečala. Nikakor se pa ne moremo strinjati s Kajzeljem, ko piše iz Za Aka (str. 135, 136) iz Pod srca, v Za Široko Peč (str. 135, 136), v Za Ak (137), snežišča Za Široke Peči. Te besede sklanja ljudstvo takole: grem Za Široko peč, Za ak, Pod srce, Pod peč, Pod Koren; bil sem Za Široko pečjo, Za akom, Pod srcem, Pod Korenom, Pod pečjo; snežišča Za Široko pečjo, prihajam Izza aka, izza Široke peči, Izpod peči, Izpod Korena. Kdaj naj se za samostalniki za predlogom uporablja velika začetnica, zato je odločilna okoliščina, ali kraj z označbo brez predloga obstoji. Na primer: ni Srca, ni Aka, ni Peči (vsaj kolikor je nam znano), zato: Pod srcem, Za akom, Pod pečjo; pač pa je Široka peč, zato Za

Široko pečjo, prav tako obstoji Koren (umetno imenovano Podkorensko sedlo), zato Pod Korenom.

Ne zdi se nam prav, da imenuje Kajzelj vzpon »tura«. Ta tujka ni tu niti potrebna niti umestna.

S temi malenkostnimi popravki lahko rečemo, da so opisi v Našem alpinizmu ogromna pridobitev, v bistvu točni in tudi izčrpni.

V knjigi »V naših stenah« (Igor Levstek, Rado Kočever, Mitja Kilar; Planiška založba Slovenije, 1954) je na 4. strani zapisano: »Ni čuda, da so vzponi v »Našem alpinizmu« večkrat zastarelo in pomanjkljivo opisani, da ne omenjamo številnih netočnosti v njem.«

Kakor so bili nekateri skalaši krivični do najvidnejših oseb iz SPD, tako tudi razmerje avtorjev knjige »V naših stenah« do Mirka Kajzelja ni pravično. Način, kako izražajo svoje mnenje, razodeva podcenjevanje pionirskega dela, ki ga je opravil Kajzelj. Da niti ne govorimo o tem, kako je pisec, ki zatrjuje zastarelost in pomanjkljivost drugega pisca, dolžan to tudi dokazati.

Dejstvo je: jasno je, da postajajo sčasoma kriteriji za presojo težavnostnih stopenj strožji. Zato je do leta 1954 res bilo potrebno revidirati ocenitev, izvršeno pred 22 leti. Toda za leto 1932 je bila Kajzeljeva razporeditev brez dvoma pravilna, in kar je zelo važno, pravična, nepristranska. Da so bili nekateri opisi v nekaterih podrobnostih pomanjkljivi, je čisto verjetno. Nekateri alpinisti, na primer Miha Potočnik, so zapisovali posamezne dele vzpona sproti. Zato so njihovi opisi zanesljivi. Ni pa tako pri tistih, ki so opisali vzpon šele po dovršitvi ali celo pozneje. Kateri opis je točen in kateri ni, to je mogoče ugotoviti šele pri ponovitvah. Do izdaje Našega alpinizma je pa bilo za prvenstvene vzpone toliko možnosti, da raznih vzponov niso ponavljali. Čakati na ponovitve je pa bilo tedaj nemogoče, saj je knjiga, ki vsebuje opise alpinističnih vzponov, pravzaprav zastarela, že tisti hip, ko izide. Zato je možno slediti razvoju samo s periodičnimi objavami.

Kajzeljevi opisi torej niso mogli biti boljši, kakor so. Z njimi je bila storjena velika usluga alpinistiki. Toda ne le njej, kajti ti opisi so hkrati zelo zanimivi opisi slovenskih Alp in je to delo pomembno tudi kot sredstvo za širjenje zemljepisnega znanja o tem področju. Prav s tega stališča pa je treba naglasiti, da bi knjiga vsekakor morala vsebovati tudi opise vzponov v Karavankah. Da jih ne vsebuje, je velika pomanjkljivost.

Pač pa bi s stališča plezalca bilo bolje, če bi knjiga obstajala iz več zvezkov. Posamezne zvezke bi bilo lažje nositi s seboj v steno. Nima pa smisla, da nosi nekdo s seboj na primer na vzpon v Savinjskih Alpah celotno snov za Julijske Alpe.

S stališča slovenske kulture je brez dvoma najboljši del knjige zadnje poglavje, to je, seznam alpinističnih izrazov. S tem poglavjem je bil jezik obogaten za vrsto lepih besed. Hkrati so bili pa številni pojmi razčiščeni. Dr. Tuma je tu svoje delo odlično opravil.

O Drofenikovih risbah v knjigi je možno reči samo to, da jih glede kakovosti, nazornosti in natančnosti v naslednjih 30 letih, to je, vse do danes, nihče ni prekosil. Ocene »odlično« jim torej ni mogoče odrekati. Le malo več bi jih moralo biti.

Na primer s področja Martuljka jih je premalo in še tisto, kar je, je premajhno. Zlasti o Široki peči in o Špiku bi bile potrebne večje in preglednejše slike.

Dobri so tudi zemljevidi, toda ne bi se smelo zgoditi, da je vzhodni konec Savinjskih Alp izostal.

č) Izdaja.

Skala je začela s poizvedbami za ceno knjige 19. oktobra 1931. Važno je bilo zlasti vprašanje klišejev.

Denarno podlago so tvorili, seveda, dohodki od filma. 10. decembra 1931 je predsednik Ravnik zastavil vprašanje: Česa naj se lotimo: naj izdamo knjigo ali naj začnemo graditi kočo. Za oboje ni denarja.

Morda bi kdo pripomnil, da je čudno, kako se je to vprašanje sploh moglo postaviti, ko je bilo delo za knjigo po večini že opravljeno in je bila izdaja knjige že vprašanje časti za Skalo. Toda k sreči je bil odgovor pravilen: Najprej knjigo!

Predračun je znašal 30 000 dinarjev. 17. marca 1932 je bila sprejeta ponudba Učiteljske tiskarne: tisk in papir 27 000 din, klišeji 6596 din.

Na občnem zboru 27. aprila 1932 je bil za Naš alpinizem izglasovan znesek 35 000 din (štirje glasovi so bili »proti«). Končni račun je znašal 29 200 din, toda Skala ga je še zbila in priznala le 24 300.

Podpredsednik Franjo Vilhar je posredoval pri Planinskem Vestniku, da je delal za knjigo reklamo.

6. julija 1932 je bil Naš alpinizem že v prodaji. Stal je 65 din. Naklada je znašala 1500 kosov. Do 2. marca 1933, torej v 9 mesecih je bilo prodanih knjig za približno 15 000 din, izven kluba je bilo v prodaji 511 knjig, plačanih okrog 200, na zalogi še 489 knjig. Knjiga je šla torej kar dobro v promet. Kljub temu do leta 1941 še ni bila vsa zaloga razprodana. Pač pa jo je bilo mogoče po vojni (leta 1950) dobiti samo še v antikvariatu in še to težko.

5. Ostalo kulturno delo

Leta 1931 je izšla v Angliji knjiga Beautiful Mountains (Lepe gore). Napisala jo je lektorica na ljubljanski univerzi Fanny S. Copeland. Ta je bila sicer članica Skale, toda pri izdaji njene knjige Skala ni bila udeležena.

Dr. Henrik Tuma je nadaljeval delo pri zbiranju krajevnih imen in alpinističnih izrazov tudi po izdaji Našega alpinizma. K sodelovanju je vabil tudi druge skalaše (21. aprila 1932).

B. ALPINISTIKA

Po podatkih v Našem alpinizmu so bili v filmsko-književniški dobi izvršeni naslednji prvenstveni vzponi:

Leta 1928: Drogenik-Kajzelj: severovzhodni greben Oltarja; ista dva: greben Visoki Rokav-Spodnji Rokav; Jesihova-Potočnik-Čop: severna stena Široke peči; Kajzelj-Drogenik: severna stena Škrnatarice; ista dva: vzhodni greben Kuhove špice; Potočnik-dr. Tominšek: južna stena Spodnjega Rokava; Čop-Potočnik-dr. Tominšek: gorenjska smer v severni steni Triglava; Križaj-Kajzelj-Drogenik: greben Bovški Gamzovec-Pihavec; Potočnik-Jesihova: severna stena Malega Draškega vrha; Jesih-Gostiša: severna stena Velikega Draškega vrha; Debelak-Brandt: severna stena Stenarja; Modec-Režek: severna stena Turske gore; ista dva in Grünfeld: vzhodna stena Štajerske Rinke; isti: vzhodna stena Križa.

Te vzpone je izvršilo 11 skalaških navez in 4 neskalaške naveze.

Leta 1929: se je razmerje obrnilo v »škodo« skalašev. Preplezano je bilo: Debelak-Deržaj: severna stena Mangrta; Kajzelj-Drogenik: severna stena Zad-

njega Prisojnika; ista dva in Kham: vzhodna stena Oltarja; Jesih-Gostiša: skalaška smer v severni steni Triglava; Jesih-Gostiša: severozahodna stena Tosca; Debelak-Deržaj: Cresta Brica s severa; ista dva: severozahodna stena Škrbine; Režek-Modec: severozahodna stena Ojstrice; Igljč: vzhodna stena Male Rinke; Režek-Modec: severna stena Škarij; Janez Gregorin: zahodna stena Križa.

Pet skalaških navez in sedem neskalaških. 5 : 7!

Med neskalaši so trije bivši skalaši: Debelakova, Deržaj in Modec.

Leta 1930 je bilo malo prvenstvenih vzponov (deževno poletje): Jesih-Gostiša: Jugova smer v severni steni Triglava; Hudnik-Prevec-Kuraltova: severna stena Draškega roba; Čop-Potočnik-dr. Tomišek: varianta med skalaško in Prusik-Szalayevo (izgovori Salajevo) smerjo v severni steni Triglava; Igljč-Vončina: južna stena Štruce; Smerke: južna stena Skute; Verbič-Igljč: severna stena Kranjske Rinke.

Dve skalaški navezi, tri neskalaške, ena mešana.

Leta 1931: Jesih-Lipovec: severozahodna stena Škrlatice (skalaški steber); Jesih-Lipovec-Kajzelj: severozahodna stena Rakove špice; Jesih-Kveder-Kante: severozahodna stena Roba Velike dnine; Čop-Potočnik-dr. Tomišek-Frelj: Zlatorogove steze; Drogenik-Kajzelj-Aleksič: severna stena Cmira; Debelak-Deržaj: severozahodna stena Špika; Jesih-Lipovec: severna stena Špika; Drogenik-Lipoldova: severna stena Planjave; Režek-Modec: severovzhodni raz Kalške gore; ista dva: južni raz Turske gore; ista dva: severna stena Štajerske Rinke; Ogrin-Omerza: direktna smer v severozahodni steni Ojstrice.

Razmerje 7 : 6 v »korist« skalaških navez. Vsa ta razmerja seveda niso važna. Dejstvo pa je to, da je v tem času predstavljala Skala le še dve tretjini slovenskih alpinistov.

Splošna raven slovenske alpinistike je bila tedaj že visoka. Nekateri vzponi so dosegli že skoraj meje takratnih možnosti. Le malo je bilo alpinistov na svetu, ki so v tistih letih napravili težje vzpone, kakor so bili na primer gorenjska in skalaška smer v severni steni Triglava ter skalaška smer v Špiku.

Resnici na ljubo pa bodi povedano, da je v nekaterih primerih bila plezalcem dana tako bistvena pomoč od zgoraj, da se dá še komaj govoriti o samostojni izvršitvi vsega vzpona.

C. SMUČARSTVO

Glede stališča do smučarstva se opaža v tej dobi izrazita zmeda. Potem, ko so v letih 1927 in 1928 razčistili razmerje do smučarskih tekem, so se skalaši v letih 1930 in 1931 znašli pred dejstvom, da priteka premalo novih članov. Spomnili so se cenenega in učinkovitega sredstva iz prejšnjih let: nealpinističnega smučarstva in poskušali obuditi mrtvi smučarski odsek. Za kratek, prav kratek čas je poskus uspel.

Podrobnosti so naslednje:

15. marca 1928 je bilo sklenjeno, da skalaši pri tekmah niso dolžni nastopati s skalaškimi »barvami«, to se pravi, lahko tekmujejo za tisto organizacijo, za katero hočejo. Vedeti pa moramo, da se to nanaša na Ljubljano; Jeseničani so nastopali pod znakom Skale vse do leta 1941. V letu 1929 so pa Jeseničani še priredili sankško tekmo in nanjo vabili tudi ljubljanske skalaše.

25. oktobra 1929 je poslala Skala Jugoslovanski zimskošportni zvezi načelno važen dopis. V njem je klub pojasnil, zakaj je opustil smučarski tekmovalni program.

Hkrati je bilo sklenjeno, da bo klub priredil smuško igro »lov na lisico« in sicer najprej na Blokah. To naj bi tudi filmali. Prav tako naj bi filmali »olimpiado« v Bohinju.

Mnenja posameznih odbornikov pa niso bila enotna. Stane Predalič je že takrat predlagal, naj bi obnovili smučarski odsek. Podpiral ga je prof. Ravnik. Ta je menil celo, da bi poklicali inozemske smučarske predavatelje v klub.

Temu se je uprl Janez Kveder. Nasprotoval je obnovitvi smučarskega odseka in javnemu delovanju. Predlagal je, naj se usmeri Skala v smučarstvo na izrazitem gorskem zemljišču. Če že hočejo skalaši organizirati kake smučarske prireditve, naj bo to vsako leto po ena alpska vožnja.

Kvedrovo stališče je bilo v živahni debati sprejeto.

V januarju 1931 so se Jeseničani že krepko postavili na noge: začeli so samostojno organizirati tekme v alpskih disciplinah: smuk in slalom. To je dalo povod zagovornikom smučarskih prireditev v Ljubljani, da so v maju 1931 na novo predlagali obnovitev smučarskega odseka. Prva prireditve naj bi bil »lov na lisico«. Toda zamisel tekem je doživela krepak poraz v jeseni 1931: SK Ilirija je predlagal tekme. Nihče se od skalašev ni prijavil.

Pač pa je bil 17. januarja 1932 prvi »lov na lisico« in sicer na Koprivniku. Udeležilo se ga je preko 40 članov.

Ta uspeh je v Skali ustvaril dojem, kot da je smučarstvo tisto, kar privlači nove člane. Zato je občni zbor 27. aprila 1932 sklenil, da se smučarski odsek obnovi. Za načelnika je bil imenovan Stane Predalič, v pomoč so mu bili dodeljeni: Janez Kveder, Franc Kopřiva, Sandi Wissiak.

Program odseka naj bi bil: smučarski tečaj, gojitev slaloma in smučarske tekme. S tem se je strinjal tudi Mirko Kajzelj.

12. maja 1932 je bila odborova seja. Na njej je predsednik Ravnik posvetil smučarskemu odseku posebno pozornost in ga toplo pozdravil.

Č. ORGANIZACIJSKI RAZVOJ

1. Razmerje do drugih organizacij

a) Slovensko planinsko društvo.

Spomladi 1928 se je razmerje med Skalo in SPD poslabšalo. Čez leto dni je pa SPD trdilo, da skalaši v odboru SPD niso lojalni.

Na občnem zboru Osrednjega društva SPD v vrtni dvorani restavracije »Lev« 12. 6. 1929 je dr. Tuma — takrat že častni član SPD — kritiziral razmere v SPD, zlasti pa razmerje SPD do Skale. Dr. Fran Tominšek ga je zavračal in trdil: »Naše društvo nima sporov s Skalo. Čisto neupravičeno je trditi, da bi mi ne imeli nobenih stikov s Skalo. V našem odboru imamo predsednika Skale prof. Ravnika in tri do štiri njene odbornike. Lahko so se prepričali, kako smo delali, in so lahko sodelovali. Nasprotno pa ni od našega odbora nobenega funkcionarja pri Skali. Sicer pa smo Skalo povabili, da *pristopi kot poseben samostojen klub k našemu društvu; Skala je to odklonila.*«

Iz teh besed dr. Tominška se jasno vidi bistvo tega razmerja: SPD ni sovražilo Skale, le enakopravnosti ji ni hotela priznati.

Prof. Ravnik je v odgovoru spomnil dr. Tominška na dve stvari: Prvič, delegati SPD se niso zavzeli za to, da bi bila Skala sprejeta v Zvezo gornjskih društev; drugič, Osrednji odbor je delal težave glede priobčevanja spisov v Planinskem Vestniku.

Predlog dr. Tume, da ustanovi SPD tri nove odseke, je bil sprejet. V literarni odsek so bili izvoljeni: dr. Tuma, Badjura, dr. Rus in Planinšek; v organizatorični odsek dr. Mrak, Pustoslemšek, Wester in Torelli. V finančni odsek ni bil skalaš niti predlagan. V osrednji odbor je bil izvoljen Emil Podkrajšek.

PV pripominja k poročilu še naslednje:

»Na zboru je glasovalo 120 članov; bila je torej pičla udeležba. V strnjeni vrsti so prišli le člani skalaši; g. dr. Tuma je prišel na njih prošnjo. Govore, ki so se obračali proti odboru, je spremljalo ostentativno ploskanje in vzklikanje.« Redna skupščina SPD je bila 23. junija 1929 v hotelu Union. Na njej je bil predložen »predlog št. XI.«: ureditev razmerja med SPD in Skalo.

K tej točki so zastopniki kluba izjavili, da Skala nima namena, vmešavati se v gospodarstvo SPD ali »prevzeti njega vodstvo«.

Kljub lepim besedam z ene in druge plati je nezaupanje rastlo kar najprej. Govorilo se je o tem, da bi SPD izključil vse skalaše iz društva. Skalaši pa so v oktobru 1929 razpravljali o tem, da bi uničili markacije na poteh, češ poti so last SPD, markirali smo pa mi.

28. marca 1930 je bil zaupni sestanek v Narodni kavarni. Predmet: kandidatska lista za novi odbor SPD. Glavni organizator priprav je bil Emil Podkrajšek. Kot zastopnik Skale sta bila poslana Milan Kham in Mirko Kajzelj.

3. aprila sta se vrnila Kham in Kajzelj s poročilom, da je sestavljena lista opozicije po skalaškem predlogu, le-ta razlika obstoji, da bi ostal predsednik še dr. Fran Tominšek, gospodar pa Makso Hrovatin.

S tem je bila rešitev odložena še za leto dni.

Prevrat je nastal v poletju 1931.

26. junija 1931 ob 20. uri je bil pri »Levu« izredni občni zbor SPD. Dnevni red: volitev delegatov za skupšično SPD in slučajnosti.

Makso Hrovatin je predlagal, naj bi bili izvoljeni kar lanski kandidati. Dr. Brilej pa je predlagal drugo (opozicijsko) listo.

Pri glasovanju je opozicijska lista dobila ogromno večino.

Sledila je debata o gospodarjenju v društvu. Dr. Josip Pretnar je očital dr. Tominšku slabo gospodarstvo in predlagal reorganizacijo društva.

Dr. Tominšek vzame besedo dr. Pretnarju. Občni zbor ugovarja zoper to in zahteva, naj se omogoči dr. Pretnarju, da govori. Nato izjavi dr. Tominšek, da odstopa, odlaga predsedstvo in zaključí občni zbor ob 21,15 uri.

»Stari režim« v SPD je bil s tem končan.

Na izrednem občnem zboru SPD v Mestnem domu 16. julija 1931 – vodil ga je Makso Hrovatin – je starejša generacija poskusila, da se obdrži na oblasti s tem, da je pustila pasti dr. Tominška, na njegovo mesto pa je kandidirala profesorja Janka Mlakarja. Govornik opozicije dr. Arnošt Brilej je to kandidaturo odklonil, rekoč, da ne gre za osebe, temveč za splošne smernice, glede teh pa ni razlike med dr. Tominškom in Jankom Mlakarjem.

Dr. Brilej je rekel: »Naš program je pred dvema letoma obrazložil gospod dr. Tuma in mi se z dušo in telesom prizadevamo k onim načelom in smernicam, ki jih je on takrat obrazložil.«

Izvoljen je bil nov odbor. Predsednik je postal dr. Josip Pretnar (dobil je 297 glasov, medtem ko je dobil Janko Mlakar 126 glasov). Dr. Arnošt Brilej je postal tajnik SPD.

Ta vodilna zmaga pomeni največji organizatorični in idejni uspeh Skale v njeni dotedanji zgodovini. Skalaška načela so zmagala v SPD in s tem v celotnem slovenskem gorništvu.

To je dr. Pretnar stalno priznaval. Vsa leta po tem je prihajal na občne zборе Skale in tam poudarjal, da je Skala prenovila slovensko in jugoslovansko gorništvu, mu pokazala pravo pot itd.

Sledilo je obdobje prijateljstva med SPD in Skalo. Tudi posamezne podružnice SPD (n. pr. Tržič) so navezale s Skalo prijateljske stike. 7. januarja 1932 je bilo sklenjeno, da sporoči klub termine svojih predavanj literarnemu odseku SPD zaradi koordinacije dela. 12. februarja 1932 je SPD prosilo za sodelovanje pri Planinskem Vestniku, 24. februarja pa je bilo naročeno, naj skalaši agitirajo za naročanje Planinskega Vestnika. V Skalo je pristopil celo dr. Josip Tominšek, brat dr. Frana Tominška (čeprav so tega predvsem skalaši strmoglavili). SPD je dalo Skali za interna predavanja na razpolago svoje društvene prostore.

Zelo zanimivo in plastično sliko podaja o prevratu v SPD Janko Mlakar v XV. poglavju spisa »Spomini in opomini« (PV 1937 str. 180–184).

Del tega poglavja se glasi dobesedno takole:

»Leta 1921 je nekaj navdušenih planincev obojega spola ustanovilo turistični klub »Skala«. Število skalašev in skalašic se je od leta do leta množilo. Planinska društva jih spocetka niso tako upoštevala, kakor je »Skala« pričakovala; saj je nekaj časa niti v »Savez« niso hoteli sprejeti, češ da nima predpisanih petih stotin članov.

Tudi predsedniku Tominšku ni bila Skala posebno pri srcu. Po njegovem mnenju se je preveč vtikala v delovanje Osrednjega odbora SPD. To pa je lahko storila, ker si je polagoma v odboru pridobila močno zastopništvo, ki je bilo s predsednikom večkrat v opoziciji. Tako je prišel predsednik do prepričanja, da so mu skalaši nasprotniki; pozneje se je pokazalo, da se ni dosti motil.

Na zunaj to nasprotovanje ni bilo vidno, dá, obe stranki sta ga celo skrivali. Tako je na občnem zboru leta 1929 izjavil Tominšek v odgovoru na dr. Tumovo kritiko delovanja Osrednjega odbora, da nima SPD nikakih sporov s Skalo. Tumov očitek, da nima SPD stikov s Skalo, je prav lahko zavrnil s pripombo, da ima Skala v Osrednjem odboru svojega predsednika in tri do štiri odbornike. Prav tako je kakih deset dni pozneje na skupščini SPD podal tudi klub Skala izjavo, v kateri je zatrjeval, »da nima klub Skala niti njega članstvo namena vmešavati se v gospodarstvo SPD ali nekako prevzeti njega vodstvo.«

Navzlic tem izjavam ni med SPD in Skalo vladalo najboljše razmerje, in Tuma je imel prav, ko je na zgoraj omenjenem občnem zboru poudarjal, »da je treba izčistiti razmerje s Skalo«. Ker ga ni izčistilo SPD, so to delo prevzeli skalaši in njihovi prijatelji, to pa tako, da so vrgli »vlado«. Stari so se morali umakniti mladim, jež je prišel v brlog in izgnal lisico.

Jaz sem na to tiho borbo med Tominškom in skalaši gledal bolj od daleč ter se zadržal nekako pasivno. Zdelo se mi je namreč, da ima mladina, ki jo je v odboru zastopala skalaška opozicija, v marsičem prav. Zato med Skalo in menoj ni bilo nikakega nasprotstva noter do izrednega občnega zbora v l. 1930.

Na občnem zboru leta 1929 je bil pri proračunski debati kot kontragovornik nastopil dr. Tuma, ki je bil idejno voditelj skalašev. Pretresal je delovanje odbora SPD ter ga nekoliko raztrgal. Slednjič je predlagal ustanovitev raznih »odsekov«, ki naj bi storili to, kar je bil po njegovem mnenju dolžan narediti odbor, česar pa ni naredil.

Predlog je bil sprejet. To je bil začetek konca starega odbora, pa tudi sodelovanja dr. Tominška. Kamen, ki ga je bila Skala sprožila, se je valil naprej...

Naslednje leto so se vršile odborove volitve, ki so bile nekaj posebnega. Tominšek je bil soglasno »med ovacijami« izvoljen za predsednika. Po listkih pa mu je večina zborovalcev izvolila odbor, v katerem sem jaz takoj naštel najmanj deset opozicionalcev. Kakor mi je pozneje Tominšek zatrjeval, je bila lista novega odbora sestavljena v klubu Skali. Zlasti je še Tuma pozival skalaše, naj se zanesljivo udeleže občnega zbora SPD. Ker je volilo samo 120 članov, so imeli skalaši hitro večino; tako je Skala prevzela vodstvo v SPD. Jaz skalašem njihovega nastopa nisem zameril. Bili so pravi člani SPD in so zato imeli pravico glasovati, kakor so hoteli. Če so dobili odbor v svoje roke, preko večine članstva SPD, so bili krivi tisti člani SPD, ki se občnega zbora niso udeležili.

Kriva pa so bila tudi društvena pravila, katerih duševni oče je bil Tominšek sam. Pri vsej previdnosti, s katero jih je sestavil, je le pozabil na nek paragraf, ki bi bil po mojem mnenju jako umesten. Glasil naj bi se nekako takole: »Člani planinskih društev in klubov, ki niso včlanjeni v SPD, nimajo ne aktivne ne pasivne volilne pravice, čeprav so tudi člani SPD.« Če bi bila v pravilih ta odločba, bi odborniki od kluba Skale v Osrednjem odboru ne mogli delati predsedniku opozicije.

Že pri prvi seji novega odbora sem videl, da Tominšek ne bo dolgo v njem zdržal. In res je podal že čez dober mesec ostavko na predsedniško mesto. Čeprav je bil med novimi odborniki eden ali drugi, ki je smatral za svojo najvažnejšo dolžnost, predsedniku nagajati, ni bil vzrok Tominškovega odstopa toliko opozicija, kakor dr. Tuma s svojimi odseki.

Kolikor sem mogel spoznati, je vladalo med Tominškom in Tumo tudi nekako osebno nasprotstvo. Sicer pa tudi meni Tuma ni bil posebno simpatičen in mislim, da mi je Tuma to »simpatijo« zvesto vračal. Vsaj v moje delovanje pri »Vestniku« se je prav rad obregnil, kadar je bila za to prilika. Seveda mu s to pripombo nikakor nočem kratiti njegovo nenavadno vnemo za planinstvo, zlasti pa še njegovo neumorno pridnost, s katero se je udeleževal v raznih panogah.

Jaz sem Tominška pregovarjal, da bi zopet prišel v odbor. Ker sem poznal njegovo »ljubezen« do odsekov, sem mu skušal dopovedati, da nimajo takega dalekosežnega pomena, da bi zaradi njih odstopil. Seveda finančni odsek tudi meni ni bil všeč. Odsek naj bi operiral s premoženjem SPD, odbor bi pa nosil odgovornosti.

Slednjič se je Tominšek toliko vdal, da je stavil v tozadevni »spomenici« pogoje, pod katerimi bi zopet prevzel predsedniško mesto. Na izrednem občnem zboru, ki se je vršil 22. junija, je bil sprejet dr. I. C. Oblakov predlog, ki je omogočil Tominšku vrnitev v odbor. Zborovanje sem kot podpredsednik vodil jaz. Pri tej priliki sem se skalašem, ki so ostali v manjšini, korenito zameril.

Na zgoraj omenjenem občnem zboru sem tudi izvedel, kakšni so tisti kulturni nameni, za katere SPD ni imelo po mnenju opozicije nikdar denarja. Tuma je namreč med drugimi očital odboru, da noče založiti njegovega zemljevida, ki bi stal »malenkost« 800 000 din. Sicer so pa tudi »mladi« uvideli, da SPD res ne more za kulturne namene tako trošiti, kakor so nekateri planinci opetovano zahtevali na občnih zborih. Jako dobro jim jo je zagodel na rednem občnem zboru leta 1931 takratni tajnik dr. Vovk, ko jim je očital, da se ne zanimajo niti za tiste kulturne ustanove, ki jih SPD že premore. Glede knjižnice so razni gromovniki hrumeli in je SPD za njo res veliko žrtvovalo; knjižnica pa je po ugotovitvi dr. Vovka stala večinoma prazna: »Komaj in morda samo

pozimi se izgubi kak dijak v društveno knjižnico, dasi ima vrhu vsega še prav lepe prostore.«

Že do takrat je SPD marsikaj založilo, toda malo jih je bilo, ki so planinska dela znanstvene vsebine brali, še manj pa, ki so jih kupovali. Saj so bili celo v odboru taki, ki so radi govorili o »kulturnih namenih«, katere naj bi SPD podpiralo, pa niti »Vestnika« niso imeli naročenega! Pa ti gre dr. Tuma predlagati, naj se ustanovi finančni odsek, ki bi pregledal in ocenil društveno premoženje, da bi videli, koliko bi se lahko namenilo za izdajanje brošur, knjig, zemljevidov in drugih alpinistično kulturnih zadevščin!

Zato se je Tominšek tako otepal Tume in njegovih odsekov. V tem oziru sem z njim soglašal. Nevoljen sem pa bil, da se je toliko trošilo za stavbe, ki niso bile strogo planinskega značaja. Tako sem bil v »opoziciji« na vse strani.

Zmaga »starih« na občnem zboru v letu 1930 je bila bolj Pyrrhove vrste. To se je pokazalo takoj naslednje leto. Na izrednem občnem zboru v juniju je Tominšek pri debati vzel dr. Pretnarju besedo, česar pa občni zbor ni odobril. Seveda je bil sedaj moralno prisiljen odstopiti. Sicer je bil pa itak vedno »na pragu«, ker z vsiljenim mu odborom ni mogel delati, kakor je bil navajen. Tominškov odstop me je dobil v Bohinju, kjer sem bil na počitnicah. Ker se mi ni ljubilo vsak teden hoditi v Ljubljano k sejam, sem tudi jaz dal ostavko na podpredsedniško mesto. Sploh sem pa sklenil, da bom tudi izstopil iz odbora, katerega si brez Tominška niti misliti nisem mogel; tako sem ga bil navajen.

Tu dobim od Pučnika, nadzornika podružnic, pismo, v katerem me je prosil, naj prevzamem kandidaturo za predsednika. Sprva sem se branil. Ko sem dobil še od raznih strani enake pozive, sem se vdal. Marsikaterega kozla sem že ustrelil v življenju; večjega pa menda še nikdar, kakor je bila ta moja kandidatura. K sreči so popravili, kar sem jaz zgrešil, skalaši, ki so se posebno trudili, da sem pri volitvah sijajno — pogorel.

Morebiti bi ne bil kandidiral, če bi bili nasprotniki postavili za kandidata profesorja Janka Ravnika, ali kakega drugega planinca, ki sem ga že dolgo in dobro poznal. Toda, opozicionalni kandidat dr. Pretnar je bil zame »terra ignota«. Videl sem ga namreč samo enkrat, in sicer na tistem izrednem občnem zboru, na katerem je z veliko vnemo sekundiral Tumi ter celo predlagal, naj mu da občni zbor zadoščenje, ker ga odbor premalo upošteva. Jaz tega predloga niti na glasovanje nisem dal. Sicer je pa tudi dr. Pretnar tekom debate menda nanj pozabil; vsaj urgiral ga ni. — Jezilo me je pa res, da si upa tak »homo novus« kandidirati za predsednika SPD in misli, da bo mogel nadomestiti »enega« Tominška.

Ta spis podaja zanimivo in plastično sliko ne le o dogodkih, temveč tudi o vseh udeležencih, vštevši pisatelja, kateheta Mlakarja.

Predvsem je Janko Mlakar zamolčal to, kar se je zgodilo pred letom 1929. Naj spomnimo bralce na te dogodke:

a) Že leta 1921 je SPD odklonilo sodelovanje s Skalo in preprečilo, da bi si Skala postavila lastno zavetišče.

b) Že leta 1924 je bilo jasno, da je prispodoba o ježu in lisici navadna kleveta. Zakaj je šlo takrat? »Stari« so hoteli vložiti denar v prezidavo hotela Zlatorog — ta gotovo ni gorska postojanka — Skala pa je postavila nov program: zimsko alpinistiko, gorsko smučarstvo, v zvezi s tem zidanje doma na Krvavcu. To se pravi, šlo je za nasprotje: gostinstvo v dolini ali zimski šport v gorah. Skala je nastopila kot predstavnica nove ideje, ne le kot enakovreden tekmeč (kakršen je bil jež nasproti lisici).

c) Leta 1926 je SPD bilo med tistimi, ki so preprečili sprejem Skale v Savez planinarskih društev.

č) Konec leta 1928 je osrednji odbor SPD odklonil predlog Skale za priobčevanje prvenstvenih vzponov v PV. Skala je torej imela zadosti povoda, da gleda nezaupno na »stare«, ki so jo dušili.

d) Silno značilno je, da zagovarja profesor Mlakar člen, ki naj bi uveljavil diskriminacijo nasproti Skali, češ, člani društva, ki ni včlanjeno v Savez planinarskih društev, nimajo volilne pravice v SPD, čeprav so člani.

Ta misel daje zelo zanimivo sliko o tem, kako je pojmoval moralo profesor Mlakar. Prvo nekorektnost — odiranje Skale od sprejema v Savez — naj bi dopolnili z drugo, odvzemom članskih pravic skalašem. No, pa tudi to ne bi nič pomagalo: v letu 1931 je tudi Skala bila že član Saveza.

e) Mlakarjevi podatki o Tumovem zemljevidu so nemogoči. 800 000 din je fantastičen znesek. Ves Naš alpinizem je stal 30 000 din, skupaj z zemljevidi, risbami, tiskom in vezavo!

f) Je pa nekaj na tem, kar pravi pisatelj o kandidaturi dr. Pretnarja.

Kdo je sestavljal opozicijo v SPD?

Predvsem Skala, ta je dala glasove in idejo. Potem skupina Brilej-Pretnar, ta je dala samo glasove.

Končno dr. Tuma, borec, ki je šel v ogenj.

Kdo je torej dal največ in kdo najmanj? Po vsej organizatorični logiki in morali bi moral biti kandidat opozicije dr. Henrik Tuma. Ta je to zaslužil in ta bi bil tudi moral zmagati. Skalaške glasove bi zanesljivo dobil, moral bi bil dobiti tudi glasove skupine Pretnar-Brilej, če so ti iskreno mislili.

Ali so pa iskreno mislili, to bi bili morali skalaši preizkusiti.

Skalaši so tokrat napravili organizatorično in moralno napako. Morali bi postaviti dr. Tumo za kandidata. Če bi jih bili člani skupine Brilej-Pretnar pustili na cedilu, bi Skala vsaj videla jasno sliko. Vso možnost je še imela, da se pogodi s skupino dr. Tominška. O njem so predvsem morali vedeti, da je osebno zelo pošten. Dalje pa je bilo jasno, da bi se mu marsikaj dalo dopovedati, končno pa je res verjetno, da je tudi Mlakar bil pripravljen za posredovanje. Mogoče ne iz ljubezni, pač pa zato, ker je moral spoznati moč Skale. Da pa ta zunanja moč še raste, to je moral vsakdo jasno videti.

Zlasti je to jasno videl dr. Pretnar in je zato vodil do Skale zelo previdno politiko. Govoril je o iskrenem razmerju še takrat, ko je že tajnik Skale renčal v njega. Govoril je tako vse do leta 1940, ko se je ob vprašanju, kaj bo z materialom za dodatek Našemu alpinizmu pokazalo, le pokazalo, da sta SPD in Skala konkurenta.

To so vprašanja, ki bi morala biti rešena v letu 1931. Takrat skalaši ne bi smeli dopustiti, da je zmago požela namesto prvega borca skupina tistih, ki so njemu le sledili.

Kakorkoli že, »mladi« so premagali »stare«. Bila je to idejno vsekakor zmaga.

Zmaga v SPD je Skalo zelo veliko stala. Dala je svoj največji zaklad: napredno idejo. Alpinistično idejo je morala odslej deliti s SPD, kakor je že prej delila z njim alpiniste. To je postavilo Skalo pred težko in nevarno nalogo: opravičiti svoj obstoj.

b) Savez planinarskih društev Kraljevine Jugoslavije.

Pol leta pred velikim uspehom v SPD je Skala doživela nič manj pomemben uspeh: bila je sprejeta v »Savez«.

21. in 22. novembra 1930 je bil občni zbor Zveze planinskih društev sklenil, da sprejme v članstvo naslednje organizacije: Društvo planinara »Romanija« v Sarajevu, Hrvatski turistički klub »Sljeme« (Zagreb), Turistični klub »Skala« v Ljubljani, pogojno »Kosmos« v Sarajevu. Odklonjen pa je bil sprejem Turističnega društva »Prijatelji prirode« v Zagrebu.

Kongres je sklenil, da se sedež Zveze prenese v Ljubljano. Predsednik je bil za to poslovno leto dr. Fran Tomišek.

c) Organizacije in alpinisti izven Jugoslavije.

Skala je imela nekaj dopisovanja s Club Alpino Italiano in s škotskim alpinističnim klubom. Toda veliko bolj pomembni so bili stiki z nemškimi in avstrijskimi organizacijami.

Že leta 1927 so se skalaši zanimali za to, kako bi mogli doseči popust na avstrijskih železnicah. 31. maja 1929 pa je odbor sklenil, da pristopi Skala v Nemško-avstrijsko gorniško društvo (Deutsch-Österreichisches Alpenverein) in sicer zaradi tega, da bi prejemali njegovo revijo. Skala je izpolnila prijavo za pristop v avstrijski odsek društva (Sektion Austria); kot oseba, ki jamči za prijavitelca, je prijavnico podpisal dr. Julius Kugy. 24. junija 1929 je prispelo sporočilo dr. Paula Kalteneggerja, da je Skala sprejeta v DÖAV-Sektion Austria; osebno da se veseli stikov med nemškimi in slovenskimi alpinisti.

V juniju 1930 je nastala afera z »ropom nemških koč«.

Stvar je bila taka:

Svojčas, še pod Avstro-Ogrsko, sta delali na slovenskem ozemlju Kranjski odsek nemško-avstrijskega gorniškega društva (DÖAV – Sektion Krain) in SPD. Vsaka je zgradila svoje kočice in svoje poti. Tako so bile slovenske kočice Aljažev dom, Kadilnikova kočica, Kredarica, Vodnikova kočica in nešteto drugih. Ob razpadu Avstro-Ogrske pa je Kranjska sekcija DÖAV zgubila pravico do obstoja, ker je njeno ozemlje bilo priključeno Kraljestvu Srbov, Hrvatov in Slovencev. Njene poti in kočice je prevzelo SPD in jih preimenovalo. Te kočice so bile:

Maria Theresienschutzhäuser – Aleksandrov dom (sedaj Planika); Deschmannhäuser – Staničeva kočica; Siebenseehütte – Kočica pri Triglavskih jezerih; Kahlkogelhütte – Spodnja kočica na Golici; Bertahütte pod Kepo – Kočica na Jepci; Valvasorschutzhaus – Valzasorjeva kočica; Zoishütte – Cojzova kočica; Koroschitzahütte – Kočica na Korošici (sedaj imenovana Kocbekova); Piskernikovo zavetišče v Logarski dolini; Ursulaberghäuser – Kočica na Uršlji gori; Voss-hütte – Erjavčeva kočica.

Preimenovanje je opravila komisija; sestavljali so jo: dr. J. C. Oblak, Josip Wester, dr. Anton Švigelj, Rudolf Badjura.

DÖAV je dobila za te kočice odškodnino. Sicer je bila malenkostna, toda dana je bila in tudi sprejeta. Pravno vzeto bi mogel DÖAV zahtevati odškodnino od svoje lastne države kot vojno škodo ali kvečjemu stvar predati haaškemu razsodišču. Toda, kot je povedano, Nemci so sprejeli tisto simbolično odškodnino, hkrati pa izvajali propagando, da so jim bile kočice »razbojniško« vzete. V Münchenu je v alpinističnem muzeju bilo razstavljeno »mesto, ki so ga razbojniško vzeli« (die geraubte Stadt), sestavljeno iz maket zgoraj naštetih kočic.

Tako je tudi v »Taschenbuchu«, nemškem priročniku za gornike, bilo govorila o teh »razbojniško vzetih kočicah«.

Skala je nastopila zoper tako pisanje.

S pomočjo dr. Kugyja je dosegla, da je v sami Avstriji nastopil zoper trditve o »ropu« dr. Paul Kaltenegger. Zadeva je bila izredno hitro urejena. Alpenverein je že 24. junija 1930 poslal Skali kopijo dopisa, poslanega v odgovor dr. Kalteneggerju. Zaradi popolnosti naj navedemo še, da je DÖAV zgubila kože tudi v Dolomitih, ker je južna Tirolska pripadala Italiji.

Tuji alpinisti, s katerimi je imela Skala stike, v tej dobi, so bili: dr. Andrea Pollitzer-Pollenghi, dr. Julius Kugy, Paul Koranek-Lumenstein in dr. Raeckel.

Dr. Pollitzer je 1. maja 1930 naprosil Skalo za sodelovanje pri sestavi smučarskega vodnika. Ponudil je tudi skioptično predavanje o Kavkazu. Spočetka so s skalaši pristali na sodelovanje in zaprosili banovinsko upravo za dovoljenje. Banovinska uprava je sodelovanje dovolila, delo sta prevzela Kveder in Hudnik (čeprav ta ni bil več član Skale). Toda, ker je bil osnutek napisan v italijanskem jeziku — tega pa nihče ni toliko obvladal, da bi mogel sodelovati, so se pogajanja s Pollitzerjem prekinila. Pollitzer je sodelovanje odpovedal in se dogovoril z drugimi. Šele 11. septembra je Skala odgovorila, da tudi ne želi Pollitzerjevega predavanja o Kavkazu.

Ta postopek Skale ni bil v redu. Bilo je v tistem času sploh znano, da skalaši dolgo ne odgovarjajo na dopise in da niso prav resni pri reševanju raznih stvari. Pollitzerjevemu predavanju o Kavkazu so se odrekli, prav tako so odklonili tudi ponudbo dr. Raeckera za predavanje o Kavkazu, češ da bi bili stroški preveliki! Sprejeli pa so ponudbo zelo povprečnega smučarskega učitelja Rittmanna, da bi poučeval smučanje v Ljubljani. To so stvari, ki ne dokazujejo resnosti in uporabe pravih kriterijev pri izbiri tujih sodelavcev ter snovi za javna predavanja. Pač se je pa Skala sporazumela za predavanja z dr. Kugyjem in Pavlom Koranekom.

Dr. Kugy je predaval znova leta 1928 s skalaškimi diapozitivi po Nemčiji. V Ljubljani pa je predaval v januarju 1932 o temi »Noči v gorah«. Velika unionska dvorana je bila nabito polna poslušalcev, stranski prostori pa policistov; režim se je bal, da bo, ker je veliko ljudi navzočih, prišlo do demonstracij zoper režim kralja Aleksandra. Takrat je bilo takih demonstracij na pretek.

Paul Koranek-Lumenstein je predaval večkrat. Ljubljanci so dunajskega skalaša zelo radi poslušali. 16. maja 1929 je klub zaslužil z njegovim predavanjem 3000 din, 12. decembra 1929 1935 din. V letu 1932 pa se je kriza že močno poznala: pri predavanjih 18. februarja (Bernina v zimi) in 25. februarja (Današnja fotografija) je bila izguba.

č) Ostale organizacije in prireditve.

Za delo Skale so se še vedno zanimali državni organi, zlasti banovinska uprava in odsek za turizem v ministrstvu za trgovino in industrijo. Želeli so od Skale, naj pošlje podatke o delu kluba in o potrebah turistike v Sloveniji.

Jeseni 1931 je bila na velesejmu tujsko-prometna razstava. Skala in SPD sta razstavljali v skupnem prostoru. To je bil gorniški del razstave. Skala je razstavila zlasti dioramo triglavske severne stene. SPD je dioramo odkupilo, da bi s tem denarno podprlo Skalo; ta je bila takrat v hudi stiski.

Klub je organiziral še nekaj predavanj. Prof. Ravnik je predaval v Trbovljah, dvakrat v Savinjski dolini; tudi v radiu je bilo skalaško predavanje, kdo je bil predavatelj, se več ne ve. Ohranjeni so tudi zapiski o kajaškem predavanju; bilo je deficitno.

Na Jesenicah je Miha Potočnik dajal interview za radio.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Iz spominov na očeta

ANKA TUMA

(Napisano za stoletnico rojstva dr. H. Tume)

Moje življenje je potekalo pod močnim očetovim vplivom, položil mi je že kot otroku v srce ljubezen do prirode in hribov, pomagala sem mu tudi v pisarni pri dnevnem poslu in literarnem delu in z živim zanimanjem vedno spremljala njegovo snovanje. Nekaj dni pred smrtjo je oddal svojo odvetniško pisarno, da bi se popolnoma posvetil urejanju svojih spominov — knjigi »Iz mojega življenja«, hotel je spisati »sociologijo« in še marsikaj, pa mu ni bilo dano.

Pred drugo svetovno vojno smo nekaj let letovali v Kranjski gori. Očka seveda ni bil z nami, ker je bil zaposlen, ob nedeljah pa nas je popeljal na izlete. Med drugim smo šli tudi na otvoritev Trilerjeve kočice na Vršiču. Ves svoj drobiž je sprtil na goro, jaz, ki sem bila že velika, pa seveda kot edina punca med šestimi fanti njegov miljenček, sem se kujala. Pa me je naložil na hrbet — kalonce je on pravil — in še sedaj slišim svoj objestni »Hi, papa«. Dobrodušno se je pustil maltretirati. V koči je plačal račun za 200 kruhov. Presenetili so nas češki turisti: Chodounski, Čermak in dr., ki so bili stalni gostje v Julijcih in se niso mogli načuditi, odkod nas je vse vzel. Saj je še kot petdesetletnik plezal, doma pa sedem frkovcev! Za čudo naša mama ni bila nič nervozna, tako silno je bilo njeno zaupanje vanj. Ni ga ovirala, ko sta študirala s Komacem »Pavrom« izpod Stenarja z dobrim daljnogledom slovensko smer Stene. Komac je res da poznal spodnji del stene, trentarski lovci so hodili tam čez, a izhod so imeli levo ven na grušč, sedaj poznan kot Prevčev izstop. Oče je pa poiskal prehod bolj desno okoli sloveskega stebra in naravnost na vrh k Aljaževemu stolpu. Uživala sem v spominu na njegovo pripovedovanje, ko sva z Janezom Kvedrom ubirala za njim. Oče, razen v mladostnih prešernih letih, ni nikoli plezal na srečo, ampak je vedno smer preštudiral. To povem zaradi tega, ker je po njegovi smrti bilo govora, da ga je Komac popeljal čez kot pasivnega turista. Komac in oče sta bila enakovredna tovariša, duševno vodstvo pa je vsekakor pripadalo očetu. Ko je imenoval Komaca, »moj Pavr« mu je rekel, so se mu vedno zasvetile oči — rad ga je imel. Takrat še ni bilo slovenskih plezalcev, tovariš mu je bil lahko samo najet človek. S ponosom je večkrat izjavil, da mu Komac ni smel pomagati z vrvjo, kaj še, da bi ga povlekel »čez«. Bil je odličen telovadec idealnega ravnotežja, mirne krvi, brez omotice, in dolgih rok in nog. Oči pa take, da do svoje smrti ni rabil naočnikov.

Najraje je hodil sam z domačini, pastirji in lovci, informatorji, ker je vedno in povsod delal na imenoslovju. Obžaloval je, ker mu zaradi skrbi za mnogoštevilno rodbino ni bilo mogoče, da bi se ves posvetil literarnemu delu. Pripravil je ogromno materiala, plod sistematičnega 50-letnega študija. Vse je leglo z njim v grob, njegove zapiske bo težko kdo uporabil. Dosti tega se je tudi uničilo, posebno korespondenca, kar sem je imela v svojem stanovanju. Spomladi l. 1945, tik pred osvoboditvijo, so domobranci ob aretaciji »bratov Tuma« vse barbarsko uničili in zmetali v odpad — v to moje zaplenjeno stanovanje pa so vselili nekega nedičevskega majorja Miloša Preloga, ki je pribežal iz osvobodjenega Beograda in ga je maja meseca odneslo čez mejo naprej.

»Chi ama la patria, la studia, e chi la studia l'ama« — je bilo geslo dr. Tume. Hitel je vedno, da bi ga življenje ne preteklo. V zreli moški dobi planinstvo zanj ni bilo samo odlastek, načrtno je hodil nedeljo za nedeljo v hribe, spremljali so ga domačini, lovci in pastirji. Povprašal je poprej pismeno župnika ali učitelja za naslov večšega spremljevalca in tako je prehodil vsako skupino od vseh strani, poprek iz doline v dolino, zapisoval imena, ki so se večkrat križala, in rinil toliko časa v en konec, dokler se mu ni zdelo, da je informatorje izčrpal. Črna Prst, njegova ljubljenska, je bila dolgo časa njegovo torišče, največ iz Gorice. Tam je študiral tudi tvorbo plazov, ob vsakem vremenu in vsakem snegu in letnem času, z vodniki iz Bohinja in iz južne strani, bil je preko 100-krat na tem vrhu, poznal je imensko vsako senožet in reber, zapomnil si je tudi livadna imena. Za njegovih mladih let, preden je prišel val turistov, je bila tam najbolj pestra in bogata planinska flora. Videl je v travi plavoočnice 10 cm premera, in murke, tiste črne, dišeče, kar v skupinicah. Nekoč sta krenila iz Stržišča s pok. Knafeljem, znanim turistom. Ta si je kupil v dolini sveže pečen hlebček kruha in se veselil, kako jima bo teknil na vrhu, — a fr — mu je opesnil iz rok in v smešnih skokih oddrvel v dolino. Moj očka škodoželjno v smeh, Knafelje pa hud!

Tudi sicer se je očetu zgodilo marsikaj šegavega. Ko je kolovratil po Reziji in stikal za imeni, spraševal ljudi, zapisoval, in si napravil preprosto skico terena, ga je nekdo ovadil kot špijona. Karabinjeri so ga »shajkali« in zaprli. No, kmalu se je izkazala resnica. Ko su mu vračali konfiscirana »corpora delicti«, so pa priznali, da se živ krst ni spoznal nanje. Vedno se je smejal, ko je pripovedoval, kako je italijansko »kašo pihal«. Veliko je tudi vedel povedati, kako je l. 1917 po polomu italijanske vojske pri Kobaridu po nalogu »Zavoda za vzpostavitev Goriške Gradiščanske« prehodil spremljan od domačinov vse slovenske planine, ki jih je večji del vojna uničila. Napravil je izčrpno poročilo o gospodarskem stanju in potrebnih popravilih, gradnjah, nakupu živine, ki ga po zlomu Avstrije ni nikdo izkoristil. Iz teh svojih pohodov je vedel veliko zanimivega, škoda, da njegova pisana beseda ni bila tako živahna in sočna, kakor je znal pripovedovati. Sram ga je bilo pokazati svojo čustveno dušo, držal se je le suhih stvarnih podatkov. Kako globoko je občutil usodo nekega Rusa — vojaškega beguna, ki ga je srečal nekje pod Bogatinom, kjer se je skrival pred Avstrijci. Kot preganjana žival se je hranil z jagodami in brstjem. Dal mu je svoje brašno do zadnje skorje.

Bilo je l. 1933, praznovali smo njegovo 75-letnico. Napravili smo skupen izlet, otroci in sorodniki, 20 nas je bilo, v Vrata. Vsi smo bili razposajeni, skuhala sem pojedino kar na prostem, potem je očka popeljal vso rodbino na vrh Triglava. Obstal je ganjen ob Stolpu. Jemal je slovo od svojih vrhov, ki so ga spremljali in hrabrili na težavnem potu življenja. Mrak je padal na zemljo. Vzcvetal je čudežni svit sončnega zahoda na skalnatih pečeh, nemirno so mežikale lučke v dolinah — delovni dan je ugašal in ugašal je tudi njegov življenjski dan. Zamrl je žar, ugasnilo je življenje, zasvetila je hladna luč večernice nad nami, ko smo stopili v koč.

Nomenklatura naših Alp, njegovo življenjsko delo, je bilo združeno z velikimi naperi, požrtvovanjem in tudi gmotnimi žrtvami. Svoje informatorje je moral seveda plačevati, a rešil je še za časa, kar bi bilo danes izgubljeno. Neobjavljeno je pa ostalo planinsko izrazoslovje, ki je bilo izdelano s pomočjo literarnega odseka SPD.

Obširno korespondenco je vodil ves čas z dr. Kalteneggerjem, urednikom »Hochtourista«. Dosegel je, deloma na priporočilo dr. Kugy-ja, da so Nemci sprejeli v svoje karte in publikacije njegovo nomenklaturu, celotno za naše ozemlje, deloma pa tudi na Avstrijskem. Kako je bil vesel, ko mu je Kaltenegger poslal v korekturo krtačne odtise Hochtourista in vestno in pridno je natančno predelal gradivo ter ga s obširnim komentarjem poslal nazaj. Že prej se je trudil, da bi dosegel to pri avstrijskem vojno geogr. zavodu, a dolgo časa se je zaman boril proti šovinističnemu stališču Nemcev. Dokazoval jim je, da nima smisla vnašati v karte nemška imena, ki jih domačini sploh ne poznajo in pa brezsmiselne pokvarjenke, n. pr. »Bertas Leben« t. j. »Pr ta slepem« in podobno. Sam je imel tenak posluh za govorico, smisel za morfološke oblike in fenomenalen spomin. Z Italijani je imel težje stališče, ker so vztrajali pri svojem kljub neskončni korespondenci, ki jo je imel s Furlani in Tržačani.

Z dr. Kugyjem, svojim sodobnikom, se moj očka v hribih ni neposredno srečal, odnosno, bila sta sicer istočasno v kaki koči v Neveji, a oni ni vedel za tega. Očka je sicer pozorno sledil njegovim publikacijam, a dr. Kugy je bil po kočah obdan s svojo družbo Nemcev in je nastopal seve samozavestno — moj očka je bil pa vse prej kot družaben, le tiho je opazoval. Poznal ga je pa dobro iz pripovedovanja skupnih vodnikov-trentarjev. Dr. Kugy ni obvladal slovenščine in Plan. Vestnik je bil zanj zaprt. Sele l. 1923 ali 1924, tik pred selitvijo iz Gorice, sta prišla v pismene in pozneje tudi osebne stike in se je dr. Kugy zelo začudil »über den schweigenden Mann«. Seveda je očka takoj načel vprašanje imenoslovja. Dr. Kugy se pa sploh ni spuščal v debato, ampak je le iz sentimentalnih razlogov obdržal svoje stare nazive kakor Suhi Plaz za Škrlatico, je pa priznaval zmedo v nazivih.

Dr. Kugy je bil poet Julijcev — Nemeč, očka pa stvaren opazovalec in popisovalec — Slovenec. Oni je zrasel kakor redek, opojno dišeč cvet, ta je bil pa kakor oratar na svoji ljubljeni njivi. Oni je lagodno užival, samec v odličnih premoženjskih razmerah, ta se je odtrgal od dela in številne družine — šele v poznih zrelih letih sta se lahko sporazumela in našla v skupnem stremljenju k istemu cilju — oboževanju vsemogočne narave in enega njenih največjih pojavov Alp — Alp. Dr. Kugy ima spomenik, kakor ga noben slovenski alpinist nima in ne bo imel, lepo smo se mu oddolžili.

Na podlagi zbranega bogatega gradiva je sklepal na pranaselitev Slovanov na področju, kjer so še danes in daleč čez. Potoval je na mesta, kjer je zasledil imena kakor: gradišče, tamar, ronek, lasta, krnica, bajta i. en. V Firencah je šel nalašč pogledat, kako leži Via Ronco, in je užival, ko je videl položen breg, pomen, ki ga je podlagal in zasledil v tej besedi. V Grižonih je pa našel: bajto, tamar, grad in dr. Ta njegova trditev je zbudila živ odpor pri naših filologih.

Že za časa svojega učiteljevanja v Postojni je začel zapisovati imena cvetk. Kmalu po svetovni vojni je za dr. Carlò Battistija v Studia Goriziana priredil majhen slovarček botaničnih imen slov. lat. ital. Imena je nabral v glavnem na Krasu in Primorskem.

Bil je v živahnem dopisovanju z nemškimi učenjaki. Po njegovi smrti sem prejela sožalna pisma z obžalovanjem, da je umrl mož, ki bi še imel marsikaj povedati — čeprav se niso vedno skladali z njim, so mu priznavali samoniklo opazovanje in tolmačenje posameznih imen. Te filološke razlage so ga čedalje bolj zaposlovale. Trdil je, da so nemški in drugi filologi, brez znanja kakega slovanskega jezika, gluhi in zato iščejo preučene razlage nerazumljivih slovenskih narečij. Samoniklo je raziskoval, smrt je pretrgala delo.

Živel je zase kakor nekdo, ki mu stremljenje in delo ne dasta miru, brez zahtev in želja, asket, skoro pedanten. Srečo in zadovoljstvo je iskal in našel v delu in v svoji družini. Ko smo proslavljali diplomu najmlajšega brata Zorana, je bil razigran od veselja, nekaj tednov pred smrtjo — in rekel mi je: »Dolžnost vsakega sposobnega značajnega moža je, da se udejstvuje v politiki, a javno delo prinese razočaranje — sreča je le v rodbini in pridnih otrocih!« In naši fantiči so bili res pridni, kar po vrsti so nanizali visokošolske diplome.

Ni maral za inozemstvo, njegov svet so bile naše gore. Na pobudo njegovega častilca dr. Viktorja Vovka iz Kopra spominja na mojega očeta koča na Slavniku.

Dve zimi – dve prečenji Savinjec

VANČ POTRČ

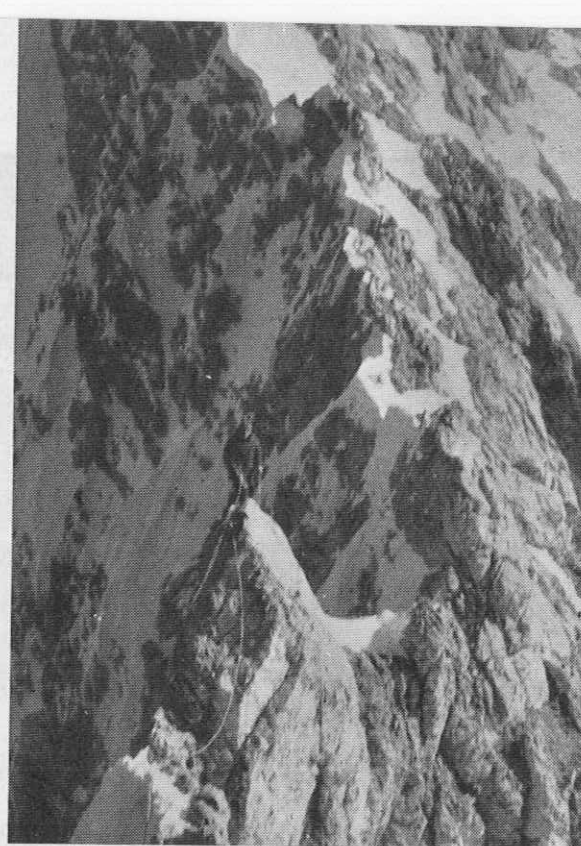
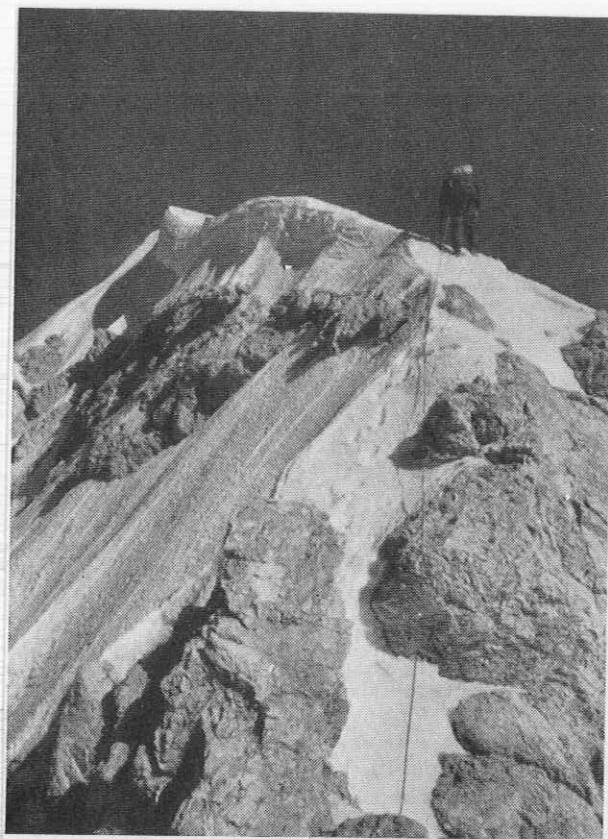
Pravzaprav bi se naslov lahko glasil kar prečenje Savinjec, saj je bilo le drugo nepretrgano, medtem ko je bilo prvo takorekoč na obroke. V prvem »velikem obroku« sva stlačila v svojo alpinistično malho vrh Kočne, Grintovca, Skute, Turske gore in skoraj vrh Brane...

V drugem, tako imenovanem »malem obroku«, ki je v krajši časovni dobi sledil »velikemu«, pa še vrh Planjave in Ojstrice. »Da, veliko delo je bilo to! Res je, da sta pred nama nekaj podobnega že počenjala Kunaver in Mahkota, toda najina zmaga se zato niti za las ni zmanjšala; bila sva skoraj prva elitna naveza, ki je zavzela Savinjec na dva obroka,« je rad Dušan večkrat tolmačil strmečim možakom v domači gostilni, kadar je naneslo, da je tam popil kakšno cocto.

Nikoli nisva mogla prav razumeti, zakaj se niso radio, tisk, ali televizija kaj več pozanimali o tej enkratni zmagi. Dobri tovariši pa so naju tolažili, češ da je kriva temu izredna odmaknjenost naše vasi od slovenske metropole. In silen glas o najini zmagi in slavi, ki se je nujno porodila iz nje, se je tako razširjal izključno po ustnem izročilu, tako kot v starih časih.

Za tiste (za laike), ki si ne znajo predstavljati, kakšni silni napor duha in telesa so bili vloženi v ta dva obroka, bom navedel kot podoben primer problem 1800 m visoke stene Eigerja, ki je bila prvič preplezana pozimi v letu 1961. Tudi to so zavzeli na dva obroka! Podrobnosti o težavah te plezarije so bile navedene v vsej svetovni publicistiki in beletristiki (tudi v naši), zato ne čutim nikake potrebe, da bi isto gramofonsko ploščo še enkrat vrtel, omenil bi le ob tej priložnosti, da sva približno na iste probleme naletela pred Nemci že midva, ko sva vršila to prečenje. Tukaj mislim problem; hrane, obutve in predvsem problem šampanjca na samem vrhu zmage v dolini Logarski. Da sva vse to 100 % rešila, sva porabila ogromno energije in časa. Trdo sva garala, saj sva dobro vedela, da bo trud bogato poplačan. Naj navedem tukaj le majhen drobec, majhen primer izrednega samozatajevanja, ki se blesti v mozaiku najine zmage. To je dejstvo, da sva zaradi povečanja budžeta za prečenje skoraj en mesec kadila Dravo namesto Morave.

Ob vsem tem čutim potrebo poudariti, da sva časovno bila pred Nemci iniciatorja zimskega »plezanja na obroke«. Kar vsekakor ni majhen doprinos našega alpinizma v svetovnem merilu...

Pod vrhom Rinke

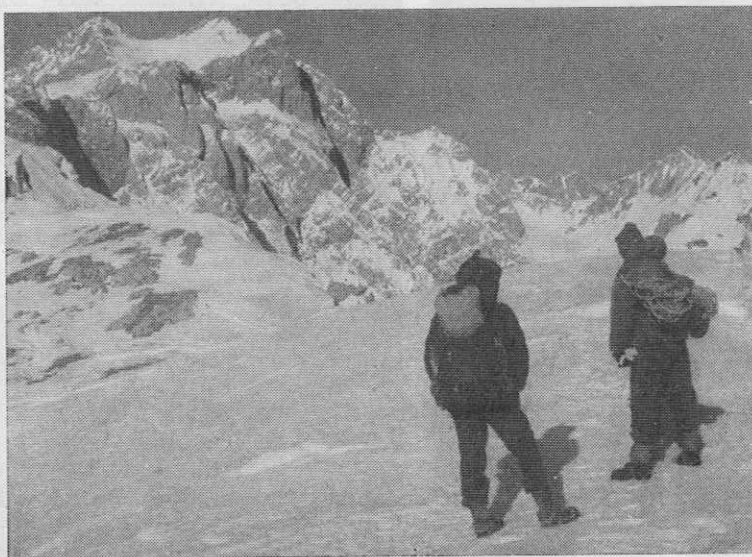
V Grebenu Skuta-Rinka pozimi leta 1961
Foto Dušan Kukovec

Delal pa bi krivico vsej eliti planincev, tako naši, kot tisti onkraj meja, če bi tukaj zgrešeno poudarjal in trdil, da je to le zmaga naju samih. Ne! Te velike zmage si ne bi nikoli priborila, če je ne bi gradila na izkušnjah in nasvetih tistih, ki so že pred nama počenjali podobne ali po težavnostih vsaj njim sorodne ture in vzpone. Brez vsega tega bi bilo najino prečenje že vnaprej obsojeno na propast...

Ne morem si kaj, da ne bi na tem mestu omenil zopet majhen toda dra-
stičen primer, kako sva iz dragocenih izkušenj tretje slovenske odprave, ki je
bila pred leti v Durmitoru, rešila z eno samo potezo vse medicinske probleme
in težave.

Vodja te ekspedicije, Drago, (eden redkih osvajalcev najvišjega vrha v
Durmitorju — Bobotovega Kuka — nekaj čez 2500 m) nama je nesebično za-
upal magični recept, Dušanu pa, ki ima zelo dobre zveze, je uspelo nabaviti
po skrivnih kanalih dragocena zdravila. To so bile tablete proti odvajanju in
tablete za odvajanje. Alfa in omega vse medicine. Kako preprosta na prvi
pogled, toda po drugi strani dragocena pridobitev. Nihče, kdor še sam ni okusil
v svoji notranjosti blagohotnega učinka teh zdravil, si niti v sanjah ne more
predstavljati kakšne ogromne važnosti, predvsem iz psihomoralnega stališča,
je dobra oskrba z zdravili. Tudi po kilo čokolade si lahko privoščiš sladko-
strasten alpinist, ne da bi se pri tem bal kakršnih koli posledic. Skratka,
ugodju, tistemu ugodju, ki je eden najvažnejših činiteljev uspeha, zmage,
cilja... je v polni meri zadoščeno.

No, problem prve pomoči je bil s tem več ali manj likvidiran.

*Na
Kamniškem
sedlu,
tam zadaj
je skupina
Rink*

Foto
Dušan
Kukovec

Bilo bi napak, če bi na tem mestu pozabil omeniti, kako sva na prav preprost način rešila tudi problem bivanja. Imela sva specialno lopatko iz duraluminija, ki se je pritrdila na cepin. (To je bil patent naveze, ki je že pred nama delala to gigantsko turo.) Z njo sva si rezala snežne kvadre, iz katerih sva potem gradila iglu — eskimsko hišico. Samo delo nama je šlo s fantastično brzino od rok, saj nama je uspelo v nekaj pičlih nočnih urah zgraditi skoraj nekaj čez polovico igluja. Lopatka je bila res odlična in bi verjetno do jutranjega svita že imela postavljen iglu, če ne bi bil Dušan tako trmast in se nena doma odločil za spanje, češ, da mora biti spočit za drugi dan. Odločil se je in zaspal meni nič tebi nič! Kadar se Dušan za kaj odloči, to tudi stori in pravi norec bi moral biti tisti, ki bi mu na kakršen koli način poskušal kaj oporekati. Jaz sem to dobro vedel in sem tudi takoj zaspal.

Ko sva tako ugodno prebivakirala prvo noč v Dovški Škrbini, ležeči tam med vrhom Kočne in Grintovca, sva naslednji dan spočita lahko naredila gigantski podvig ter v enem samem zaletu zavzela vse vrhove tja do Brane. Brana in močan snežni vihar, ki naju je zalotil zvečer pod njo, sta nama zabranila nadaljnje prečenje.

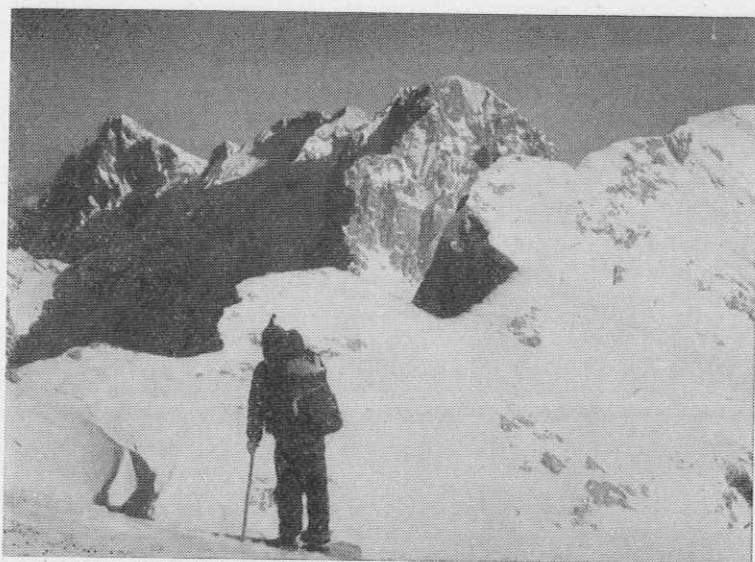
Iz same zgodovine alpinizma je znano, da se vsi umiki velikih alpinistov končajo več ali manj klavrno (tragično). Kajti oni gredo do zadnje možnosti uspeha, toda takrat je sam umik že na konici življenja in smrti.

Seveda pa drugače doživljajo in gledajo na tak umik šleve, omahljivci in podobni brezhrbteničniki, ki si še niso ustvarili svojega »jaza«. Skratka ljudje, ki se tako tresejo za svoj biološki konec, da pri tem pozabijo na vse tiste prvine, ki si jih je človek pridobil s težavo od vseh tistih časov, kar se je njegova veja krepko odcepila od debla opic — živali! Njim človek ne zameri, ostali bodo, kar so in se vrnili materi zemlji v naročje brez kakršne koli senzacije.

No, najin umik je imel čisto specifično obeležje. Bila sva že dobro vrvno dolžino v samih snežiščih smrtonosne Brane, ko nama je snežni vihar onemogočal vsako sporazumevanje. Noč nama je jemala vid, tuljenje viharja pa sluh. Rada bi se vsaj skregala, pa se ni dalo. Dušan se je odločil za Okrešelj pod

*Iz vrha
Skute proti
vzhodu se nudi
pogled na
Tursko goro,
Planjavo
in Ojstrico*

Foto
Dušan
Kukovec

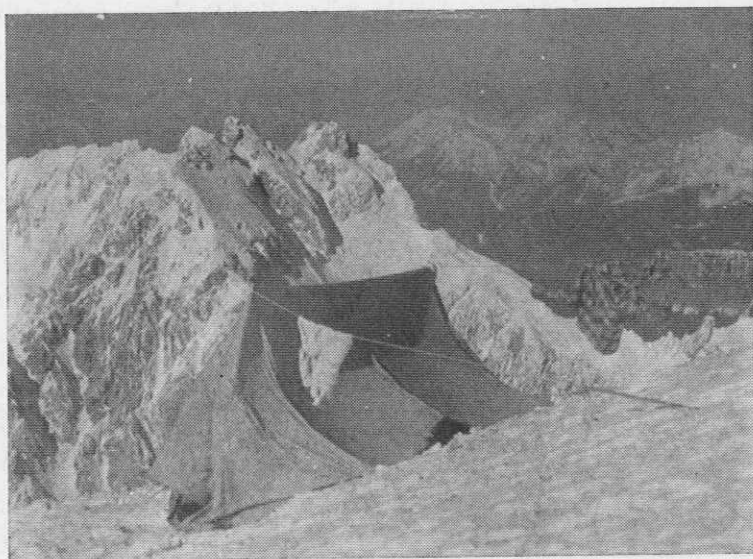
pretvezo, da ima doma še ženo in otroke, sam pa sem se odločil za naprej čez Brano na Kamniško sedlo — bil sem nesrečno zaljubljen!

Najini cilji tega večera so šli vsaksebi točno za 90°. Nisva imela preveč časa, da se dovolj pomeniva o prednostih prvega ali drugega cilja, zato sva krenila vsak na svojo stran! Sam sem kot prvi rinil naprej v Brano; Dušan me je pa kot zadnji vlekel ven iz nje v smeri Okrešlja. Ker je bil on močnejši in ker je poleg tega še lažje potegnil vrv in mene navzdol, sva šla še tisti večer na Okrešelj. Dolgo sva menila, da je bil ta umik poraz, toda stvari so se obrnile nama v prid. Tako imenovani poraz v klasičnem smislu se je umaknil, po novih merilih ekstremnega plezalstva sva postala čez noč zmagovalca prvega »velikega obroka«!

Sreča in pogum sta nama bila naklonjena, zato sva po krajšem časovnem oklevanju načela drugi tako imenovani »mali obrok«, v katerem sva se zažrla še v zadnji ostanek, vrh Planjave in Ojstrice!

Za izhodiščno točko si je zbrala topot najina prekaljena naveza Kamniško sedlo. To pot je bil Dušan mnogo bolj vedre volje. Kaj ne bi bil, zmago, in to dvojno zmago, sva imela takorekoč na dlani. Lahko si upam trditi, da se je skoraj nevarno smehljal, ko sva rinila tisti večer iz Kamniške Bistrice na sedlo. Prav skrivnostno mi je vso pot razlagal o neki pripravi, ki jo je baje kupil na obroke v domači trgovini. Baje se nama v zvezi s to pripravo sploh ni treba več bati vremenskih presenečenj, mi je razlagal z velikim optimizmom. Prosil sem ga, da mi jo pokaže, na kar pa nikakor ni hotel pristati, češ, da še nisem zrel za take tehnične stvari in bi lahko samo kaj pokvaril. No prekmalu sem na svoji duši občutil dejstvo te priprave. Nekoliko nad samim sedlom je Dušan povečal razdaljo, šel je kakih 100 metrov za menoj. Ta dan sem se počutil rahlo utrujenega, zato sem mu predlagal, da hodiva raje skupaj, kar pa je odklonil.

Strmina je bila vse večja, dobivati sem začel halucinacije. Občutek sem imel, kot da slišim neko simfonijo.

*Prav na vrhu
Grintovca smo
prespali
prvo noč —
zadaj Kočna*

Foto
Dušan
Kukovec

»Preklete! Dušan, ali ti kaj slišiš,« sem zaklical nazaj? — simfonija je utihnila, kot bi jo odnesel veter. »Nič!« mi je suho odgovoril Dušan ...!

Krenil sem naprej — zopet simfonija!

Ustavil sem se — simfonija je utihnila!

To se je redno ponavljalo. »Vanč, preveč si garal to leto,« sem govoril sam s seboj. Še tisti trenutek se zalotim pri samogovoru. »Hudiča! kaj bom znorel?«

»Hej, Dušan Pohiti. Občutek imam, da boš še imel nocoj težave z menoj, morava čimprej do koč,« mu zakličem. On pa v strahoten krohot... to pot je simfonija igrala naprej, peklenska nakana mu je uspela, bil sem ena prvih žrtev množične kuge v naših Alpah — tranzistorja!

Da, imela sva radio. Bil je edinstven trenutek, ko nama je ta čarobna škatlica sredi goste megle napovedovala lepo vreme za ta dan, dan, ko sva kanila zavzeti dva zadnja vrha. Odločila sva se, da greva naprej do zmage! Kdo nama pa končno kaj more, če malce dvigneva fante od reševalne, tudi to bi bil način popularizacije, če nama tura ne bi uspela.

Okrog poldneva je bil predzadnji vrh — Planjava premagan. Prečenje je bilo toliko kakor v žepu, gazila sva naprej, naprej proti cilju. Nisva ga videla, megla je bila pregosta, le slutila sva ga, najini srca sta ga že začutili, ni bil daleč, nekje čisto blizu je moral biti, kar naju premotijo dve silueti, dva alpinista. Hudiča, kaj so naju prehiteli, mi šine v glavo strašna misel. Ne, hudiča, saj to je moj rojak Domen, in kdo je drugi tam prav na koncu vrvi — Gretica. Zaman sem se razburil, nevarnost je minila!

Če bi bilo tisto leto kakšno tekmovanje za miss alpinizma bi bila Gretica (na Korošici!) nedvomno prvak! Vsak trenutek sem se obračal proti nebu in čakal spremembe, prepričan sem bil, da se morajo ob izžarevanju njene lepote megle vsak čas razkaditi.

Bila je pravo sonce sredi tiste temačne megle, sonce, ki je začelo nena-doma cmihati, ker nismo ugodili njegovi želji, da se zaradi »obupnega položaja« vrnemo takoj nazaj na Korošico. Da bi opustili sedaj zmago, sedaj tik pred samim ciljem. Jòk! Šli smo naprej. (Jok pomeni — ne!)

Nenadoma se Gretica ustavi. »Odvezala se bom in se vrnem sama nazaj, če ste tako brezsrdni!«

Sama...!

»Sama želiš umreti?« jo povpraša Domen!

»Zakaj umreti?« je plaho vprašala!

»Ja, situacija je popolnoma jasna, punca, če smo lepo privezani na vrvi, bomo skupaj umrli, skupaj lepo v slogi. Ali ni to največ, kar lahko naredimo v tem trenutku, da nas bodo še vsaj po smrti častili zanamci. Češ, pogledjte jih junake, niti smrt jih ni razdružila!«

To je bilo preveč. Greta je presunljivo zatulila — megle so se razkadile, obsijalo nas je sonce, solze so se zdajci posušile, zamenjala sta jih smeh in radost. Stali smo na vrhu, na samem vrhu Ojstrice in zmagoslavno mahali s cepini...

Mogoče se bo kdo vprašal, kje pa je tisto drugo prečenje, prečenje, ki smo ga izvedli brez obrokov, v klasičnem smislu. Tega smo pa napravili naslednje leto, toda ker v njem nismo prišli do kakih posebnih psihoznanstvenih izsledkov, sodim, da ga ni vredno kaj razčlenjevati. Bilo je pač nekaj takega, kar sta že naredila pred nami dva druga alpinista. Nič novega se ni zgodilo, razen da Dušan sedaj nekoliko bolj sovraži težke nahrbtnike (pravi jim omare), Ljubo, mlad Celjan, zna precej povedati o 10 kg težki spalni vreči, ki so mu jo vrnili na alpinističnem odseku tovariši, verjetno z željo, da ne bi prehitro prišel čez Savinjce, sam pa sem še kar zadovoljen z opravljenim delom.

Henri Guisan

Svicarska pretežno planinska armada ima generala le v vojnem času. Za zadnje vojne je bil to Henri Guisan (umrl 8. 4. t. l.), povsod zelo priljubljena osebnost. Planinstvu je bil vedno zelo naklonjen. O tem pričajo naslednje njegove besede:

»Vse, kar je v zvezi z gorami, predstavlja dobrotno za človekovo naravo. Brž jih spoznaš, ki hodijo v gore: Nad maso (množico) jih dviga njihova zdrava morala, njihova volja, njihova srčnost, njihova preudarnost, njihova pristna skromnost; uravnovešeni so duševno in telesno. Zopet so našli vse ono, kar je naša civilizacija človeku dvajsetega stoletja zapravila s svojimi dosežki v smislu prevelike udobnosti, predaleč idočiči tehnizaciji in vsemi temi zgrešenimi ideali.

Ni treba biti drzen plezalec, zmagovalec štiritisočakov, da si deležen dobrin gora. Razsipajo jih na vseh svojih višinah, ustrezno okusu in telesnim zmožnostim vsakogar.

Dandanes stvar gora ne rabi več obrambe. Približati jih je treba čim večjemu številu posameznikov, zlasti pa mestnim ljudem.«

Zapisal France Avčin

Odkrite zanimivosti

LUDVIK ZORZUT

Prepis pisma dr. Tominšku — Maribor, 16. IV. 1938

Predragi, spoštovani gospod direktor!

Prav ljubeznivo je od Vas, da ste mi pisali tako dobrohotno in konciliantno, za kar sem Vam izredno hvaležen.

Gotovo, moj ljubi gospod direktor: pravično, plemenito in pametno napram vsem ljudem, ki so dobre volje. Navzgor in navdol in naravno napram samemu sebi. Proti krivičnim napadom pa: ponosno, ostro, odrezano.

Dr. Rus je izbil sodu dno s svojim nekvalificiranim sumničanjem bodice proti Slovencem. Meni — to!

Videti bi morali mojo previdnost in skrbnost, s katero sem pregledal vse rokopise in vse stare spise, da ne bi se morda v nje vrinile stvari, ki bi mojim zelo občutljivim slovenskim prijateljem znali biti povod za nesporazumevanja ali celo za žalitve. Z največjo skrbnostjo sem vse odstranil, kar bi moglo povzročiti le najmanjše pomisleke, kakor to v poglavjih Gilbert in Churchill, Hoard, Welter. Bilo so *povsem nedolžne malenkosti*, toda iz previdnosti sem vse odstranil. Napram vam (Slovencem) ne morem biti čistejši, kakor sem sedaj tu.

Pri oceni (razgovoru) v Plan. Vestniku me je neprijetno dirnilo, da že od vsega početka je »naš Rus« kot pravoverni vedno v nasprotju in *višje* postavljen napram »mojemu Gstirner« kot tujcu manj pravovernemu. Tako se je brez točne predhodne poizvedbe *vrinila* v to oceno neka primoba, še več, neka trditev, ki hoče diskretirati (razvrednotiti) moj Triglav pri Slovencih. Vam takoj in rad verjamem, da pri tem ni bilo hudobnega namena, vendar dejstvo je tu.

In sedaj prosim, oglejte si to »verodostojnost«.

Medtem smo že povzeli originalni članek dr. Rusa v Geografskem Vestniku 1926.

Dr. Rus s svojim »indirektnim dokazom« išče zaslonbe v starem viru (listini) od leta 1073, ki je *Gstirnerju poznan že nad 40 let*, samo da Gstirner to listino pravilno tolmači, dr. Rus pa napačno tolmači.

Po tej listini 1073 *ne morem napraviti zaključka o Triglavu*. S tem pade v vodo ta indirektni dokaz dr. Rusa.

Naslov predmetne zbirke starih listin je na Vašo razpolago.

Dr. Rus bi moral torej svoje delo iz 1926 ponovno pregledati in ga pravilno postaviti. Dalje se v to več ne spuščam. Dr. Rus, če želi, se lahko da o tej stvari podučiti od Gstirnerja.

Ali Vam je, ljubi gospod direktor, znano, da je v istem Geografskem Vestniku, zvezek IV 1928, str. 115, ljubljanski univerzitetni profesor Milko Kos, torej Slovenec, v svojem učenem in obširnem članku ovrigel tezo dr. Rusa s starimi in tudi z novimi utemeljitvami.

Naslov tega članka Vam je ravno tako na razpolago.

To je onih 900 ali 1000 let Triglava dr. Rusa in njegovih somišljenikov.

In ta gospod ima korajžo — da ne rečem kaj več — očitati meni in mojemu triglavskemu delu velike zmote (napake)?

Mislím, da v tej stvari lahko zaključimo akte.

Ne morem vsemu, kar pravite v svojem pismu od 12. t. m., dati svojega pristanka, vendar nočem se povračati na posamezne te točke. Odgovore k temu najdete v knjigi, na eno ali drugo si znate sami odgovoriti, ko že dovolj poznate mene in moje namene pri pisanju in sestavljanju dela.

Predelavo tega dela v Vašem smislu, da bi tako s tem v Vašem smislu nastala narodna stvar, moram odkloniti. Itak veste iz mojega »Uvoda«, da sem nad vsem nacionalizmom, tako tudi nad vašim. Moj »Triglav« je dokončana, zase zaključena, nedotakljiva celota.

Ponavljam: če želite izdati resno, samostojno delo o Triglavu, nimam proti temu ničesar reči. Morda pa res najdem v nji stvari, o katerih, kakor v »Jutru« od 5. III. omenjeno, nima nobenega pojma neslovenec, »pa naj bo tudi dr. Kugy sam«. Upam, da ne bo spet vse to tudi bluf.

Ponovna moja iskrena hvala, spoštovani gospod direktor. Vse, kar sem Vam povedal v svojem pismu od 16. III. z ozirom na najino medsebojno osebno razmerje, sem to povedal ne samo za takrat, temveč za takrat, za sedaj in za vedno. Na tem se nikdar ne bo kaj spremenilo. Vem, na kateri najjasnejši duhovni in moralni višini se Vi nahajate. Uživate splošno visoko spoštovanje in ljubezen, tako tudi moje visoko spoštovanje in mojo ljubezen. To Vam izpovem iz vsega srca. Na daljno dobro in trdno prijateljstvo!

Visoko Vas cenim in ostajam vedno Vam najhvaležnejši

Kugy.

K tretjemu pismu Kugyja dr. Tomišku od 16. IV. 1938:

Na obe Kugyjevi pismi mu je konciliantni Tomišek gotovo mogel dati opravičljiv odgovor in obsoditi Rusa zaradi takoimenovanih nemško nacionalnih bodic. Te bodice so rahločutnega poeta hudo zbudile, da je izpovedal strogo cenzuro napram sebi. Kljub vsej konciliantnosti pa je tu še »naš Rus«. Urednik Tomišek je namreč pri oceni Triglavskega dela (Planinski Vestnik 1938, št. 2), ko omenja Gstirnerjevo razpravo, povedal še »Gstirnerju pač ni znano, da je isto snov temeljito obdelal naš dr. Jože Rus.« — Kugy po temu nasproti izreka »moj Gstirner«.

V te direktne in indirektne dokaze poseže dr. Milko Kos, univ. prof. s krajšo razpravo: »Chreine mons — Krainberg — Krajnska gora, staro ime za Karavanke.« (Geografski Vestnik 1928) in dokazal, da se je dr. Rus s svojimi lokalizacijami postavil v nasprotje z dosedanjimi razlagami rek in gora, omenjenih v listini iz leta 1073. Summus vertex Creine montis v listini 1073 ni nič drugega nego greben današnjih Karavank nekako od Rožice nad Hrušico pa do Ljubelja.« (Ta razprava je izšla tudi v posebnem odtisu — separatum.)

Kugyju je bilo zadoščeno.

Sklepamo še, da je Josip Tomišek hotel pridobiti kompromisno ravnotežje s predelavo knjige v narodnem obeležju, to je nekako tako, če se sodobno izrazimo, z nacionalizacijo triglavskega dela, kar je Kugy naravno gladko odbil.

Kugyja je slovenska kritika ovenčila že pri njegovi knjigi »Aus dem Leben eines Bergsteigers«, ki jo Tomišek imenuje edino svoje vrste v svetovnem slovstvu, in Kugy, da je vzgojitelj človečanskih pravic, knjiga samostojen mogočen vršac nad planinskimi knjigami (Planinski Vestnik 1926), a dr. Ciril Oblak, da je Kugy (takrat že 66-letni) polnokrven mojster, da je obsenčil njegovo dušo genij, da je kralj Julijskih Alp (Planinski Vestnik 1926), a dr. Brilej Arnošt, da je v tej knjigi Kugyjeva klasična gorska izpoved, Joza Abram pa jo je v odstavkih prevedel za goriški koledar. Ravno tako žanje slavo pri triglavskem delu. In vendar — tako mala kritika ga je sedaj vzdignila in mu je Rusovo stališče proti prevodu povzročilo takó hudo kri!»

Nekaj, česar Jože Rus ni omenil v članku, je le pojasnil prijatelju Rajku Gradniku, upokojenemu šolskemu inšpektorju z Bleda, stvarno kritično pripombo: Da Kugy v svoji knjigi nikjer ne omenja našega človeka, našega rodú ob Soči pod Triglavom in v Trenti in se ne zmeni za njegovo borbo z življenjem, marveč le za svoje vodnike, ki so mu priborili slavo in jih je zato tudi ovekovečil.

Tako dr. Rus. Mi še dodamo, da Kugy ni pogledal v hram, v izbo trentske planšarjev, baltarjev, bajtarjev, ni prisluhnil v njihovo žitje in bitje. Kugy ni poznal narodopisne, socialne note. Poet-estet le plava v sinjih višavah.

Hochgeehrter Herr Doktor!

*Endlich kamme ich dazu, auf Ihren
warten Brief zu antworten.*

*Ich bin entrüstet über die unbesonnen-
nerie, ja ungerechte und verbiessene
Stellungnahme einiger in Laibach
gegen Ihr epochales Buch! In dem*

Pismo Jos. Abrama-Trentarja — dr. Kugyju

Velespoštovani gospod doktor!

Pevma, 22. IV. 1938

Končno le utegnem Vam odgovoriti na Vaše cenjeno pismo.

Ogorčen sem nad nespametno (nepremišljeno), celo krivično in zagrizeno stališče nekaterih v Ljubljani proti Vaši epohalni knjigi. Vendar sem prepričan, da velika večina Slovencev pošteno misli in sodi in da ne gledate na to preveč tragično. Vašega slovesa in Vaših zaslug Vam nihče ne more prikrajšati niti zatemniti. To je gotovo. In ta sloves bo v bodoče še narasel in še bolj zablestel. Dejstva ne moremo tajiti ali ga prikrivati.

Moja sodba in gotovo tudi vseh poštenih rojakov je sledeča:

Če smo majhni in šibki, lahko postanemo visoki in močni, ne moremo sicer tajiti in se delati, kakor da nismo bili nekoč majhni in šibki.

Tudi pri nas je ta slučaj. Kaj bi zardevali in čemu bi se sramovali, če smo bili svojčas majhni, ne samo v alpinističnem, marveč tudi sploh v kulturnem oziru. Tega nismo mi krivi, ampak nepravilne in skrajno neugodne zgodovinske razmere. Naproti temu pa nam cel svet priznava visoko čast, da smo se v kratkem času takó visoko povzpeli, kakor hitro smo kot narod zadihali svo-
bodni zrak in z velikanskimi koraki dosegli, kar smo zamudili.

In če nam je nekdo v naši otroški dobi, ko si nismo znali pomagati, kar koli iz ljubezni in resnične poštenosti napravil in ustvaril, je naša sveta dolžnost se mu za to z ljubeznijo in hvaležnostjo oddolžiti.

Koliko svetovnoznanih mož naše slovenske krvi je v preteklih stoletjih delovalo med Nemci in pospeševalo njihovo kulturo. Nemci so jim za to hvaležni in jih z gotovim pravom prištevajo med svoje. Ravno tako so tudi Nemci in drugi ustvarjalci ob naši kulturi, n. pr. Valvasor, baron Zois in dr., z istim pravom jih priznavamo za naše — in če prihajamo na dr. Kugyja — Vas moramo tembolj prisvajati kot našega in še z večjim pravom Vas slaviti, ko ste nam tudi po krvi sorodni.

Vse svoje življenje ste se s polno ljubeznijo posvetili našemu kulturnemu udejstvovanju in kulturni rasti, našo domovino in njene krasote nam samim in vsemu svetu odkrivali, opevali in slavili, nam pokazali pot in nas bodrili k nadaljnjemu podvigu v domoznanstvu, v plemenitem alpinizmu.

Vi ste in ostanete naš, Vas ljubimo, izkazujemo čast in hočemo tudi za vso prihodnost Vas imeti v časti, Vas ljubiti in Vas kot našega slovenskega velikega kulturnega pobudnika slaviti pred vsem svetom!

Sploh vsi šovinisti v svetu so nepravilni, brez časti, tako naši kakor drugi, ki so se namenili, da proti Vam povzdignejo besedo. Začasno so v svoji nepremišljenosti vzdignili mnogo prahu, ki se pa kmalu poleže in jasno sonce uvidevnosti na novo zasije.

Ob koncu bi hotel še pripomniti, naj bi Planinska Matica pri eventualnem slovenskem prevodu Vašega veličastnega »Triglava« na nekaterih dvoumih, »poniževalnih« mestih (mislim pri članku g. dr. Kaltenecker) postavila pod črto pripombo: »Žal, da smo se Slovenci — seveda brez naše krivde — tako pozno pojavili v svojem alpinističnem domoznanstvu.«

In nekatere netočnosti naj bi se pač popravile in pravilno postavile. Je seveda nemogoče, da bi bilo tako obsežno epohalno delo povsem popolno!

Končno Vam moram čestitati za pisma, naslovljena dr. Tominšku. Tako stvarno in mirno lahko piše samo visoko stoječi človek, ki ustvarja iz ljubezni in mu je pri srcu samo resnica.

N. B.! Za slučaj, da bi znali moje pismo uporabiti, Vas prosim, da bi ga hoteli stilistično in sploh *bolj po nemško* postaviti, ker sem se v teku desetletij zelo odtujil nemškemu jeziku.

Jos. Abram, l. r.

Pripomba prevajalca: To Abramovo pismo dr. Kugyju smo našli pri Kugyjevi korespondenci — v Pevmi, kjer je Abram služboval. Zato ne moremo z gotovostjo trditi, ali je bilo tudi v resnici poslano Kugyju.

K pismu Joza Abrama Kugyju od 22. IV. 1938:

Kugy je seznanil Abrama o sporu, kolikor ta ni vedel zanj in mu je še poslal prepise pisem, naslovljenih uredniku Tominšku. Prijatelj, temperamentni Abram se razkorači, gre in napiše celo apologijo v prilog Kugyja, v obrambo naše kulture in našega zapoznelega nastopa v alpinističnem svetu in Kugyja kratko in malo prisvoji za našega. Kaj si je Kugy pri tem mislil? Kar hoče, odkritosrčni Kraševac je izpovedal svoje mnenje, čeprav, zdi se nam, je Kugyja le preveč precenjeval za kulturne zasluge pri nas, a ni zamolčal nekih napak v knjigi, zahtevajoč njih popravke.

Pismo Bois de Chesne — Abram-Trentarju

Velespoštovani gospod župnik!

Trst, 2. I. 1934.

Vaše prijazne vrstice od 27. XI. so me zelo razveselile in se zanje najlepše zahvaljujem. Vaše prijazne besede ob posvetilu knjige mojega prijatelja (sva dva pobratima) so zame preljubeznive, saj tudi sem vse svoje življenje povezal z ljubljenskimi gorami, njih favno in floro. Če bi le imel naslednika, toda me že obhaja ta zavest, da sem tu samcat in edini v tem pogledu. Zelo me veseli, da tudi Vi pripadate onim od stare garde, ki še pogumni korakajo skozi zadnje poglavje življenja, ki nam je še usojeno.

Smrt gospoda Medveša me je zelo potrla, bil sem mu prav prijateljsko naklonjen, čeprav redko, vendar vedno sem mu pisal. Odličen mož je bil, ki sem ga visoko cenil. Žal v svojih naklepih nisem uspel, da bi ga obiskal. Prejšnja leta sem bil na ekskurziji prav v kraju, kjer je živel. Žal nisem utegnil ga obiskati, kar mi je še vedno težko. Daj mu bog večni mir!

Ob tej priliki Vam pošiljam pristrčna novoletna voščila in prilagam karto, ki Vas bo najbrže zanimala.

S srčnimi pozdravi Vaš vdani

Bois de Chesne.

Trst, 7. I. 1936

Spoštovana gospa baronica!

Dovolite mi, da se Vam v kratkih skromnih besedah prisrčno zahvalim za takó ljubeznivo in za čuda lepo pismo o Silvestrovem večeru. Prebral sem ga z največjim zanimanjem, vendar obžalujem, da ne morem povsem ustreči, ker ravno te dni mi je nekaj zapretilo na pljučih. Hvala Bogu — ostalo je le pri tej pretnji, pa tudi moje oči potrebujejo nekaj prizanesljivosti, povedati Vam pa le moram, kakó me je Vaše pismo počastilo in razveselilo — in kakó sem Vam za to hvaležen!

Korespondence imam res preveč, zlasti sedaj, ko je »Oitzinger« izšel — jo pa omejim po prijateljstvu.

Ce bi res pri meni »potrkali«, bi mi pač bilo v veliko veselje. Sedaj ne smem zapustiti dóma, kar moja pridna postrežnica pazi z veliko strogostjo. Takó me boste brez kakih ovir našli domá.

Leta 1935 sem bil petkrát v trentskebotaničnem vrtu. Zame je to velik praznik, saj me z njegovim lastnikom Albertom Bois de Chesnè veže najintimnejše (najožje) prijateljstvo. Najdišča redkih julijskih rastlin prav točno poznam še iz starejših časov, tako da sem, sicer na prav skromen način, tudi sodeloval pri nastanku tega vrta, kar mi je v velik ponos. Je danes na daleč okoli najlepši in najbolj svojevrsten botanični vrt, kar jih poznam. Nobeden drugi mu ni enak. Je zaradi tega tudi tako lep in privlačen, ker vsa Trentska dolina — to mnenje moramo imeti — se v svoji čudoviti lepoti in veličini povezuje s trentarskim vrtom, ko se šetamo počasi navzgor (in navzdol) po njegovih cestah in stezicah med rastlinami.

Najlepši čas za vrt je v prvi polovici junija (tudi konec maja: ko cvetejo primule!). Gotovo je dobra misel, da za uvod v spoznavanje Trente — jo peš prehodimo od Soče navzgor — do izvira Soče in še dalje. Vsekakor planinske rože pričnejo cveteti (cvetejo) šele konec junija.

Torej ponovna hvala in hvala, ljuba gospa baronica, za Vašo dobroto in ljubeznivost.

V največji vdanosti in s srčno hvaležnim spoštovanjem ostajam vedno Vaš
Kugy.

K pismu Julija Kugyja neki baronici od 7. I. 1936:

Ne bomo raziskovali, kateri baronici odkriva Kugy tako prisrčna čustva zahvale in zadovoljstva. Nas le navdaja njegova visoka počastitev in odlikovanje botaničnemu vrtu in sploh trentarskemu vrtu, planinski cvetani ob Soči.

Prisrčen pozdrav
našim ljubim,
lepim goram!
Dr. Julij Kugy

O RAZSTAVI MLADINSKEGA ODSEKA PD JESENICE. V počastitev proslave 20-letnice vstaje jugoslovanskih narodov in v okviru proslave »Jugoslovanskih pionirskih iger« v letu 1961 na kulturno prosvetnem področju je mladinski odsek pri Planinskem društvu Jesenice organiziral svojo razstavo.

Pokroviteljstvo nad razstavo je prevzel občinski komite mladine na Jesenicah.

Namen te razstave je bil, prikazati širšim slojem prebivalstva, posebno pa staršem in organom društvenega in političnega življenja, dejavnost in življenje mladine, včlanjene v planinsko društvo na taborjenjih, tekmovanjih, seminarjih in izletih.

S pomočjo Društva prijateljev mladine nam je uspelo dobiti razstavni prostor v prostorih SZDL v času od 9. do 16. aprila 1961.

Razstava je prikazala slikovni in spisni material iz življenja mladine na taborjenju v Dolenjskih Toplicah, smučarskem tečaju na Vršiču, orientacijskem pohodu v Završnici, pohodu po slovenski planinski transverzali in drugih izletih.

Poleg tega materiala je bila prikazana tudi dejavnost mladine iz prejšnjih let. Prav posebno je bil zanimiv prikaz, koliko pohval, diplom in pokalov si je mladinski odsek PD Jesenice priboril.

Tudi alpinistični odsek je dal razstavi svoj poudarek.

Obiskovalcev je bilo dnevno preko 250. Starši otrok, ki so obiskali razstavo,

so dobili v nas zaupanje. Obljubili so, da bodo tudi oni v bodoče nudili več pomoči, če bo potreba.

Posebno priznanje zaslužijo mladinci: Janez Kalan, Franci Trček, Mitja Košir in Gorazd Hiti, ki so mnogo delali pri organizaciji razstave.

Dr. Josip Šašel

Dr. Josip Šašel se je rodil 15. 3. 1883 v Slovenjem Plajperku pri Borovljah, gimnazijo je obiskoval v Celovcu, juridično fakulteto pa v Pragi. Kot sodnik je služboval v Celovcu, Prevaljah, Mariboru, Smarju pri Jelšah in Ljubljani.

Intenzivno je delal v poklicu, zraven pa kot amater — na osnovi že mladostnega nagnjenja — v folklori. Pri tem ga je posebej zanimala toponomastika, dalje narodno pripovedništvo ter ljudske pravne starožitnosti. Vseskozi pa je aktivno delal za Koroško in na koroški problematiki, predvsem s poljudno znanstvenimi doprinosi, opisi, vzgojnimi sestavki, s popisi koroškega planinskega sveta (tudi z zgodovino koroškega planinstva) in vsakomur poskusil koristiti s temeljitim poznavanjem koroške problematike. Sestavil je tudi krajevni imenik Koroške ter slovar rožanskega narečja.

Umril je 24. 4. 1961 na Prevaljah v Mežiški dolini. — Dr. Šašlu, sotrudniku našega glasila, bomo ohranili trajen spomin!

iz občnih zborov

PD ŠOŠTANJ. Med uspehe planinskega društva Šoštanj sodi nedvomno tudi ustanovitev samostojnega alpinističnega odseka. S pristopom izkušenelega celjskega alpinista v odsek so člani dobili močno oporo v delu. Izvedli so 26 vzponov v Julijcih in Savinjskih Alpah. Udeležili so se tudi planinske ocenjevalne vožnje in alpinističnega tabora v Vratih. Na občnem zboru je zastopnik PD Velenje izrekel željo za priključitev k delu tega odseka, da bi se tako lahko tudi ti planinci seznanjali z osnovami alpinistike.

Društvo upravlja postojanko Andrejev dom na Slemenu, ki pa jo zaradi svoje lege skoraj ne moremo več šteti za planinsko, temveč že za turistično postojanko. Vedno večji promet doma je narekoval društvu, da se je lotilo adaptacije doma. Izgradnja nadzidka je zahtevala precej finančnih sredstev društva in številne udarniške ure zavednih članov. Imeli so pa tudi težave z delovno silo, zaposleno v planinskem domu. Prizadeta moralna in materialna škoda narekuje

društvu določene ukrepe, da bo pokrilo denarni primanjkljaj.

Delovno področje markacijskega odseka je zajemalo okoli 180 km poti, ki pa žal niso bile vse tako urejene, kot bi morale biti.

Sklenjeno je bilo, da se za delo markacijskega odseka angažira več ljudi, da bodo lahko planinske poti urejene tako, kot je to določeno po planinskih principih.

Slaba stran dejavnosti društva je pasivnost v organiziranju izletov in pritegnitvi mladine v društveno delo. Pomanjkanje vodilnega in inštruktorskega kadra, ki bi imel željo in voljo za delo z mladino je glavni vzrok, da ne moremo govoriti o delu mladih. Število članstva se je povečalo napram preteklem letu, vendar se je močno opazila večja fluktuacija članstva zlasti z ustanovitvijo PD Venenje.

Na iniciativo celjskega planinskega društva so se skupno z vsemi PD celjskega okraja udeležili 5 sestankov, na katerih so razpravljali o gospodarskih, organizacijskih in drugih področjih planinske dejavnosti. Izrečena je bila tudi misel, da bi se ti sestanki razširili na vsa tista družbena in gospodarska predstavništva, s katerimi se društvo v svojem delovanju posredno ali neposredno srečuje. Pri tem je bilo mišljeno predvsem na turistično organizacijo in gozdno gospodarstvo.

Želja društva je tudi, da bi si pridobilo samostojen društveni prostor, kar bi omogočilo vsem članom večjo povezavo in boljšo organizacijo dela. Potrebno je zainteresirati odločilne organe, ki naj bi pripomogli pri ureditvi nalog.

Na občnem zboru so bila razdeljena spominska darila najzaslužnejšim članom

društva in dodeljena finančna sredstva za nabavo planinske literature osemletki v Šoštanju in v Belih vodah.

R. L.

PD TOLMIN je imelo občni zbor 28. februarja 1961. Zbora so se udeležili tudi zastopniki skupine Anhovo, člani razpuščenega društva iz Mosta na Soči in zastopnik PZS tov. Fetih, ki je predal komandantu tolminskega garnizona, polkovniku Jožu Šviglu, zlato planinsko značko za planinske zasluge zlasti za organizacijo gorske reševalne službe v vojski.

Predsednik Janko Fili je prikazal delo društva v vseh njegovih odsekih, razčlenil je sestav članstva, ki je doseglo število 504. Odraslih je 275, mladincev 111 in pionirjev 118. Pojasnil je zastoj pri dograditvi koč na planini Razor ter prikazal problem gorske ceste do planine Lom. Pri mladinskem odseku, ki je izvršil številne manjše delovne akcije, je potreba po vodičih. V meddruštveni odsek se je povežalo 16 alpinistov posoških društev. Obnovljena je bila gorska reševalna služba in organizirane obveščevalne točke od Krna do Črne prsti. Devet reševalcev je imelo tečaj prve pomoči pod vodstvom dr. Andlovica. Delno so bile obnovljene markacije planinskih poti in postavljenih 18 orientacijskih tablic. Društvo je v gradnjo koč investiralo 250 000 dinarjev lastnih sredstev, drugih sredstev ni dobilo in zato koč na bila dograjena. Za leto 1961 je bilo sklenjeno, da se dokonča koč na slovesno odpre 6. avgusta, to je ob 60-letnici otvoritve Trillerjeve koč na Krnu, ki je bila 5. avgusta 1901. Za predsednika je bil ponovno izvoljen Janko Fili.

U. H.

iz planinske literature

POHVALE LOVŠINOVIH »GORSKIH VODNIKOV«

Planinska zveza je prejela več zahval in pohval od planincev in organizacij, katerim je poslala knjigo Evgena Lovšina »Gorski vodniki v Julijskih Alpah«.

Med prvimi se je oglasil naš zvesti prijatelj dr. Marijan Breclj s pismom, v katerem pravi med drugim: »Predvsem sprejmite moje iskrene čestitke, tako avtor kot Vaša založba. Obogatili ste zgodovino našega planinstva z zelo intere-

santno in koristno publikacijo. Prav je, da se tudi na tem področju seznanimo podrobneje z naporji in uspehi tistih naših preprostih ljudi, ki so jih prilike pa tudi njihova osebna skromnost potisnile preveč v ozadje. Prepričan sem, da bodo mnogi z zanimanjem prebrali to knjigo in našli v njej potrdilo in priznanje plemeniti pobudi, ki je vodila našo Planinsko zvezo pri izdaji te publikacije.«

S pohvalo ni varčevala tudi Turistična zveza Slovenije, o čemer prča njen dopis:

»Prejeli smo knjigo Evgena Lovšina Gorski vodniki v Julijskih Alpah in jo kot izredno dragocen prispevek k spoznavanju zgodovine našega planinstva in turizma uvrstili v knjižico TZS.

Dovolite nam, da vam ob tej priliki iskreno čestitamo k doseženemu uspehu. Knjiga predstavlja vsekakor pomembno obogatitev naše planinske in turistične literature in je kot taka velikega pomena za poznavanje zgodovine planinstva, predvsem pa za poznavanje vloge, ki so jo imeli prebivalci gorskih krajev pri odkrivanju Julijskih Alp.

Iskrena hvala za izkazano pozornost. Planinski založbi pa želimo, da bi ji uspelo v bodoče izdati še več podobnih, vsebinsko zelo bogatih publikacij.«

In še prevod kratkega odstavka iz dopisa Union Internationale des Associations d'Alpinisme (Mednarodna zveza planinskih društev) v Ženevi, podpisane po predsedniku Unije C. Egmondou d'Arcisu:

»Prejeli smo prelepo knjigo »Gorski vodniki v Julijskih Alpah« g. Evgena Lovšina, za katero se vam najpristrčneje zahvaljujemo. Knjigo bomo uvrstili v našo knjižnico in poročali o njej v prihodnjem biltenu.«

Troje pohval od mnogih — troje priporočil za knjigo, ki pomeni vsaj v glavnem zgodovino dejanskega planinstva v Julijskih Alpah do druge svetovne vojne.

S. H.

F. E. M. ANNUARIO 1960. Pri roki imamo letno poročilo Federacion Española de Montanismo na 190 straneh. Poročilo obsega izčrpní šematizem vrhovne organizacije in posameznih sekcij z navedbo vseh odborov, sekcij in članov, torej stvari, ki za domačina morda veliko pomenijo, ker dokumentirajo sleherno ime in delovanje, naj je že pomembno ali ne, naj spada v prvi plan ali pa je samo papir. V centralni organizaciji španske planinske zveze se poroča o upravnem odboru, o upravnih odborih Katalonije in Navarre, o plezalni šoli in reševalni službi, o španski GHM, ki je komaj ustanovljena in smo o njej že poročali, o vodniški organizaciji in odlikovanjih. Nato sledi šematizem sekcij z vsemi odbori in komisijami, navedena so imena predsednikov in koč, za katere sekcija skrbi. Posebno poglavje je posvečeno kočam in zavetiščem, pri vsakem so navedeni najpotrebnejši podatki, med drugimi tudi, kako daleč je do vode (nekateri kočje so 100 m od nje). FEM ima kočje v vseh španskih hribov: Pirenejih, v Cordillerah (Cordi-

llera Iberica, Central, Betica, Penibetica), na Montanas de Canarias na Kanarskih otokih. Vsi ti podatki, ki imajo značaj šematizma, obsegajo čez 80 strani. Sledi poročilo o delu centralne organizacije, o mednarodnem taboru v Valle de Balagua, o ekspediciji na Srednji vzhod (Španci so bili na Elbursu, se povzpeli na Demavend (5671 m) Tahkte — Soleiman (4700 m), Alamkuh (5200 m), nato v Grčiji, kjer so stopili na Olimp, v Peruju), o delu komisije za pirenejski muzej, o vzponu grupe Alta Montana, o taborjenjih in speleoloških dosežkih in raznih tečajih, ki jih prirejajo sekcije. Alta Montana je v l. 1960 izvršila nekaj pomembnih vzponov doma in v tujini, večji del španski prvi vzpon: Brenva v Mt. Blancu, Sentinelle Rouge, Gervasuttijev ozebnik, Mont Maudit, Whymperejev ozebnik, Tour Ronde po severnem grebenu in po severno-vzhodnem žlebu. Aiguille la Blaitière, Aiguille du Midi po Rebuffatovi smeri, Gran Capucin de Tacul po Bonattijevi smeri, Aiguille de l'M po Ménégaudivi smeri, dalje vrsto najtežjih dolomitskih smeri, dalje vrste najtežjih dolomitskih smeri. V Alta Montana je že zbranih nekaj dobrih plezalcev, ni več samo José Anglada. Za človeka, ki gleda s političnimi očmi, je dobro vedeti, da eksistira tudi špansko-francoski komite, v katerem sta oba predsednika (španski Ubeda in francoski Devies) in da Španija sodeluje v UIAA ter prireja mednarodna plezalska taborjenja.

T. O.

ANUARIO CAB (Club Andino Barilocho) 1960 je 29. letni zbornik bariloškega planinskega kluba, ustanovljenega leta 1931, ki ima v svoji znački čez zvito plezalno vrvo prekrizano smučko in cepin. Commission directiva, sodeč po imenih, po večini ni sestavljena iz Argentinecev, prav tako je z naštetimi vodniki in člani odbora. Tudi ta letni zbornik je deloma šematizem — naštetí so vsi člani kluba s svojimi naslovi, navedena vsaj v excerpkih vsa poročila, tudi finančna, med drugimi tudi poročila klubov Tucuman in Mendoza — vendar je v zborniku več zanimivih, tehtnejših člankov kot v špankem. Tako poroča vodja gorske reševalne službe CAB dr. Iglesias o svojem vzponu na Pico Alto, drugi avtorji o vzponih na Agüjas (aiguilles) del Catedral, Cerro Lopez, Cerro Torrecillas in Tres Picos, dalje je predmet člankov znameniti Hielo Continental Patagonico. Članki so kratki, opremljeni z dobrimi fotografija-

mi na umetniškem papirju, a slabimi klišeji. Veliki del zbornika obsegajo natančna poročila o smučarskih tekmah, omenjeni so vsi tekmovalci, ne samo prvi trije, kakor je navada. CAB vključuje smučanje v svojo dejavnost nekako tako kot CAH, grški klub.

T. O.

PLANINE OB MEJI ob 20-letnici ljudske vstaje, Društveni letopis 1961, izdalo Planinsko društvo Maribor, uredil Lojze Strašnik. Vsekakor je hvalevredno literarno delo mariborskih planincev. S tem opozarjajo svoje članstvo, da je planinska literarna kultura sestavni del planinstva in da ima planinstvo poleg svoje fizične strani tudi svojo duhovno, kulturno vsebino. V tem je posebnost planinstva kot športa, njegova moč in njegov veliki pomen za vzgojo človeka. Pričujoči zvezek prinaša najprej uvodno besedo dolgoletnega predsednika PD Maribor ing. F. Degna, njegovo intonacijo na 20-letnico vstaje pa povzame s svojimi partizanskimi spomini s Pohorja Franc Zalaznik — Leon. Sledi zgovorna pesem Ludvika Zorzuta, zapeta ob Soči pohorskem gorju, mogočnemu zelenemu morju na severni meji, Franc Šrimpf pa nadaljuje temo drugega članka s člankom o ranjencu Janezu, ki mu je na Rogli 1. 1944 rešil življenje. Ivan Šumljak nam odgrinja zanimivo poglavje zgodovine našega planinstva, kakor se je razvijala ob razglednem stolpu na Žigertovem vrhu. Šumljak je članek napisal za 60-letnico podravske podružnice SPD. Tehten donesek k spoznavanju Pohorja je članek dr. Fr. Šijanca o umetnostnih spomenikih na Pohorju, ki razodeva skrb za ohranitev spomenikov a tudi smisel za estetsko oblikovanje novih objektov, ki nastajajo na Pohorju. Ing. Oskar Tinta, stalni sotrudnik mariborske planinske publikacije, je to pot prispeval članek o pohorskem barju. Zorzutova pesem Čigavo Pohorje je čustveno zamikanje v pohorsko preteklost, ki jo med drugim briše tudi moderno gozdarjenje. Sledi še članek mlade Nuške Purkeljc in kos narodnega blaga, ki ga je prispeval Franjo Čiček.

T. O.

ÖSTERREICHISCHE ALPENZEITUNG, 3—4, 5—6, 79. letnik. Visoka letnica tega štandardnega planinskega glasila ne pomeni, da se je kaj postaralo. Na zunaj je ostalo samo sebi zvesto, morda preveč zvesto, kakor da se ne meni za okus časa in za nujne spremembe akcidentalnih elementov. Obsežnejši zvezek z vso svojo vsebino očituje neugonljivo navdušenje do gora in trdno za-

vest, da je gorniško delovanje za Avstrijo in morda za nemštvo eno od primarnih nacionalnih afirmacij. Na čelo zvezka je — verjetno je v tem precejšnja pomenljivost — urednik S. Walcher, zastopnik in propagator klasičnih planinskih ideologij, uvrstil »mlado« avstrijsko ekspedicijo, literarni team-work, v katerem so se Stefan, Stärker in Marchart uveljavili kot dediči bogatega avstrijskega himalaizma. Prvikrat je nek spis v ÖAZ dobil v ponazorilo barvno uvezano priložilo, uredništvo pa tudi ni omejevalo mladih avtorjev in jim je dalo besedo kar na dvajsetih straneh. — Dhaulagiri je za hitri Hronos že stara zgodba, leta 1960, a v ÖAZ je v Diembergerjevem opisu na novo oživel istočasno kot v švicarskih Les Alpes. Tudi Diemberger spada v mlado gardo, po svojem alpinističnem formatu je vreden naslednik največjih avstrijskih alpinistov. Tudi on je dobil besedo na desetih straneh. Tudi tretji prispevek je posvečen Himalaji, Sternbachova razprava »Panorama z Broad Peaka 8047 m«. Avstrijci, ki so si v zlatem veku himalaizma od 1950 do 1960 nabrali največ in najvišjih lovrik, si pač lahko privoščijo, da korigirajo izsledke svojih sosedov. Sternbachove risbe slone večji del na barvnih posnetkih K. Diembergerja. Sledi še knjižna ocena dr. P. Kalteneggra o Marcela Kurza »Chronique Himalayenne« in o G. O. Dyhrenfurtha »Der dritte Pol«. Skratka himalajski zvezek ÖAZ, glasila kluba, v katerem je bilo doslej včlanjeno vse, kar je spadalo na vrh avstrijskega alpinizma.

T. O.

LA MONTAGNE ET ALPINISME, revue du Club Alpin Français et du Groupe de Haute Montagne (CAF in GHM), april 1961. Glasilo CAF in GHM, dveh morda najbolj ambicioznih planinskih organizacij na svetu, izhaja že 87. leto, je torej veteran po letih, po vsebini in obliki pa najsoodobnejše planinsko glasilo, ki izhaja samo petkrat na leto, zato pa je vsaka številka vzorna vsaj po obliki, če ne tudi po vsebini. Pričujoča številka res ne prinaša nič senzacionalnega, a tudi nič trajno vrednega. Za psihologijo ali psihozo sodobnega alpinizma je še najzanimivejši Livanosov opis plezanja v Sciora di Fiori z naslovom »Sovražna naveza«, v katerem popisuje, kako sta se spogledovali, zafrkovali, otipavali, nazadnje pa sprijaznili francoska in italijanska naveza. Članek Jeana Puisseuxa, ki sicer ni tako renomiran avtor kot Livanos, je za La Montagne preskromen po temi in po stilu. Tretji šele je

eksotičen — zdi se nam že, da glasila večjih narodov skoraj že ne bi smeli izdati številke brez opisa kakega pomembnega vzpona v eksotičnih deželah — to pot popisuje Walter vulkanske gorate tvorbe v Kamerunu, opis, ki bi prej spadal v turistični obzornik kakor pa v reprezentativno glasilo francoskega alpinizma. Ostala vsebina je običajna, za alpinistično kroniko je treba reči, da jo Devies vodi enako skrbno kakor pokojni ing. Jean Couzy.

T. O.

DR. ARNOŠT ČERNIK, Tehnika za-
jištování v horolezectví, Praha 1961,
Sportovní a turistické nakladatelství.
Znani češki avtor, ki smo ga v tej rubriki že nekajkrat omenili, je s pričujočo knjigo dal Čehom delo, ki ga mi v taki obliki tako sistematično zbranega še nimamo. Izšlo je v 3000 izvodih in obsega najprej poglavje o subjektivnih in objektivnih nevarnostih, nato historični razvoj varovalnih postopkov in sredstev, nato obravnava alpinistične rekvizite. Pri klinih in vponkah ne omenja naj-novejših pridobitev, vendar bistvene stvari zajame. Pri derezah pozna tudi Avčinove univerzalke. Pri tehniki varovanja z vrvo omenja samo štandardne stvari, zato naših izboljšav (Modec) pri tem ne omenja. Posebej obravnava varovanje v kopnem in v ledu in v snegu, pri čemer je moderna sestavina poglavje o kinematiki pri padcu, o čemer je pri nas pisal ing. Avčin in se zdaj s to stvarjo ukvarjajo nekateri naši mlajši plezalci.

Zadnje poglavje govori o reševanju in prvi pomoči v gorah. Med najbolj uporabljeno literaturo navaja avtor Abalakova, Barforda (Climbing in Britain), D. Hasseja (Sächsisches Bergsteigen — v rokopisu l. 1957) Kerna (Technique de l'alpinisme) Marinerja, Nieberla, Trenkerja, Ziaka in med drugimi še našega Pavla Kunaverja (Na planine), medtem ko naše novejšo literaturo o tem ne navaja, razen če ni zajeta v »čeških in inozemskih revijah«. Knjigi je priložen slovarček najbolj uporabljenih plezalskih izrazov v ruščini, angleščini, francoščini, italijanščini, nemščini, slovenščini, bolgarščini, rumunščini in poljščini.

Dr. Černika alpinistični priročnik je bogata knjiga in smo je lahko veseli tudi mi Slovenci. Češki alpinisti so pred dvema letoma nastopili v Zahodnih Alpah in dosegli prodoren uspeh. Lepa strokovna publikacija dr. Arnošta Černika kaže, da je njihov športni uspeh solidno fundiran.

T. O.

Saint Loup: GORA NI HOTELA. CZ
Ljubljana 1961, 162 strani, prevedla Lili-
jana Avčin.

Trenutki, ko tehta Usoda v gorah življenje in smrt planinca, so prava srž planinske ideje in središče, h kateremu se vedno znova vračajo misli planinca. Osamela skala na položnem snežnem po-bočju, majhna možnost za nesrečo — a prav ta skala je povzročila smrt plezalke v Kamniških Alpah. Iz naše planinske literature sta nam znana — postavim — Jugov padec v Jalovčevem ozebniku ali Kočevarjev padec v plazu v Turski gori in obakrat bi lahko dejali: »Gora ni hotela«. Vsak planinec bi vedel povedati o trenutku v svojem planinskem življenju, ko je »zrl smrti v oči« in o tistem neskončnem razglabljanju o različnih »če« in »ako«, ki so sledili. Prav ta trenutek življenja v gorah je zajel v svoji knjigi Saint Loup in mu dodal še bogate idejne vsebine. V devetih primerih, ki jih je izbral, preveril, osvetlil, analiziral, ocenil in tudi kritično komentiral, se je tehtnica že prevesila na stran Smrti, plezalec je že stopil v hladno predverje hiše, ki iz nje ni povratka. Toda stvar se je zaradi čudnega zaporedja srečnih naključij, ki jih pisatelj tudi skuša razložiti, le še srečno iztekla. Gre za tako imenovani »čudež«, druge besede za celo vrsto srečnih pripetljajev ni moči uporabiti, a pisatelj te besede ne zna drugače kot teološko definirati.

Saint Loupovo delce je odlična planinska knjiga. Med alpinisti, ki njih padce avtor opisuje, najdemo tudi Whymperja in kar dvakrat Lammerja. Pred nekaj leti bi v oceni te knjige morabili dejali, da pisatelj ni naklonjen modernemu akrobatskemu plezanju in da je zato nazadnjaški. Danes nas besedne parade in jezikovni dvoboji z ekstremisti, šestostopnjaši in zavračanje ocenjevanja plezalnih smeri nasploh samo še privlačijo in zanimajo ter narede branje mikavnejše, Nauk, ki ga na koncu izluščimo, pa je, da je tudi planinska konservativnost lahko močna idejna sila, ki nam pripomore do novih resnic. Le nekaj citatov iz knjige: »Moderni človek se ne zaveda, da je premagal večino nevarnosti, še preden je stopil v gore, kajti podzavestno nosi v sebi izkušnje celih generacij.« »Zavzemanje Alp se ni moglo začeti iz pohlepa po zlatu kakor kaka kolonialna odprava.« In še drugi, malo bolj problematični: »Če je alpinizem zares docela idealen izraz človekove osebnosti, kako naj bi šel iskat svoj lastni zakon med množico, ki ji je pri srcu le, kar je malovedno in nizko?« »Zgodovinska resnica je, da se človek le z

muko, pa še to slabo in nepopolno loči od živali, le spričo sile prerokov, genijev in junakov.«

Saint Loup je estet, ki doživlja v gorah predvsem lepoto in kot Francoz je tudi odličen stilist, ki zna dati svojemu doživetju lepote tudi adekvaten izraz. Knjiga je tudi nabita s čustvenostjo. Zato je avtorju tako pri srcu Eugen Guido Lammer, ki učinkuje na manj sentimentalnega in bolj stvarnega bralca s svojo pompoznostjo že malce komično. Pisatelj govori n. pr. tudi o »malih kratkohladih plezalcih naših dni«, ki da gore ne vidijo in ne slišijo več, ker v gorah sicer nekaj znajo in si tudi nekaj upajo, a ne znajo več ljubiti tako, kot so ljubili alpinisti nekoč. Čudovita in simpatična staromodnost, mar ne?

Slovenskemu prevodu je dodana še deveta zgodba, ki govori o padcu Toneta Pogačnika čez rogi Triglavske stene leta 1946. V tem poglavju nas nekolikanj zбоде pripomba o revščini naše domovine. Mislim, da šmučarska palica za nas nikoli ni bila kako posebno bogastvo.

Prevajalka Lilijana Avčinova raste od prevoda do prevoda. Jezikovno na moč zahtevno knjigo je ponašila odlično.

J. B.

KRASY SLOVENSKA, 4—5, 1961. Tudi slovaška turistično-planinska revija je pridobila. Zdaj ima na ovitku iz težkega umetniškega papirja na naslovnici in na hrbtni strani barvno sliko, skrbno izbrano, večji del na temo »človek in pokrajina«. Poleg tega ima vsaka druga številka še barvno prilogo. Vsaka številka ima nekaj branja za planince in plezalce, letos je redakcija uvedla tudi drobne novice iz inozemstva. Med so-trudniki te najdemo tudi Nečesala, ki je za Les Alpes 1961 napisal informativen in načelno priostren članek o nacionalnem parku v Visoki Tatri (TANAP).

T. O.

DE BERGGIDS, maj 1961. Glasilo nizozemske planinske zveze je v glavnem ohranilo tradicionalno obliko, le na naslovnici strani je na rumenem polju v belem odtisu društvenega znaka, v njem preko cepina v vodoravni legi napis KNAV (Koninklyke Nederlandse Alpen-Vereniging). Pričujoča številka prinaša članek o tem znaku, ki je predpisan od l. 1960, nato pa nekaj alpskih vzponov, ki so jih naredili redki holandski alpinisti (Pointe de Tricol, Aiguille de Bionnassay, severna stena Aletschhorna, severna stena Obergabelhorna, Matterhorn).

T. O.

TO VUNO, april 1961. Revija CAH zdaj to ime že zasluži vsaj zaradi svojega zunanjega lica, ki nič ne zaostaja za povprečnim razredom planinskih glasil po svetu. Po kvaliteti opreme je v zadnjih dveh letih prekosila tudi naše glasilo, ki še vedno izhaja na šibkem papirju. Urednik je prof. M. Deffner. V pričujoči številki je zanimiv kratek uvodnik z naslovom »Morje in gora« (thalassa alla kai vuno). Mnogo prostora zavzemajo poročila o smučarskem šampionatu, sam urednik razpravlja o smučskem športu in njegovih možnostih razvoja v Grčiji. Michalidis poroča o zimskem vzponu na Vordoussia, Tzartanos, vodilni alpinist, pa o dejavnosti CAH na pragu 31. leta obstoja. Michalidis poroča tudi o novih vzponih po vzhodni steni Neraiorachi.

T. O.

TURISTIKA HOROLEZECTVÍ, 3—5, 1961, je bila do letos neznatna publikacija, brez vsake ambicioznosti po obliki in vsebini. Letnik 1961 je dobil večji format, novo opremo, ki jo kazi samo še slab papir. Redakcija je omnibusna, a vendar v glavnem ustreza plezalskemu naraščanju. Zelo poučna je rubrika: Kaj je bolj prav, kjer se v sliki in tekstu popravljajo napake pri tehnikah plezanja, hoje in varovanja. Sodeč po zunanjem napredku alpinističnega glasila se na Češkem alpinizmu močno forsira. Tudi uspehi so že tu, na videz, kakor da so padli z neba, v resnici pa rastejo iz organiziranega dela.

T. O.

BJERGVANDRING I DE JULISKE ALPER, 1960. To je 34 strani obsegajoč dnevnik 18 danskih planincev, ki so leta 1960 odnesli iz naših Julijcev najlepše vtise. Dnevnik je v redakcijo oziroma PZS poslala Sonja Schuricht iz Snekkerstena, poleg tega dnevnika v ciklostilu pa še dve številki revije »Dansk Vandrelaug«, ki izhaja v Koebenhavnu. Danska družba je bila v naših gorah deset dni in je bila »zelo navdušena«, kakor izjavlja Sonja Schuricht v spremnem pismu. Na Danskem so potem priredili več predavanj, nekaj slik pa so objavili v časopisih. V novembrski številki 1961 je Jörgen Hansen iz Herleva napisal o tej danski turi daljši članek.

T. O.

TURYSTA, marec 1961, je poljski turistični magazin, ki pa prinaša sem in tja kak alpinistični sestavek. Alpinistika, planinstvo in vsa dejavnost v zvezi z njim se na Poljskem ne ločuje od vsebine in problematike turizma.

T. O.

ZADNJA TURA ing. P. Ghiglioneja je bila na Grönlandiji. Njegovi spremljevalci so zapisali, da je pri 77 letih užival gore, kakor jih more uživati le redkokateri mladenič. Ni ga zmagala gora ne doba. Zdelo se je, kakor da se ne bo nikoli postaral. Ker smo njegova pota vseh zadnjih 11 let spremljali, navedimo še nekatere stvari iz njegovega zadnjega poročila o Grönlandiji. Takole pravi: Odpotovali smo z natančno določenim ciljem, da obiščemo gore v severozahodni Grönlandiji med 71° do 73° zemeljske širine. Kakor vse moje ekspedicije je bila tudi ta »lahka«, vsa oprema je tehtala 200 kg. Skrbelo me je to, ker misimo imeli majhnih motornih čolnov niti nosačev, pa tudi hrana, ki jo je bilo treba dobavljati izven Grönlandije. Pa je tudi brez vsega tega nekako šlo in še vreme je bilo lepo, 27 lepih dni skupaj. To jim je omogočilo vzpon na več vrhov: najvišji vrh na otoku Disko, Piramiden 1904 m, sedmi dan po odhodu iz Milana; koto 2310 m, imenovano Punta Italia, najvišji vrh na zahodni grönlandski obali; dva vrhova v skupini Tunula, 2150 m, najvišja kota na polotoku Nugssuq. Ta del Grönlandije smo si izbrali, ker je alpinistično še neobdelan, medtem ko so na jugu že bili Francozi, Danci, Švicarji in raziskali jugozahodno obalo, Cap Farvel in področje Sukkertoppen — Holsteinsborg. Na jugu je sicer ostalo še marsikaj neraziskanega, vlada pa tu slabo vreme in neke vrste »mosquitos«. Iz korespondence s prebivalci severozahodne Grönlandije pa sem doznal, da so poleti tam idealne vremenske razmere, tamkajšnji prebivalci primerjajo klimo — saharški. Če je v poletju dež 4 do 5 dni, je že veliko. Imel sem dva odlična tovariša dr. Giorgio Gualco, ki je bil z menoj na direktissimi Punta Margherita (5125 m) v Ruvenzoriju 25. marca 1956 (in še vodnik Ernesto Frachey iz Champoluca); smer smo naredili iz Konga po zahodni strani z ledenika Alessandra. Drugi tovariš je bil Carlo Mauri, s katerim sem preplezal direktno smer na Punta Alessandra (5098 m) v Ruvenzoriju s kongoške strani 25. jan. 1960. S takimi tovariši sem šel na gotov uspeh.

15. julija 1960 smo odleteli iz Milana z novim »Caravelle« SAC skandinavske linije in smo pristali v Kopenhagenu v dveh urah. Naslednji dan smo se ob 20,30 vkrcali na letališču Karstrup na »Constel-

lation« od SAS. Potovanje do Söndre Strommford, 66° na Grönlandiji, je trajalo sedem ur in je bilo čudovito. Leteli so čez Islandijo in preko ledenih puščav v veličastnem nočnem soncu, medtem ko smo se v Kopenhagenu vkrcali v mrzli plohi. Danci so v Söndre Strommfordu zgradili moderno letališče in zraven udoben hotel, kjer smo ostali dva dni. Nato smo z majhnim hidroplanom prodirali do 70° N, kakih 400 km v zračni liniji. Pristali smo v Egedesminde, malem gracioznem mestecu na bazaltnih pečinah in v malem zalivu videli veliko ledeno goro — iceberg —, s kakršnimi smo se nato štiri tedne srečavali. V mestu je »guest house«, kjer smo se nastanili. Tu sem imel znanca Christensena, s katerim sem se dogovoril zaradi preskrbe z živili in zaradi prevozov z motornim čolnom. Naslednji dan sem navsezgodaj že odrinil na otok Disko. Z motornega čolna sem si lahko ogledal venec gora in si izbral tiste, ki so bile najbliže morja. Grönlandsko narečje je sorodno eskimskemu, ima nekaj posebne glasove in svojstveno artikulacijo, zato smo se le s težavo sporazumeli s pomočjo angleščine in rok. Prišlo pa je kljub temu do težkih nesporazumov. Zahtevali smo imaq unartoq (vroča voda), pa smo dobili čisti led. Vlekel je mrzel piš, nič kaj saharški, nebo je bilo svinčeno sivo, naslednji dan pa je hlad popustil.

S čolnom so odrinili v Qutdligsaat, premogovniški kraj na severovzhodni obali Diska, po poti so se ustavili v dveh vaseh, Jakobshavn in Sarqaq na golih obalah, slikovitih, lepo posajenih. V vaseh se kar zunaj na soncu suše velike ribe, med hišami leže poveznjeni majhni, izredno lahki kajaki. Hiše so polne živih barv. 12 km od Qutdligsataa smo srečali množico ledenih gor, a domačini se niso ozirali nanje. 22. julija, torej sedem dni po odhodu iz Milana, smo se izkrcali in napotili v dolino Pyramiden, dolgo kakih 12 km. Že ob prvih korakih nas je iznenadilo: treba bo opraviti dolge pristope in sestope po mehkem mahu in lišaju in grmičevju, nato spet dolga prečenja po neskončnih meliščih, zelo utrudljivih morenah, dokler ne pridemo do širnih ledenikov.

Izbrali smo smer NE, čeprav je tu v ledu mnogo razpok, značilnih za to širno ledeno puščavo. Na grebenu smo se

ugreznili v svež sneg. Pristop na vrh ni bil ravno težak, vendar dolgotrajen in uporabljati smo morali tudi roke. Z vrha 1904 m smo imeli veličasten razgled na neštevilne ledene vrhove in ledenike, ki segajo prav do fjordov. Ob polenajstih zvečer smo se pri sončni luči začeli vračati in smo bili pri čolnu ob poldveh zjutraj. Bil je še dan.«

UMANAK je področje druge periode v zadnji ekspediciji ing. Ghiglioneja. Umanak je otok in zaliv, pravijo, da najveličastnejši na Grönlandiji. »Nekaj podobnega,« piše svetovni alpinist Ghiglione v svojem zadnjem spisu, »sem občudoval pred 21 leti na Novi Zelandiji v Milford Sundu. Toda tu na Grönlandiji je nebo bolj azurno, ledeniki, ki dero z vseh strani, pa dajejo tej pokrajini fantastično lice. V Umanak smo prispeli v lepem vremenu. Umanak je mestece na strmi obali, ki bi lahko služila za plezalsko palestro, toda prebivalci so ribiči in jim plezanje ni na marj. Lesene hišice, z rdeče belimi oknicami kakor na Švedskem in Norveškem. Stopil sem v stik z načelnikom policije Nielsenom, ki je obenem »manager« Grönlandske kongelige Handel. Nielsen je za nizko ceno nudil motorne čolne za pot na sever. Povabil me je na večerjo in me pomiril glede vremena: Danes je dež, jutri pa bo lepo vreme in nato vse dni. In imel je prav. Pol drug dan smo nato križarili z motornim čolnom po fjordih in si ogledovali rajde prelestnih gora, pokritih z ledom.

Izbrali smo si koto 2310 m, ki se nam je zdela še najbližja. Postavili smo si dva šotora, 27. julija pa smo nastopili pot po visoki planoti preko ledeniške morene. Na ledeniku smo navezali dereze, Mauri je utiral pot, hitro in varno. Občudoval sem ga že na Punta Alessandra v Ruvenzoriju. Navezali smo se na vrv, strmina je bila huda. Nato se je hrib položil, zadeli smo na sren, imeli smo še 500 m do vrha. Kmalu smo bili spet na ledu, polnem razpok, in končno smo stali pred ogromno končno razpoko, ki je stala pred nami kot strašna nepremagljiva pošast. Morali smo se obrniti proti severu, da smo dobili lažji prehod, vendar je bilo treba mnogo dela s cepinom in vrvjo na zgornji »ustnici« ledenega žrela, preden smo se spravili na vršno planoto. Bilo je osem ura zvečer. Tedaj se je pokazalo sonce iz lahne morske meglice in imeli smo dovolj časa, da smo uplenili vrsto lepih podob za film o Grönlandiji. Dvanajsti dan po odhodu iz Milana smo stali na koti 2310 m.

Sestop je bil dolgotrajen, treba je bilo paziti. Varoval je Mauri, klini niso držali, a pomagati si je znal tudi brez njih. Ob štirih zjutraj smo po 18 urah dosegli oba šotora. Mauri je pripravil nescafé z mlekom in ovomaltinom, zraven pa smo prigrizovali kekse Plasmon. 18 ur nepretrgane hoje pri 77 letih!

Takoj naslednji dan smo šli na polotok Qioqé, kjer smo ugledali gore z dolomitskim videzom. Motoristi, ki so jih pripeljali sem, so morali po nafto, obljubili pa so, da jih bodo naslednji dan čakali na istem mestu v zalivu. Toda pretekli so štirje dnevi, motornega čolna pa od nikoder. 30. julija je planil nad morje leden veter in bali smo se, da se je malmu čolnu kaj pripetilo. Racionirali smo živila, za vsak primer. Peti dan, ob dveh ponoči, sem zaslišal grom motorja in glas, ki je rekel: »Nevihta bo!« Vsi smo skočili pokonci in v največji naglici pospravili tabor. Opoldne isti dan smo v fjordu Umanak naleteli na policijski cutter, ki nas je prišel iskat.

Ko smo prišli v Umanak, je bilo vreme slabo, a to je bil še tretji grdi dan, odkar smo bili tu.

Naslednji dan smo preko širokega fjorda med Umanakom in polotokom Nugsuaq prišli v podnožje Tunulia, 2150 m. Imeli smo še tri dni časa do odhoda ladje »Julius Thomsen«, ki je imela 7. avgusta prispeti v Egedesmünde. Od morja do gore same je bilo treba prepeščiti kakih 12 km. Na koncu te poti smo postavili šotor Moretti, himalajski tip, na višini 600 m. Naslednji dan, 5. avgusta, smo odrinili ob 8.15, prečili dva ledenika in se nato držali skalnatega grebena, ki poteka s Tunulie. Premagali smo mnoge razpoke, hudournik, strme ledene plati, strme bazaltne pečine, po sedmih urah pa smo stali na zasneženem vrhu. Toda naloga s tem ni bil opravljena, vrh ima dve koti, za drugo smo rabili še dve uri, altimeter jim je pokazal 2138 m. Po informacijah v Umanaku bi bil sicer vrh dosežen že s prvo koto, toda hotel sem biti še na drugi, zaradi večje sigurnosti.

Pri sestopu smo šli po vzhodni strani in smo obdelali ogromen ledeniški svet, dolg 20 km. Ob 22,30 smo po 14 urah stali pred šotorom. Ker je bilo morje nemirno, smo morali šest ur čakati na čoln. To je ravno narobe kot v Alpah. V grönlandskih gorah je bilo lepo, na morju grdo.

7. avgusta 1960 smo se poslovili od naših prijateljev v Umanaku.«

Ing. Ghiglione je v svojem zadnjem opisu tak kakor v vseh, kratak, jednat, skromen, preskromen. Zanima ga ne samo vzpon, tudi vse okoliščine, kakor da

bi dajal svojim naslednikom koristne informacije. Na Grönlandiji je imel naj-novejši tip šotora Moretti, izotermičen, z dvojnimi platnom, zunaj žolt, zelen znotraj, da bi kompenziral močno dnevno luč in neindiferentno nočno. Šotor je brez apsida spredaj in na desni in tehta slabe 3 kg. Dobro so se izkazala Cassinova oblačila, nepremočljiva in pernata. Prav tako čevlji iz esanajlona Pirelli. Prav so prišli izredno lahki cepini tipa Grivel.

Naj bo ta njegov zadnji opis tudi nekaj nekrolog za fenomenom Ghiglionejem.

S SMUČMI NA MONT BLANC, to je gotovo cilj, edinstven cilj za dobrega turnega smučarja. Da ga doseže, si mora vzeti pet do šest dni časa, biti mora lepo vreme. Iz Chamonixa takoj prvi dan visoko gor! Kdor ima več časa, naj ne zamudi smuka s Col du Midi po Vallée Blanche, biti pa mora dober smučar, ker preže razpoke, v njih vsako leto kdo zmanjka. Na pokopališču v Chamonixu je več spomenikov z napisom: Mort du Vallée Blanche. Iz Chamonixa te potegne najvišja in najdaljša vzpenjača na Aiguille du Midi, z nje pa se nedaleč stran začne smuk v la Vallée Blanche, preko Mer de Glace do Montenersa (1909 m), od tu pa pelje zobata železnica v Chamonix.

Če pa se hočeš povzpeti na Mont Blanc, je treba izstopiti na Plan de l'Aiguille 2300 m, najbolje je, da se usedeš v eno od prvih kabin. S te postaje greš navkreber nekaj časa v smeri Aiguille du Midi, nato pa prečiš na Glacier des Bossons in preko tega v vzpon na Grands Mulets (3300 m), kjer grade novo zaveščišče. Pot drži mimo razpok in serakov. Za prvi dan je to dovolj, tri in pol do štiri in pol ure hoje navkreber. Pred nami je ves popoldan, toda treba je iti zgodaj spat, jutri vstanemo ob treh. Vzpenjamo se v smeri Petit Plateau, kjer se svet prvič položi. Ne svetujemo, da tu malicate, čeprav je videti ostanke južin, kajti Petit Plateau ogrožajo ledeni plazovi, vse naokoli leže raztreskane ledene koré, za hišo velike. Zato se potrudimo do Grand Plateau, kjer ni nevarno in se bo duškavanje v jutranjem soncu zares prileglo. Z Grand Plateau se vzpnemo do Dôme du Gôüter (4309 m), odtod na Refuge Vallot, ki se nam že dalj časa kaže. Smuči pustimo pod kočo, ker je svet tu okoli polledenel. V mrzli koči si naberemo moči, posebno če smo vzeli s seboj kuhalnik. Do sem smo hodili pot do šest ur, čaka nas še dve do tri ure zmerne vzpona. Malo pod vrhom se greben Mont Blanca

zoži, nato pa spet razširi in že si na vrhu pri enem od najlepših razgledov na svetu.

Sestop gre po isti poti do postaje v višini 2300 m. Če nočeš moderne udobnosti, slediš stebre stare opuščene žičnice, ki te pripeljejo naravnost v Chamonix. Naporno je, s tistim pa, kar si prihranil pri vožnji z vzpenjačo, lahko proslaviš lepo smuško turo. Z vožnjo v Chamonix in nazaj v Ljubljano torej res v šestih dneh! Svet postaja majhen tudi za smučarje, če se lahko poslužijo modernih prometnih sredstev, ne računajoč z zračnim taksijem, ki ga že uvajajo v Alpah.

ODPOR ZOPER MODERNA PLEZALNA SREDSTVA se še ni polegel, čeprav je videti, kot da so se od leta 1958 že udomačili v alpinističnih »centrih«. Nasprotniki vrtalnih klinov pravijo, da je obveljalo in mora za vselej veljati »cehovsko« pravilo: vrv, klin, vponka, drugih sredstev pa ni treba. Že pri direktissimi starejšega tipa, da se je nek znan plezalec jezil: »Ta smer je gnoj. Obešaš se od klina do klina, s klina na klin, plezanja je zelo malo.« Dr. Hans Götting pravi, da se bo vrednost vzpona (vrednost pa ni isto kot težavnost) odslej merila bolj po raztežajih prostega plezanja. Vse prav, nerodna pa je le beseda »ceh«. Nazaj k cehom, za staro pravdo! To nič kaj prida ne obeta. Z leseno žlico ne bomo več jedli, pa če se nam še tako toži po starih časih.

VODNIŠKI ZAKON v Vorarlbergu so spremenili toliko, da po novem mladi vodniki ne morejo prevzemati v varstvo in odgovornost radovednih turistov pred izpolnjenim 21. letom. Dotlej so vodniki smeli vršiti svojo odgovorno nalogo že z izpolnjenim 18. letom. Priti je moralo do težke nesreče, tragedije na Srednjem Drusenturmu, da so začeli razmišljati o tem, kdaj je — povprečno — mlad vodnik dovolj zrel za vodniško službo.

CAMPANILE DI BRABANTE ni več najteži campanile v Vzhodnih Alpah, kakor je pisal Rudatis v svoji knjigi o Civetti, je pa gotovo najbolj edinstven po svoji obliki. 26 let je preteklo, odkar ga je preplezal pokojni antifašist Attilio Tissi obenem z belgijskim kraljem Leopoldom, Andrichem, Franchettijem in Rudatisom. Poleg njega stojita še dve zanimivosti: Bocia in Guglia di 43. Legione. Campanile di Brabante je del Civette, h kateri spadajo še Mala Civetta, Cima de Gasperi, Cima Su Alto, Cima Terranova, Cantoni de Pelsa, Torre Venezia. Na Can-

toni di Pelsa se veže Cima del Bancon, tega podaljšeh pa je ravno Campanile di Brabante, najlaže pristopen iz koč Vaz-zoler, ki jo poznajo tudi mnogi naši alpi-nisti. Avstrijski plezalec Kurt Laurenčič s spoštovanjem govori o Tissijevi smeri. Campanile ni visok, a smer je lep spo-menik nemu od najvidnejših italijan-skih plezalcev.

PREROD PLANINSKEGA FILMA pričakuje Toni Hiebeler, znani plezalec in publicist, po trentskem festivalu leta 1960. Leta 1958 je pritrjeval tistim iz ži-rije, ki so razglašali: »Planinski film je mrtev. Nikdar več se ne bo pojavil film, kakršne sta izdelala Luis Trenker ali dr. Arnold Franck, za nami je to imenit-no propagandno sredstvo za gore in gor-ništvo.«

Osem let je, kar je mesto Trento po-zvalo svet na festival, na tekmo za iz-boljšanje filma o gorah in ljudeh v njih. Namesto da bi šlo na bolje, je šlo na slabše, zadnja leta kar rapidno. Leta 1960 pa se je to nazadovanje ustavilo, pravi Hiebeler, pred nami stoji dejstvo: Rene-sansa planinskega filma v vsakem po-gledu. Utemeljitev:

Od 95 filmov je žirija sprejela v kon-kurencu samo 37, torej vestna in kritična izbira: Francija je nastopila z 9, Nemčija z 8, Italija s 6, Anglija in Švica s 3, Ar-gentina in Japonska z 2, po en film pa so v konkurencu zrinile Belgija, Poljska, Avstrija in Kanada. (Iz vzhoda torej sa-mo en film!) Za diletante v Trentu ni bilo prostora in ga — ne bo več. Tudi »amaterjev« ni bilo več, amaterjev tiste vrste, ki plenijo improvizirane prizore v stalnem filmskem krču. Da bi pa prave amaterje opogumili, so v Trentu izenačili kriterije za ozki in normalni film. Ozke-mu filmu je možno ustvariti take doku-mentarične snimke, kakršnih normalni film ne zmore.

Predsednik festivala je bil dr. Marco Franceschini, ki je obenem z Marinom Stenicom preplezal jugozahodno steno Marmolate (prva ponovitev!) in ima več prvenstvenih vzponov. Toni Hiebeler hvali najprej snovno pestrost predloženih filmov, nato pa ocenjuje najboljše. Najbolj jim je imponiral film »Les etoiles du Midi« in o njem in njegovih tvorcih (o tem smo že poročali) se na široko raz-piše. Zelo ga moti to, da pri zagatnem spuščanju z vrvjo uporabljajo konopljeno vrv, ko je tako spuščanje danes možno samo z vrvjo iz umetnega vlakna. Moti ga tudi to, ker pleza Michel Vaucher brez nahrtnika. Tisti vložki so tujski v filmu, ker so slabo vloženi. Hiebelerju se zdi

pomanjkljivo tudi to, da se Terray in Vaucher premalo poslužujeta vrvi in ta-ko ne pokazeta modernih vrvnih manev-rov. Kljub vsem tem pomanjkljivostim pa je ta film najboljši plezalski film po vojni, imenitna vizitka za Francoze, če gredo z njim v inozemstvo. Stala pa je 500 000 nemških mark, torej kakih 100 milijonov dinarjev. Hiebeler si razlaga državno podporo temu filmu s tem, ker je Maurice Herzog mladinski minister.

Hiebeler je seveda festivala lahko ve-sel, saj je dobil priznanje tudi on in sicer posebno nagrado UIAA za film o »Ei-gerju«, ki ga je izdelal z Lotharjem Brandlerjem. Predsednik UIAA je po-hvalil tehnično sposobnost obeh alpini-stov, ki sta široki publiki pokazala važno stran modernega alpinizma v filmu. Hie-beler je proti filmom, ki prikazujejo gore z bencinske perspektive avto-snobov, ka-kršni so zelo pogosti ravno v Nemčiji.

MINISTRSTVO ZA PROSVETO v Avstriji je dalo uradno navodilo šolam, naj učence ob vsaki priložnosti sezna-njajo o zaščiti prirode. Če bi dobra be-seda res kaj zalegla! Skušnja nas večkrat uči, da prav pouk o zaščitenih rožah vzbuja v šolarjih in izletnikih roparski pohlep po celih svežnjih prepovedanih in zaščitenih cvetov in rastlin.

STISKA V ALPAH za nove smeri je vidna in se kaže v tem, da inozemske revije prinašajo opise »šestic«, četudi so narejene v nereprezentativnem pečevju oziroma skali. Smer insbruških plezalcev iz leta 1959 v južni steni Westgratturna v Schüsselkar Spitze — Wetterstein je že ena takih. Plezali so tri do štiri ure, dva raztežaja sta V+, 3. in 4. raztežaj pa VI—, torej 100 m visoka smer. Nekaj več pomeni vzhodni raz Fleischbankpfeilerja, v katerem sta potegnila novo smer Brandler in Schönthaler. Toda tudi tu se je izkazalo, da Rebitscha, ki je bil prvi v stebri, bistveno nista mogla korigirati. Taka »šestica« je tudi 400 m visoka vzhodna poč v Mitterkaiserju — severni vrh, ki sta jo prav tako leta 1959 izvedla Lois Jöchl in Horst Schneider. Ima nekaj raztežajev VI. oziroma VI—, sicer IV, plezalni čas 8 ur.

LIVANOS je gotovo eden najbolj zna-nih francoskih plezalcev, avtor nekaterih modnih smeri, ena najbolj ponavljanih je tista v Cima Su Alto. O svojih ple-zalskih dejanjih in nazorih je napisal zelo čitano knjigo: »Au dela de la verti-cale« (Onstran vertikale, Nad brezdnom). Knjiga je razburila duhove, eni ji pri-

trjujejo, drugi spet ne. Spada pa v vrsto najbolj branih in jo uvrščajo k takim, kot so R. L. Irving, Guido Magnone, Hermann Buhl, Harrer in kar je še takih. V knjigi ni bistvena sestavina opis težav, nevarnosti in prigod, marveč predvsem razmišljanje in čustvovanje plezalca, ki se je stvari povsem predal. Plezalsko dejanje je le manifestacija neke skrivnostne moči, ki jo je komaj možno določiti, četudi govorimo o duhu dejanja in njega razumski utemeljitvi. Livanos govori samo o ekstremnih dejanjih, poln ironije, duhovitosti in neprizanesljive avtokritike, pa tudi poln prezira do »vodniških kohort« na normalnih stezah. Glede vrtalnikov je Livanosovo mnenje takole: »Da človek lahko pleza, potrebuje oprimke, velike, majhne, še manjše, nazadnje pa oprimki zmanjkajo, pred plezalcem je gladka, navpična, previsna stena. Klini poskrbe za prijetno iluzijo, da je mogoče prodreti čez to mejo. Toda, če jih hočeš zabiti, morajo biti tu razpoke, raze, razice, spet si odvisen od narave. Ta volja narave pa ne gre v račun tistim, ki bi radi uklonili goro in začno z vrtnanjem v skalo. Toda to gre počasi. Ko pa bo tehnika poskrbela zato, da bo umetna luknja za klin zvrtna v nekaj sekundah in bo s tem rešeno vprašanje hitrega in zanesljivega varovanja, tedaj bo konec športnega alpinizma.« Upajmo, da Livanos ne računa, da bo do tega zares prišlo. Če bo, potem so to mračne perspektive. Škoda tega športa, če gremo res v to smer.

Livanos je seveda pristaš absolutne svobode v alpinizmu: vsak po svoje. To je tolažilno, saj pomeni, da ne tišči vsem vrtala v roke in da alpinizma še ne bo konec, če tudi bi ga nekateri nepočakanci do kraja tehničirali. On sam nedvomno šteje med te. Zabil je do izida knjige kakih 12 000 klinov in nekajkrat »prisilno« zletel v rešilni raztežaj vrvi. Po njegovem mora plezalec vedno računati tudi s srečo, ne samo z močjo, znanjem in tehniko. Vsak bi rad preplezal nekaj takega, kar ni doslej zmozel še nihče. Zanimivo je poglavje »Sonja, šestica in jaz«. Poglavja bi bil verjetno vesel Freud in za njim vsi psihoanalitiki. Nekdo je neke zapisal: »Ta ljubeznivi šport bo eksistiriral toliko časa, dokler bo *on* plezal bolje kot *ona*.« — Knjiga je prevedena v nemščino in japonščino.

NEMŠKA EKSPEDICIJA DIAMIR ima namen priti na Nanga Parbat in to po zahodni diamirski strani. Vodja bo — noben drug kot dr. Herrligkoffer slabega spomina iz ekspedicije na Nanga Parbat, kjer je Buhl izvršil enkratno dejanje v

zgodovini svetovnega alpinizma sploh. Herrligkofferju se bodo pridružili A. Bitterling, H. Rost in K. Schönhaler. Viden je samo zadnji. Bolj skromen je angleški cilj: J. B. Tyson se je odločil za vzpon na Kanjiroba Himal v Zahodnem Nepal.

DR. KARL PRUSIK — kateri naš plezalec ga ne pozna vsaj po Prusik-Szalayevi smeri v Triglavski, če ne po njegovih tehničnih izumih — je bil letos januarja imenovan za častnega člana ÖAK (Österreichischer Alpenklub) kot znamenje priznanja za njegove alpinistične zasluge in za napredek alpinistične tehnike. Istočasno je skupščina ÖAK imenovala ing. Rolfa Wernerja za častnega predsednika ÖAK. Werner je bil dolga leta urednik ÖAZ in predsednik ÖAK, dalje še dalj časa podpredsednik. Dr. Prusik je letos umrl.

SOVJETSKI ALPINISTI imajo od leta 1958 stalno izmenjavo z avstrijskimi in od leta 1960 tudi z nemškimi alpinisti. Lani so bili na Kavkazu Monakovčani. Preplezali so 2000 m visoko severozahodno steno Užbe in prišli na njen južni vrh, ponovili pa so tudi enega največjih problemov na Kavkazu, jugozahodno steno južnega vrha Užbe, ki sta jo leta 1957 preplezala Nikolajenko in Myzljajev.

JANNU so Francozi odložili na leto 1962. Za vodjo ekspedicije je izbran Lionel Terray. Jannu je sodeč po dosedanjih francoskih izkušnjah izredno težavna gora. Francozi so prepričani, da z njo odpirajo novo stran v zgodovini himalaizma.

ANNAPURNA, PRVI 8000, knjiga o francoski ekspediciji, je zdaj prevedena tudi v ruščino. Dozdaj je torej prevedena v 17 jezikov.

SEKCIJA BRIANÇON je na svojem področju uredila tri udobna pristajališča za helikopterje v bližini koč Caron, Sélé in na Glacier Blanc. Pravijo, da so jih uredili predvsem zaradi gorske reševalne službe in da so bili helikopterji v tej službi že večkrat v akciji. Če ni zraven že tudi kupčija z zračnimi taksiji!

COMO-LUNGMA S SEVERA je naslov članka Si Čan-Čuna in ga je prevedel v francoščino član uredniškega odbora »La Montagne« Pierre Henry, znan francoski alpinist. Prevajal je iz angleške predloge in je skušal ostati zvest sočnosti sestavka. Čeprav smo o kitajskem vzponu na Everest že pisali, ne bo napak, če slišimo še Si-Čan-Čunovo be-

sedo o njem. Če si je priboril uvodno mesto v La Montagne, verjetno odpade vse, kar smo zabeležili doslej kot neumestno.

Trije mladi Kitajci so stopili na vrh Čomo Lungme 25. maja 1960 in to prvi v zgodovini človeštva po težki severni strani, ki so jo mnogi evropski alpinisti presodili kot nepristopno. Bili so: Vang-Fu-čou, 25 let star geolog iz Pekinga, mojster športa in član KPK, Tibečanec Konbu, 27 let star, vojak narodnoosvobodilne vojske, športnik prvega razreda, in Ču-Yin-hua, 25 let star, tesar iz province Šečuan, mojster športa in član KPK. Poleg njih je 25 članov kitajske ekspedicije doseglo 8100 do 8700 metrov.

V ekspediciji je bilo 214 oseb, od tega ena tretjina Tibečancev. Kmetje, delavci, vojaki, profesorji, študentje, raziskovalci, zdravniki iz vseh krajev države. Tibečanci, nekdanj sužnji, sedaj osvobojeni. 17 udeležencev je nosilo naslov mojster športa, 18 je bilo športnikov prvega razreda, mnogi drugega. Povprečna starost 24 let. Na Čomo Lungmo so se skrbno pripravljali že leta 1958, leta 1959 so imeli trening, leta 1960 vzpon. Leta 1958 so tu postavili meteorološke postaje in jih direktno povezali s Pekingom, na terenu okoli gore so bili geologi, topografi, geografi, zoologi, botaniki, geodeti in višinski fiziologi. Ta učenjaška ekipa se je vsa zanimala za smer, ki naj ekspedicijo pripelje do roba.

Na treningu so leta 1959 v februarju prišli na koto 6177 m v verigi Nyenčentanga v Tibetu severno od Tsan Po (Brahmaputra), julija pa je mešana ekspedicija prišla na Mustag Ato (7546 m) in dosegla ženski višinski rekord. Po tem vzponu so ostali na adaptaciji, vodstvo pa je študiralo opremo po vsej svetovni literaturi. Po tem študiju, po skušnjah na terenu in po podatkih meteorologov so naredili načrt v štirih delih: prvi trije deli so bili posvečeni dostopu in aklimatizaciji, četrti del pa končnemu vzponu. Imeli pa so tudi trodelni in petdelni plan, za vsak primer. Pri treningu so se vadili plezanja na ledenih strminah tudi do 80°.

19. marca so se zbrali na bazi v višini 5120 m konec ledenika Rongbuk. Do 27. marca so postavili tabor III v višini 6400 m in vse tri dobro oskrbeli. Ko so razvili državno zastavo, se je v vsakem srcu odločilo: »Čomo Lungma mora biti naša, prej se ne vrnemo.« S tabora III so izvidniki pod vodstvom Hšu-Činga odšli na Col Nord, vrata Čomo-Lungme, polna plazov in drugih nevarnosti.

Izvidniki so zaradi megle in viharja postavili vmesni tabor v višini 6660 m.

V višini 6850 m so morali premagati leden kamin z naklonino 70°. Uporabljali so v njem ledno in kopno tehniko. Zmogli so ga mojstri športa Hsu-Čing, Lin-Ta-ji in Peng-Šuli. 50 m pod vrhom Col Nord jih je dobil snežni vihar, toda kljub mrazu in megli so dovršili operacijo I od 25. do 31. marca. Od 6. do 24. aprila so imeli pred seboj operacijo II: Izvidniško delo v področju nad 8000 m. Dostop na Col Nord je Hsu-Čing zavaroval s fiksno vrvjo, z mostovi iz vrvi, z lestvicami in drugimi varovalnimi sredstvi.

25. aprila so začeli s III. fazo aklimatizacije. Pet dni nato so že dosegli višino višjo od Minya Konka (7590 m, Ši Čan-Čun s petimi Kitajci). Temperatura je zaradi hudega vetra padla na -37°C . Ponoči se je vihar pomiril, vendar so kljub dobri opremi od mraza šklepetali z zobmi. Sapa jim je zmrzovala, nosovi so jim posineli. V višini 7400 m so se utaborili. Tretji dan po odhodu s Col Nord so prišli v višini 7600 m do skalnatega zidu. 2. maja so Hsu Čing, Tibečanca Lhagpa Tsering, Mimar in Ši Čan-Čun dosegli 8100 m in postavili tabor. Naslednji dan so bili že v višini 8500 m in to Vang-Feng-Tung, Ši-Čing, Lhagpa Tsering, Konbu in Ši Čan-Čun. Postavili so tabor. Ši Čan-Čun in Vang-Feng-Tung pa sta naslednji dan stala pred »drugim skokom« v višini 8570—8600 m, skok, ki se je zahodnim himalaistom zdel neprehoden. Ob devetih zvečer so že skoro zmagali ta skok, toda bilo je treba bivakirati v sneženi luknji pri -30°C . Dihanje jima ni delalo težav, čeprav ponoči nista rabila kisikovih aparatov. Pripisovala sta to dobri aklimatizaciji, adaptaciji in kondiciji. Naslednji dan so sestopili v nižji tabor.

Sredi maja se je vreme spremenilo, pokazala so se znamenja monsuma. Treba je bilo pohiteti. Vsi tabori so bili pre-skrbljeni z živežem in opremo. 24. maja ob 9.30 so Vang-Fučou, Ču-Yin-hua, Konbu in Liu Lien-man odšli proti vrhu iz tabora na 8500 m. Največ dela jim je dal drugi skok in to trije metri, ki jih Ši-Čan-Čunova naveza ni zmogla. Leu-Lien-man je rešil situacijo s tem, da je na ramah dvignil Ču-Yin-hua. Ta napor mu je vzel vso sapo, toda vrata na vrh je le odprl. Za tri metre višine so rabili tri ure. V višini 8700 m je moral kloniti. Vang-Fučou, Ču-Yin-hua in on, člani KP in Konbu so imeli v tej višini partijski posvet in odločili, da Liu-Lien-man ostane na mestu, ostali pa poskusijo vse. Liu je zaprl svoj aparat, da bi hranil kisik za ono trojico, Ši Čau-Čun mu pravi zato herojski Liu. Trojica je v mraku rila

naprej, brez luči. 50 m pod vrhom je vprašal Vang Fučou: »Prevzeli smo slavno nalogo, priti na vrh. Ali se lahko vrnemo?« »Naprej,« sta vzkliknila ostala dva, čeprav jim je vsem trem pošel kisik. Brez kisika so se v mukah prebijali dalje. Pol ure so rabili, da so prekobalili meter visoko pečino. 25. maja ob 4.20 zjutraj po pekinškem času so po 19-urnem naporu stali na vrhu, ves čas so zaužili samo košček sira in juho ginsena (osvežujoča kitajska specialiteta).

Konbu je z globokim ganotjem vzel zastavo in doprnski kip Maotsetunga iz vreče in oboje obložil s kamenjem. Vang-Fučou je napisal listek z imeni, Konbu ga je vtaknil v volneno rokavico in ga položil pod kamen. Imeli so s seboj kamero, vendar za filmanje ni bilo dovolj svetlo. Po 15 minutah so začeli sestopati, z vrha so vzeli s seboj devet kamnov za Maotsetunga. V višini 8700 jih je čakal Liu s kisikom. Imeli so solze v očeh. 30. maja 1960 so ti štirje in vsi, ki so jim sledili v višinske tabore, prišli v bazo.

In zaključek? Ši Čan-Cun pravi: »Zmago dolgujemo KP Kitajske in superiornosti socialističnega sistema, brez katerega mi preprosti delavci, kmetje in vojaki ne bi prišli do take opreme. Svojo zmago pripisujemo direktivam nepremagljive Maotsetungove strategije, ki prezira težave z vidika strategije, z vidika taktike pa jim pripisuje veliko važnost. Hvaležni smo za pomoč in spodbudo, ki nam jo je nudil 650 milijonski kitajski narod. Kitajski alpinisti pa smo dolžni zahvalo tudi drugim alpinistom po svetu, predvsem sovjetskim, predvsem pa lojalnosti do KPK in do naroda. Vodila jih je zavest o vzrokih revolucije, zmago je omogočil visoki nivo kolektivizma, enotnost in bratstvo, nesebičnost in komunistični nazor o predanem žrtvovanju za slavo skupnosti. Hvaležni smo vsem, ki so nam k tej zmagi čestitali.« Lord Nathan, predsednik angleške geografske družbe, je pisal maršalu Ho Lungu predsedniku državne komisije za telesno vzgojo in šport: »Kitajski vzpon na Čomo Lugmo (zdi se nam čudno, da lord Nathan uporablja to ime za Mont Everest) je vzbudil občudovanje povsod, ne samo pri nas, po vsem svetu. Občudujemo sijajne sposobnosti in pogum kitajskih alpinistov. To je uspeh, ki bo za vse čase ostal mejnik v raziskovanju gora.«

Slike, s katerimi je Ši-Čan-Cun opremil svoj članek, so na pogled prepričljive.

BREITHORN v Waliških Alpah spada med najbolj znane gore, vendar je 29. julija 1960 zabeležil prvenstveno smer po

severovzhodnem ozebniku vzhodnega vrha. Ta strmi ozebnik se začne v zgornjem delu Youngovega grebena. Preplezali so ga v osmih urah Italijani Cavalieri, Mellano in Perego. Lepa, a težka tura, pravi.

TOZAL DEL MALLO nad dolino Ordesa se s svojo znano steno poganja neposredno iz gozda. Leta 1953 so jo hoteli preplezati Katalonci, zapeljani po fiktivnem opisu katalonskega plezalca Gavina, ki naj bi bil steno preplezal 21. avgusta 1944 v sedmih urah. Leta 1957 so steno preplezali Parižani, vodil jih je Jean Ravier. Njihova smer se je držala bolj desne stene in ni bila direktna. Patrice de Bellofon trdi, da se je kazala potreba po elegantnejši, bolj logični in bolj centralni smeri. Aprila 1960 je odšel s Špancema Anglado in Guillamonom v steno. Takoj prvi dan so doživeli snežno viхро. Morali so se umakniti. Drugi poskus je sledil junija. Vstopila sta v vpadnici vrha in tako spodnji del smeri še bolj popravila. Tudi to pot jih je pregnalo slabo vreme. Smer je Bellofon s prijateljem Sylvainom končal šele konec septembra 1960. oborožen z vsemi tehničnimi pripomočki: klini, specialnimi klini in vponkami, zagozdami, stremeni, zankami. Slike, ki jih je objavil, dajo slutiti naval previsov, »prestíž vertikale«, kakor pravi Bellefon.

MATTERHORN — CERVIN, veličastna gora, obdana z vencem alpskih lepot, je rodila turistični center Zermatt. 4. julija 1965 je stopil na Matterhorn angleški alpinist Whymper, njegovi štirje spremeljevalci pa so bili ob življenje. Novica je zavzela svet, ljudje so pričeli prihajati z vseh strani. Leta 1878 so potegnili železnico iz Lausanne do Brigue, leta 1890 pa ozkotirno železnico med Viege in Zermattom. Leta 1891 je bilo na tej železnici prepeljanih 30 000 obiskovalcev Zermatta. Leta 1898 so ozkotirno železnico podaljšali na Gornergrat, toda šele od leta 1930 je ta del v obratu poleti in pozimi. Kmalu po prvi svetovni vojni je bila zimska sezona močnejša od letne. Zermatt je postal središče zimskega športa, navezan na mednarodno zvezo preko Simplona in na omenjeno ozkotirno. Leži v višini 1620 m, razpolaga z največjimi smučišči v Švici, pristopnimi iz različnih strani. 50 hotelov odlične kvalitete, zavetrna lega, venec lepih postojank po gorah, vse to in še marsikaj je Zermattu prineslo in še vedno prinaša lepe dohodke. V mesto ne drži nobena avtomobilska cesta, v okolici pa je polno sprehajalnih steza.

Hotel Sunnegga (2280 m) in hotel Rifelberg (2600 m) vabita ljubitelje zimskega sonca, sicer pa so na razpolago vsi objekti za vse zimske športe in seveda za vsakovrstno zabavo. Višek zimske sezone je od marca do srede maja.

Železnica na Gornergrat je dolga 9 km pripelje v 40 minutah na Rifelberg v višino 3130 m s krasnim razgledom. Švica ima 54 štiriritisočakov, z Gornergrata jih lahko vidiš 48. Spustov za smučarje z višine 3000 naravnost v Zermatt je na izbiro. Ker je tu vrsta liftov in drugih prevoznih sredstev, si lahko privoščiti navdušen in seveda petičen smučar tak šport večkrat na dan, vsakokrat po drugi progi. Ni da bi naštevati vse tehnične objekte, ki Švici prinašajo devize. Tehnični pogoji za turizem so tu razviti do skrajnih meja, kdor ima sredstva se lahko naužije smučanja, ne da bi se mu bilo treba ure in ure naprezati za nekaj minut smuka. Poleg vzpenjač, žičnic, liftov vseh vrst in železnice je tu uveden že tudi zračni taksi in snow cat ali robla, nekak snežni lahki tank, ki prevaža po 12 smučarjev v breg. Dva aviona Pilatus Porter vzameta na krov po 7 smučarjev. Hermann Geiger dnevno prevaža smučarje na Breithorn, Lyskamm, Cima di Jazzi. Nalaga jih bodisi na letališču Sion v dolini ali pa na Rifelbergu. Avio-taksi ima, tako pravijo, veliko bodočnost. V smučarski šoli in Zermattu je 100 profesorjev, ki so obenem gorski vodniki. Toliko imajo klientov, da na tekme ne hodijo več.

V nekaj letih bo sistem vzpenjač tako dovršen, da bo možno narediti znamenito Haute Route, visoko gorsko smučarsko transverzalo od Saas-Fée, od Zermatta do Verbiera.

Poleg vsega drugega, bi lahko rekli, je v polnem razmahu tudi alpinizem. 100 ljudi na vrhu Matterhorna, to ni več redkost. Mladi vodniki so zaposleni sleherni dan s klienti, ki žele stopiti na veličastno goro. Velik promet pa ima zadnje čase celo proslula stena Matterhorna. Herbert Raditschnig in Hans Zack sta jo preplezala v 9 urah, Strickler in Hächler prav tako, Dieter Marchart o čemer smo že poročali, pa je prišel skozi v 5 urah in je imel v drugi polovici stene pršič. — Prejšnje leto jo je z Güntherjem Stärkerjem preplezal v 13 urah, v spodnjem delu v varianti, ki je težja, a varnejša.

SEVERNA STENA MATTERHORNA ima za seboj 30 let alpinistične zgodovine. Prva sta jo preplezala Franz in Toni Schmid 31. julija do 1. avgusta 1931.

Štiri leta nato sta bila v steni spet Monakovčana Leiss in Schmidbauer. Leta 1935, teden za onima dvema, sta jo preplezala Švicarja Bauer in Steuri. Do druge svetovne vojne se smeri potem ni lotila nobena naveza, med vojno seveda prav tako ne. Šele leta 1946 so bili v steni štirje Švicarji in jo preplezali v 12 urah: Hediger, Sutter, Graven in Taugwalder iz Zermatta. V 15 letih komaj štiri ponovitve.

Leta 1949 jo je preplezal Rebuffat s Simondom v 18 urah, nato sta uspela isto leto spet dva Švicarja Hürlimann in André Roch v 11 in pol urah. Leta 1953 sta z enim bivakom prišla čez Sepp Jöchler in Ernst Senn iz Innsbrucka, leto nato spet Avstrijci Forstenlechner, Willenspart in Larch v 14 urah. Leta 1956 spet Avstrijca Diemberger in Wolfgang Stefan v 18 urah, nato 18-letni Marchart s Stärkerjem v 13 urah, sledita Raditschnig in Zack, Hächler in Strickler, Marchart sam pa leta 1959.

Torej vsestranska premoč avstrijskih plezalcev. Leta 1935 sta se morala iz stene umakniti Monakovčana Ellner in Steinauer. Iskala sta zavetje v koči Solvay. Ugotovljeno je, da se je nekaj navez hotelo povampiriti, pa jim je bila golju-fija dokazana. Tako kanadski navezi Wilsonu in njegovemu vodniku leta 1935 ali 1937. Vodnik CAI Gino Gandolfo je navedel lažnega vodnika iz Zermatta Binnerja leta 1947. V steni ni bil. Joseph Brunner je imel tovariša, ki se je izdajal za Hermanna Buhla, kar seveda ni bil. Verjetno pa bi se našel še kak lažnivi Kljukec.

TRI VOJSKE NA MT. BLANCU so se sešle 18. avgusta leta 1959. 50 alpinistov iz vojaške alpinske šole v Aostii, iz Chamonixa in iz Mittenwalda je prispelo na vrh Mt. Blanca preko ledenika Bionnassay, Col Maudit in Grands Mulets. Prvi so bili na vrhu Italijani, ki so zapustili kočjo Gonella o polnoči. Na vrhu zastave, rokovanje, nato pa sestop vseh v Chamonix.

E. TH. COMPTON je eden najbolj znanih alpskih slikarjev. O njem je lani pisal v našem listu Boris Režek. 22. marca 1961 je minulo 40 let, kar je umrl ta mojster gorskega pejzaža, o katerem pravijo, da je z vsako sliko posebej odgovoril na vprašanje, kaj žene človeka v hribe. Mnogo je slikal tudi v naših gorah (gl. Režek, PV 1960, št. 5). Zanimivo je, da spominski spis v letošnjem »Bergsteigerju« o tem ne ve nič. Pri koroških gorah se njegova vednost ustavi.

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja

Telefon: Radeče 81-950

Tekoči račun pri NB Trbovlje 600-13/1-11

Brzjavni: Papirnica Radeče

Železniška postaja: ZIDANI MOST

PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov
specialne papirje
surovi heliografski
in foto papir
paus papir
kartografski
specialni risalni »Radeče«
papirje za filtre itd.

IZDELUJE:

vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku
Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku
v rdeči, modri ali sivi barvi

R A D E Č E P R I Z I D A N E M M O S T U

Železarna Jesenice

Proizvaja cevi:

vodovodne, plinske, parovodne,
konstrukcijske, pohištvene,
pancirne v dimenzijah 1/8 »—3«,
spojke za cevi, loki za cevi

Zahtevajte katalog proizvodov Železarne Jesenice